

REND A SZÓHALMAZBAN

Bemutató dolgozat

E példány másolat, az eredeti nálam van.

Előzetesként néhány gondolat:

Elmerenghetünk a fölött, hogy mi is a beszéd, hogyan keletkezett, miért olyan, amilyen...

Megszületünk, édesanyánk és később mások is tanítanak bennünket, majd -úgy negyedik évünkre-, amikor eszmélni kezdünk, már beszélünk. Szüleink, az ő szüleik, és végig a felmenők ugyanígy, öntudatlanul sajátították el e tulajdonságot. Mivel ezen az úton nem sokat tudhatunk meg a nyelv kialakulásáról, fejlődéséről, kutatókra hárult az a feladat, hogy ezt kiderítsék.

A különféle kutatási eredmények után sok nyitott kérdés marad.

Hogy hogyan alakult ki egyik, vagy másik nyelv, arról nincs irodalom.

Ezt kutatva érdemes azon az úton elindulnunk, amit maga a nyelv jelöl ki.

Megfigyelhetjük, hogy vannak olyan szavaink, amelyek valamilyen, a természetben előforduló hangot utánoznak le. Leutánozzuk továbbá a saját hangjainkat is, szavakká alakítva.

E leutánzott hangokból, ha vesszük a fáradságot, és utána számolunk, rájöhethetünk, hogy nagyon sok van. Több mint háromszáz! És ezek olyanok, amelyek mindenki előtt nyilvánvalóan hangutánzó szavak. Azt is megfigyelhetjük, hogy ezen alapszavak egy része nem megy tovább egy-két leszármaztatott szónál. Ilyenek például az állatok hangjaiból keletkezettek, de mások is. Ugyanakkor olyan is van, amelyből több száz szavunk született. (Pl. a „buggy” → bugyog hangból.)

Mindent egybevetve: ami e dolgozat lényege, s amiért íródott:

Nyelvünk alapja a hangutánzás! . 450-480 olyan hangforrásra bukkanhatunk, amelyekből szavakat alkottunk. A szám azért bizonytalan, mert mindig akadhatunk új szavakra, aztán vannak olyanok amik szavak is meg nem is, pl. "tyû", "hûha", stb. Illetőleg ma is alkotunk szavakat így. Ha csak hang is az adott megnyilvánulás, szóként hathat.

(Egy példa hirdetésből, ahol az illető a kocsiját így kínálja: „pöc-röf indul”. Azaz első indításra beüzemel.)

Szókészletünk olyan láncolatok soraiból tevődik össze, amely láncok kezdetén a leutánzott hang áll.

Minden szónak helye van, ahová szabály vezérelte.

Ahhoz, hogy szavainkat bele tudjuk helyezni abba a hatalmas mozaikképbe, amelyet az összes hangforrás és családfájuk mutat, néhány dolgot figyelembe kell vennünk.

Tudnunk kell, hogy a szónak mi az eredeti jelentése. Ezt vagy máris tudjuk, vagy meg kell fejtenünk. Ha ez tisztázott, tudnunk kell, hogy mely szóból származik közvetlenül. Ezután a származtatóval ugyanezt, majd újra... amíg el nem jutunk a forrásig.

Keresésük egyszerű: szótárban keresve válogathatunk. Ami nyilvánvalóan hangutánzó szó, máris följegyezhetjük.

Vannak olyan szavaink, amelyek határozottan egy-egy forrás felé mutatnak. Nevezzük őket úgy:

„belátható, hogy ezek is hangforrások”. (pl. földkaparás hangja: „drrrr-trrrr” → dúr-túr, vagy: ajakremegés hangja: „f-f-f-f-...” → fázik, fél. Stb. stb.)

Végül, amikor körülményesebb kibogozni, hogy egy adott szócsoporthoz mi a forrása.

Itt a hangforrást a belőlük eredő szavak bokrai mutatják meg.

Ezenközben már csak néhány nyelvi alakulást kell felfedeznünk, amelyek nélkül nem fejthető meg a magyar nyelv. Ilyenek a hasonlóságra, az azonosságra vonatkozó kifejezések (és ragok), a belső ragozás kialakulása és fejlődése, és általában is: a ragok. (Szókészletünk jó negyede csupa rag, raghalmaz, olyan szavak, amik elől lekopott a forrást utánzó hang.)

Érdekes a számok kialakulása is. (Erről a bevezető végén.)

A nagy kérdés az: a magyar nyelvből, a magyar szókincsből vissza lehet-e keresni az alapokat!?

E munka erre a kérdésre határozott igennel fog felelni.

Mi a helyzet másokkal, például az indo-európai nyelvekkel? Ők ugyanígy?

Nekik is vannak hangutánzó szavaik, legtöbbjük azonban nem vezet sehová, önmagukban álló fogalmak. Azt is megfigyelhetjük továbbá, hogy nagyon sok a magyarral egyező, vagy ahhoz hasonlító szó, mely szavak olyan szinten születtek, ahol többszörös a fogalmi és a nyelvfejlődési áttétel. (Ugyanez áll a ragokra is.)

Mint majd látjuk, a magyar nyelv arra is alkalmas, hogy az ő szavaik eredetét is megfejtse.

Tudniillik ugyanabból az ősi nyelvből származnak. (Itt fölmerül az a kérdés, hogy van e a világban valahol egy másik olyan nyelv, amely nem ugyaninnen fejlődött ki?)

A szókészlet, amit felhasználtam, a Bartal Antal és Veress Ignác által szerkesztett magyar-latin szótár szavain alapszik. (Harmadik, javított kiadás. Pest, kiadta Heckenast Gusztáv 1872. Első kiadása: „Pest, 1864-ki szeptember 1-én.”) E szótár kútforrásai a szerkesztők által megadva, többek között (ezek a latinra vonatkoznak) a következők voltak:

„A magyar nyelv szótára, a magyar tudományos akadémia megbízásából készítették Czuczor Gergely és Fogarassy János, Pest 1862.”

„Természettudományi szóhalmaz, összegyűjté stb. Bugát Pál Budán 1843.”

„A magyar nyelv sajátosságairól, írta Gyergyai Ferencz Kolozsvártt 1856.”

Ezen kívül egy-két olyan szó, ami ebben nincs, azt innen-onnan tudom, és szülői örökség.

A madárhangokra vonatkozóan: egyrészt saját tapasztalataim, másodszer a számomra kevésbé ismert hangok leírását a Peterson-Monfort-Hollom: Európa madarai c. (Gondolat, Budapest 1977.) könyvből vettem, ahol is Dr. Tildy Zoltán, aki a magyar viszonyokhoz alkalmazta a művet, előszavában ezt írja: „A madárhangokat érzékeltető hangutánzó szavakat... minden nép a maga nyelvén hallja... Nagy segítséget adott Chernel István múlt sz.-ban lejegyzett, de számunkra ma is eleven és hiteles sok hangutánzó kifejezése.”

Néhány alapvetés:

Rövid leszek, csak annyit írok, amennyi e munka megértéséhez szükséges, egyben elegendő is.

Közismert dolgokról nem írok, legfeljebb utalok rájuk.

Mint a természetben minden, a nyelv is lépésről lépésre alakult. Ha nincs hiány: bizonyosság!

Ha egy lépés kimarad: „talán”. Több esetén: „sejtés”.

Ha a nyelv azt mondja: így volt, mindent felülbírák. (Történelmet igen, nyelvet nem lehet hazudni.)

Időre nézvést nem próbálkozok meghatározásokkal. Az első szavak valószínűleg több mint százezer évesek, illetőleg a mai napig van hangutánzás.

Csak a szavakat tárgyaljuk, mondatszerkesztési sajátosságokról nem lesz szó.

Igyekeztem magyarul írni.

Hogy ne legyen senki pápább a pápánál: Ter. 2/19-20, 3/20.

Érdemben bárki hozzászólhat e munkához, tegye hozzá a maga tudását, mindannyiunk hasznára és örömére.

(Kissé átalakítva a fent említett szótár szerkesztői ajánlata:

midőn e munkánkat a magyar nyelv "minden pártolója figyelmébe ajánljuk, azokat egyszersmind tiszteletteljesen felkérni bátorkodunk, hogy az itt-ott...felismert...hibákra bennünket barátságosan figyelmeztetni annál inkább sziveskedjenek, mennél bizonyosabb, hogy csak ezen úton remélhetjük a munka lassankénti tökélesbülését, s hiányainak kijavítását.")

Végül:

akit csak egy délutáni kellemes csevely szintjén érdekel a magyar nyelv, ide se szagoljon, mert itt mindenek előtt figyelem kell és türelem, türelem és türelem.....

(összeállítani tízszer annyi kellett)

(Úgy vélem, hogy a nyelv felépítése akkor érthetőbb, ha a bevezetőben felállított sorrendben mutatom be.

Nem biztos, hogy ez a legjobb, lehetséges másképp is.)

A bevezető után néhány hangforrást és származékaikat fogom bemutatni, igyekezvén a teljességre, de valószínű, hogy lehet még hozzátenni.

(Akár itt is lehet kezdeni az olvasást, vagy bármelyik résznél. Tetszés szerint.)

Bevezetés, előzetes tudnivalók

Tartalma: a szabályszerűségek.

1.) A hangforrások bemutatása, a belőlük született alapszavakkal.	5. oldal
2.) A belső ragozás és következményei.	21. oldal
3.) Az azonosság fogalmainak kifejezései.	24. oldal
4.) A ragok	43. oldal
5.) A létige	71. oldal
6.) A szóképzés sajátosságai.	73. oldal
7.) A számok	81. oldal
----- X -----	
Néhány hangforrás és származékaik	86. oldal

1.) A HANGFORRÁSOK

Egyfajta nézőpontból a hangok forrását három részre oszthatjuk.

Elsőként az ember hangjai. Ezek többségükben indulataink, hangulataink megnyilvánulásai. Ma is élnek bennünk! Ma is sóhajtozunk, vacogunk, vihogunk, sírunk, reszketünk, stb...

Másodszor az állatok különféle hangjai. Ezek kétféleképpen alkotnak szavakat. Egyik az, amikor az állat a hangjáról van elnevezve, például a kakukk, a bóboly, a cinege, a kis- és nagypóli, a lilikfélek, stb...

Máskor csak az állathang van leutánozva, megnevezve, ilyen a nyihog, bög, béget, csiripel, kotyog, stb.

És harmadjára az élettelen természet hangjai. Itt, van ami mozog és hangot ad: a szél és a víz. Süvít, fúj, sziszeg, zúg, illetve csobog, locsog, suhog, zuhog, csörgedezik, stb...

Az élettelen tárgyakat a velük kapcsolatos mozgás készlet hangok képzésére. Ha egy kő leesik, koppan. Összeérintkezve súrlódik, dörzsölődik, csiszolódik. A sár rotytos, szotyogó hangot ad, stb...

A mai közfelfogás miatt más szempont szerint kell beosztanunk a hangok forrását, ugyanis ez a munka egyben bizonyítás is. (T.i. abból a szempontból, hogy a hangforrások sokasága mutat egyben a többi, az ismeretlenek felé is. Nincs más lehetőség ezen kívül.)

a.) nyilvánvaló hangforrások

Ezekről mindenki tudja, hogy szavak keletkeztek belőlük. Például: „á!” -ásít, „buggy” -bugyog, „gő-gő” -gőgicsél, „krep-krep-krep” -kerepel, stb...

b.) belátható, hogy ezek is hangforrások: „drrr-trrr” –dúr, túr; „ff!-ff!” –fáj; „hsss!” –hasad; „fsss!” –feslik, foszlik, stb...

c.) a szavak alapján felfedezhető források: „E!-E!” (enni kérő mutogatása saját szája felé)–éhes, eszik; „Hé-hé!” (halkan, kedveskedően) –hízeleg; „höh-phöh” (melegben)–hőség; „ssss...” (az italban lévő szén-sav oldószer) –sör, ser, stb, stb...

Lássuk a teljes sort!

a.) nyilvánvaló hangforrások

állathangok

először, amikor az állat a hangjáról van elnevezve

madarak	neve
1. kvakk – vakk (rekedtes hang)	→ bakcsó, vakcsóka
2. biúú – icc (panaszosan)	→ bóboly
3. bö, bö (kéttagú mély bömbölés)	→ bölömbika
4. braa – bua (mély rekedt)	→ batla
5. ci-ne-ge (ereszkedő dallamú)	→ cinege
6. csjekk! – csjakk! (csengő hang)	→ csóka
7. csi-í-zi! (hívó hangja)	→ csíz
8. csip-csip-csip (pittyegő)	→ csibe
9. csilp – csalp, csilp – csalp	→ csilp-csalp füzike
10. csi-csi-csirrr (hívóhangja)	→ csicsörke
11. csirrr! (ijedt hangja)	→ csirke
12. kri-kri-kri (csörgő hang)	→ csörgőréce
13. sri-éé, csriéé (cserregő)	→ csér
14. krúú – drúú (trombitaszerű)	→ daru

15. fcs-cs-cscsí...(fecserésző)	→ fecske
16. fszit-fszit-szít (éneke)	→ (sisegő)-füzike
17. hiu-hiju-viju (a gácsér hangja)	→ fűtyülőréce
18. kluipp, gluipp (fuvolázó)	→ gulipán
19. guitt – huitt	→ guvat
20. gyurr – gyurr – gyurí...	→ gyurgyalag, gyurgyóka
21. kre-hre-hre-hre...(rekedtes).	→ kacagócsér
22. hrák-hrák-hrák (harsogó)	→ haris
23. hrák – hák – hák! (harsogó)	→ harkály
24. hijjú-vijjú-kijjé	→ héja
25. hijjúú – hijjéé...	→ ölyv
26. hupupu, hupupu....	→ huppota (búbosbanka)
27. ka-csa – ka-csa (gácsérhang)	→ kacsa
28. kok – kok – kok...	→ kokas, kakas
29. kukukk! – kakukk!	→ kakukk
30. kuikk-kuikk (halk)	→ kuvik
31. lili – lilik – lilik (éles hang)	→ lilik, liba
32. lili-gli – glúú	→ lúd
33. lili-lili – tlilili	→ lile
34. pu-áááá!!, pváááá! (hangos)	→ páva
35. pinty – pinty – pinty	→ pinty
36. pitty-pitty-pitty...	→ pityer
37. pitypipitty, pitypalatty	→ pitypiritty (fűj)
38. pó-li, pó-li.	→ póli (kis~, és nagy~)
39. psziti – sziti – csini!	→ poszáta
40. r-cccc, r-cccc (vízszürcsölés)	→ réce
41. rri! – rri!....	→ rigó
42. ss-rrr, cs-rrr! (cserregő hang)	→ seregély
43. srííí – srííí (panaszos)	→ sirály
44. síúú-síúú-hiüpp (lágý fűtyülés)	→ süvöltő
45. szr-csíí, szr-csíí (csikorgás)	→ szárcsa
46. szrrrr – szrrrr...(csörgő hang)	→ szarka
47. tig-lic, tíge-lic! (hívó hangja)	→ tengelic
48. túúú, trúúú...	→ túzok
49. uhu, uhu, uhu...	→ uhu
50. vit-vit-víít, vit-vit-víít...	→ vöcsök
51. vrty – varty – vrty...(vartyogása)	→ varjú
52. zse-zse-zse...(hívóhangja)	→ zsezse
emlősök	
53. cin-cin-cin...(vékonyka hang)	→ cickány

54. gh-rrrrrr... (mérges, morgó) → hörcsög
55. hjúúúú... (hívó hangja) → hiúz
56. ö! – ö! – ö!.. (párási időben) → őz
57. nye-ééé... (csendes hangja) → nyest
58. zerrrr... (berregő hang) → zerge
egy kétéltű
59. brek – breka – breka → béka
halak
60. po – po – po ..(„levegőzik”) → ponty
61. hrrrrrrr (a kifogott hal hangja) → harcsa
rovarok
62. dnnnnnn... (tompá bűgás) → dongó
63. drrr-zs.zs.zs.zs..(ércesebb) → darázs
64. cin – cin – cin (kerregve) → cincér
65. cserrrrr...(repülése hangja) → cserebogár
66. m.m.m.m.m...(repülése) → méh
67. nyzs – nyzs – nyzs..(mozgása) → nyűzsög → nyű → nyűvek
68. prűűűcs, tűűűcs...(éles hang) → prücsök, tücsök
69. s.s.s.s.s.s....(repülésük) → sáska
70. szűűűűű.....(fűrja a fát) → szű
71. zűűűűűnnny.....(repülése) → szűnyog
72. zs.zs.zs...(rágják a gabonát) → zsizsik
két madár, szárnyuk suhogása után elnevezve
73. sssssss... (emiatt hessentünk!) → sas, sólyom

állathangok kimonva

74. bög → általában : marha, szarvasbika, stb
75. béget → juh
76. brekeg → béka
77. burukkol → galamb
78. brummog → medve
79. cincog → egér, cickány, cincér
80. cirpel, ciripel → tücsök
81. coppog (vízfelszínen) → halak
82. csahol → kutya
83. csipog → madarak
84. csiripel → veréb (egyik neve ebből: csuri)
85. csicsereg → madarak
86. csuhukol, durukol → nyírfajd
87. dorombol → macska

88. csetteg	→ poszáta, rozsdafarkúak, réti tücsökmadár, stb
89. dörmög	→ medve
90. gágog	→ lúd
91. hápog	→ kacska
92. huhog	→ bagoly
93. kotyog	→ kotlós
94. kárál	→ tyúk
95. kotkodál, kotkodácsol	→ tyúk
96. károg	→ varjú
97. korrog	→ holló
98. kukorékol	→ kakas
99. kehel	→ ló
100. kuruttyol	→ béka
101. miákol, nyávog	→ macska
102. morog	→ kutya, oroszlán, medve, stb.
103. nyerít, nyihog	→ ló
104. iázik	→ szamár
105. nyí, nyifog, nyüszít	→ kutya
106. perceg	→ szú
107. pirreg	→ tücsökmadár, ill. néhány rovar
108. pittyeg	→ madarak
109. rrr-pp! → reppen, repül, rebben	→ madarak
110. rőfög	→ disznó
111. szűűűű, szíííí → szúköl	→ kutya
112. turbékol	→ galamb
113. ugat	→ kutya
114. vakkant	→ kutya
115. zümmög	→ rovarok
116. hmbzs – hmbzs ... → hemzseg	→ féregtömeg
117. mekeg	→ kecske
néhány vadász kifejezés	
118. barcog	→ dámbika hangja után (párási időben)
119. burrog	→ fogolycsapat felröppenésének zaja
120. cserreg	→ fogolykakas
121. kerreg	→ mókus, nyest, pele, ill. fogoly, csibéit figyelmezteti
122. dürrög (burrogó hang)	→ madárnász (fácán, daru, fajt, tűzok, fogoly)
123. gegerészik, gaggat, béseg	→ vadludak a magasban húzva felelgetnek egymásnak
124. kaffog	→ róka
125. kakatol	→ fácánkakas
126. lobácsol, lubickol	→ réce, fürdik

127. lomotol	→ vaddisznó, túrkálva eszik
128. lucskol	→ szárcsa, fürdik
129. lafatyol, lefetyel	→ kutya, stb. iszik
130. mákog	→ mezeinyúl
131. morcog, mörcög	→ gímbika, nászidőben
132. nyihog	→ vidra, pázráskor
133. sáog, sápodik	→ kisliba
134. viribel	→ réce, vizet szűrő
135. perreg	→ rozsdástorkú lappantyú

(Kitérő:

Az állathangok, - bár így felsorolva egyhangúnak tűnhetnek -, nagyon fontosak!

Ezek utánzása ugyanis nagyban elősegítette a beszéd kialakulását. Finomodott a nyelv! (a szerv)

A vadászatban ma is alkalmazott módszer a vad becsalogatása lőtávolon belülre. Az utánzott hangnak élethűnek kell lennie, mert a vad azonnal észreveszi a hamis hangot, s ekkor elriad.

Különbéle eszközökkel is lehet a kellő hangot utánozni. Bögőkürttel csalják be a szarvasbikát, aki a vetélytárs hangját véli hallani. Őz-síp: a gida síró hangjára rohan oda az anyaőz, magával hozva a bakot is, tudniillik pázrási időben vagyunk. A bakot ekkor lövik meg. E hangra még róka, vagy kóbor kutya is befuthat. (Akárcsak a mezeinyúl mákogó, vagy síró hangjára is.)

Szalonkassal püsszöghet, récesípkel háogást utánozhat a vadász. E tárgyknak irodalma van.

A nyelv kialakulásakor, és utána is, évtizedeken át a vadászat volt a fő tevékenység, a gyűjtögetés mellett. Az élet függött a sikeres vadásztól.

Egyes állatok hangjának az utánzásából még szavak is születtek, igen fontosak, alapvetőek!

Éppen a beszéd kialakulásának kezdetén. (Mint majd látjuk alább.)

hangkeltő eszközök

136. bő – bőő – bő...	→ böggő, nagyböggő
137. dobb – dobb – dobb....	→ dob
138. drrr – drrr – brrr – brr..	→ doromb
139. dú – dúú – dúú...	→ duda
140. goooooonng....	→ gong (tányérharang)
141. krep-krep-krep...	→ kerep, kereplő, kerepel
142. kutty, kutty, kutty...	→ kuttyogató (harcsa csalogató eszköz)
143. nyeee – nyeee – nyeee...	→ nyenyere
144. síííííííí....	→ súp
145. túúú, túúú, túúúúú...	→ tülök → tülköl
146. trááá – tráá – ráá...	→ trombita
147. túúú – túú – túúú...	→ tuba
148. tlili – tlililili...	→ tilinkó

eszközök, tárgyak hangjai

149. b-rrrrr...(rezgő hang) → berreg
150. caff! (szakadás) → cafat
151. cm-cm-cm-cm.....(szopáshang) → cumi
152. cupp! (pukkanásszerűen) → cuppan, cuppog
153. cs-rrrrr-r-r-r.....(zörögve) → csörög, csörren
154. csííííí – koorr... → csikorog, csikar
155. csilinn!
- csilingel
156. cs-ssz, cs-ssz, csissz... → csiszol
157. cs-ssz, cs-ssz → csoszog, csosszan, csusszan, csúszik
158. csühh! – csühh! (gőzgép) → csühög, „csühös” (mozdony)
159. csatt!
- csattan, csattog, csat
160. csett!
- csetten, csetteg, csettint
161. csapp!
- csap, csapkod
162. drrr-zs.zs.zs....(tűz hangja) → duruzsol
163. drrzs – drrzs – drrzs... → dörzs-, dörzsöl, dörgöl
164. dobb! (tárgy leesése) → dob(-ál), dobban, dobog
165. dübb!
- dübben, dübög
166. drr-drr-drr-drr... → darál, dara
167. dönn! – dönn!
- döng, dönget
168. dörr! (pl. égzengés) → dörren, dörög
169. durr!
- durran, durrog
170. frsz – frsz – frsz... → fűrész
171. frrrrr-frrrrr-frrrrr... → fúr
172. frrrrrrr – pprrrrrr.... → forog, pörög, pereg
173. fr – fr – fr – fr... → farag
174. gr – gr – gr... → gereblye
175. hrs – hrs – hrs...(evéshang) → herseg
176. hrty-hrty-hrty... → huruttyol, hártya
177. hh-sssss!
- hussan
178. hupp!
- huppan
179. hrsz-hrsz-hrsz...(ebben járva) → haraszt
180. hrzs-hrzs-hrzs... → horzsol
181. krrrrss – krrsst – krr-pp... → karistol, karcol, kapar, karom, köröm, stb.
182. kocc!
- koccan, kocog
183. kopp!
- koppan, kopog
184. kapp!
- kapocs, kapcsol
185. katt!
- kattan, kattog
186. kett!, ketty!
- ketteg, kettyen, ketyeg
187. mrzs – mrzs – mrzs... → morzsol, morzsa

188. nnyíííí, nyíííí – korr... ..	→ nyílik, nyit, nyikorog
189. ny-sz, nysz, ny-sz, nysz...	→ nyeszeg, nyoszog
190. patt!	→ pattan, pattog
191. pp-cc!	→ pöccen, pöcköl, pöccint, pedz
192. pp-eeeeennnn.....	→ peng, penge
193. prrrcccc.....	→ perceg, pereg (pl. homokszemek) → perc (!)
194. pöf-pöf-püf-püf...	→ pöfög, püfög
195. puf-puf-puf-puf...	→ pufog
196. püff!	→ püffen, püföl
197. puff!	→ puffan, puffog
198. paff! poff!	→ pofoz, pofa
199. pukk!	→ pukkan, pukkad
200. rreeeccc!	→ reccsen, recseg
201. rrepp!	→ reped, repesz, repeszt
202. rsz-rsz-rsz-rsz....	→ reszel, ráspol (reszelő, ráspoly)
203. rrobb!	→ robban
204. rob-rob-rob-rob...(paták hangja)	→ robog
205. rropp!	→ roppan, ropog
206. r-r-r-r-r....	→ rezzen, rezeg, remeg, ráz
207. s-s-s-s-s...(fújja a szél)	→ sás, susnyás
208. ssss, sssrrr-c...	→ sistereg, serceg
209. ss-ka – ssa – sika – sika...	→ sikál, sikár-, sikárol
210. sz-ta – sz-ta...(pofozva)	→ szita, szítál
211. sssshhhh!	→ suhog, suhan, zuhan, zuhog
212. sr – sr – ss-r...	→ súrol, surran, surrog, súrlódik
213. tapp!	→ tapad, tapaszt
214. z-katt, z-katt, z-katt...(géphang)	→ zakatol
215. zzzzúúúúú.....	→ zúg, zúdul
216. zzzeeennnnnn.....	→ zeng, zendül, zene
217. zökk!	→ zökken, zökög
218. zrr, zz-rrr, zr-zr...	→ zörren, zörög, zörej
219. z-z-z-zizizizi....	→ zizzen, zizeg
220. zsoooonnn...	→ zsong
221. zsupp!	→ zsuppsz!, zsuppan, zsuppol
<u>a szél hangjai</u>	
222. búúúúú.....	→ bűg, bűgó (hang), bűgás
223. ffff – ffúúúúú – fffffíííí...	→ fű, fűj, fűtyül, fuvall
224. sss – sssúúúú – sssíííí...,zzúúúú..	→ sűg, susog, sűvít, sűvölt, sívít, zűg
225. ssz-sz-sz-sz....	→ sziszeg, szél, szellő
226. vvvíííí – vvvíííí...	→ vihar

a víz és vizes anyagok hangjai

227. buggy, bugy-buruggy...	→ buggog, bugyborék
228. csepp, csöpp...	→ cseppen, csepeg, csöppen, csöpög
229. csobb!	→ csobban, csobog
230. csooooorr...., csöööörrr...	→ csorog, csörgedezik, csermely
231. fff-rccs!	→ freccsen, fröccsen, frecseg, fröcsög, fröccs, föcs
232. kotty, klatty...	→ kotyog, klattyog
233. litty – lotty – lötty...	→ lityeg, lötyög, löttyen, lottyán
234. loccs! luccs...	→ loccsan, locsog, lucskol, lucskos, lucsog, lubickol
235. mmmmmr-r-r-r-r...	→ morog, morajlik
236. paccs! (ütés vízre)	→ pacskol, pocskol, pocsolya, pocséta
237. ppp-zs-zs-zs...	→ pezseg, pezsgés, pezsgő
238. rotty – rotty..	→ rottyán, rotyog
239. sssssssssssss....	→ suhog, zuhog, suhatag, zuhatag
240. szapp! – szapp!...(ruhaütés)	→ szapul, szapulás

ember keltette hangok (ill. állaté is lehet)

241. csm – csm – csm...	→ csámcsog, csemcseg
242. fitty! (síp hangja is)	→ fütty, füttyent, füttyül
243. ggrrrrr... (torokhang)	→ gargarizál, garat
244. hmbzs – hmbzs – hmbzs...	→ habzsol, habzsi
245. hrrrr....., hrrrr-ty...	→ horkol, hortyog
246. hrrrr..., hörrrrr...	→ hörög, hörgő, hurut
247. hrrr-bb, hrrr-pp...	→ hörböl, hörpöl, hörpint
248. hhsss-pp-ccíííí...	→ haptic, hapticzik
249. korty – korty...	→ korty, kortyol
250. korrrr... (gyomorhang)	→ korog
251. s-köpp!	→ köp, köpköd, köpet
252. ll-hh, llhehh, llhihh...	→ lehel, liheg, leheg
253. llohh, llohh...	→ lohol
254. mjsz – mnysz – mjsz...	→ majszol
255. ny-mm, nyamm, nyámm...	→ nyammog, nyámmog
256. pp-hhh! (fújáshang)	→ pehely, pihe
257. pheh – phih – phh – phh...	→ piheg, pihen
258. púúúú...	→ púzik, púzás
259. prssz-tt!, prssz!, tüssz!	→ prüszköl, prüsszent, tüsszent
260. sss-ppcci!	→ puszi
261. pp-kkö!	→ pök, pökdös
262. r-kk, r-kk, r-kk...	→ rág
263. sssr-cc! (köpéshang)	→ sercint

264. ss – ss – ss...(nehéz légzés) → süllős (régí szó)
265. sz! sz! (figyelmeztetően) → sziszeg
266. ssz! (fájdalmasan) → (fel)-szisszen
267. sz-sz-sz...(orrból jövő hang) → szuszog, szusszan, szuszimuzsi, szuszma
268. szr-ccs – szr-cs... → szörccsög, szürccsöl
269. szr-p – szr-p – szr-p... → szörpöl
270. szrty – szrty – szrty...(sárban) → szotyog, szörtyög, szotyva (sár)
271. ssszíííí, ssszíííí...(tűzélesztés) → szít
272. sz-p, sz-p, sz-p... → szopik, szopás
273. szipp!
274. sz-p, sz-p...(orr -sz-, csuklással) → szepeg, (meg)-szeppen
275. sz-p, sz-p, szip, szip...(taknyos) → szipog
276. szvííí, szvíííí...(száj a vízen) → szí, színi, szív
277. ssz-ny, ssz-ny...(nyögdécselve) → szunyókál, szunnyad
278. sz – sz – sz...(orr -sz-) → szag, szagol, szimat, szimatol
279. sz-sz-sz-sz-sz...(remegéssel) → szeszeg (fél), sziszereg (fázik)
280. ssz, ssz, ssz...(erőlködve) → szuszakol (töm)
281. sz-ty, sz-ty...(orrszívogatás) → szattyú (taknyos)
282. taps! – taps! – taps!...
283. T – T – T – T...(pl. tollfosztás) → tép
284. tap-tap-tlap-talap-tap...(lépések) → tapos, tapod, talap, talp
285. ticcs – toccs...(járás vízben) → ticseg, tocsog, tócsa → tó
286. titty-totty...(babajárás hangja) → tityeg, totyog
287. v-v-v-v...(reszketve) → vacog
288. cm-csm-cm...(nedves talajon) → cammog
289. zih-zih-zeh-zih...
290. zz-zzz-zz-zz...(taposva) → zúz, zúzmara, zúzmó

emberi hangok

291. ááá-hh... (fáradtan) → ásít
292. áááh! óh!...(vágyódva)) → áhít, óhajt
293. ááá-m...(becsukódó szájjal) → ámul
294. ajh, ajh...(sajnálkozóan) → ajg → aggó(dik)
295. b-ááá-m...(leeső állal) → bámul
296. brrr! (remegve) → borzong, berzenkedik
297. bbúú-hu-hú...(sírva) → bú → bús → búsul
298. bbőő-hő-hőő...(sírva) → bőg, bömböl
299. böff, büff (gyomor-garat hangja) → böfög, büfög
300. hcs-cs-cs...(összefolyó hangok) → csacsog, cseveg
301. cs-ss! – cs-sst! → csít

302. cshukk!	→ csuklik, csuklás
303. d-d-d-d...(beszédhiba)	→ dadog
304. d-d-d-d...(fázva)	→ didereg
305. drr – drr – drr...(alváshang)	→ durmol
306. dny-dny-dny...(rest beszéd)	→ dünnög
307. dr-dr-dr... (összefolyóan)	→ dörmög
308. fff! – fff! – fff!...(kapkodva)	→ fúl → fullad, fuldoklik
309. gő-gő-gő...(babahang)	→ gőgicsél, gagyog
310. hah-hah-heh-heh...	→ hahota, heherészik, kacag
311. hröh-hröh-hröh...(hörögve)	→ röhög, röhej
312. hhááhh! – hrrrááhh!	→ hákog, harákol, krárog
313. háá!...háá! (kiáltás)	→ harsog
314. héé! (megszólítva)	→ héka, hékás, hékám
315. hh-sss! (madárriasztás)	→ hessent, hesseget
316. h-mm, hümm, hmm...	→ hümmög
317. hu-húújjj! (örömmel)	→ hujjog (~at), ujjong
318. húúúú....(elítélően)	→ (le)-hurrog
319. jaj!..jáj!...(akaratlanul!)	→ jajgat, jajong
320. khö – khö – khö...	→ köhög, köhint, kahol, kehel
321. mr-mr-mr-mr...(összefolyóan)	→ morog, mormog, morgolódik
322. nyekk! (nyakonütött hangja)	→ nyekken, nyikkan, nyeklik
323. oáhh!...öehh...	→ okádik, öklendezik
324. pity...pity...(sírva)	→ pityog, pityereg
325. ps-ps-ps-ps...(súgdolózva)	→ pusmog

b.) belátható, hogy ezek is hangforrások

- 1.) ááhhv!... (undorral ejtve) szava: avas, áporodott
- 2.) bbsz, bbzz!...(az ajak oldalsó részén, -B- utáni kifújás, többféle indulattal)
szava: bösz, bosszús, bezzeg!
- 3.) bbűű-hü-hü-hűű!...(síráshang, mint bú) szava: (bű-önös)→ bűnös, bűn (ti. azért sír!)
- 4.) „bumm!”...(robbanáshang) szava: bomba
- 5.) „ci-ci-ci-cíícc!”...(hívóhang) szava: cica
(az -i- hang a legélesebb, az elkódorgó állat ezt hallja meg leginkább)
- 6.) „cinnn!”...(érces ütéshang) szava: cin-tányér→ cin!, csinnadratta
(A tiszta vörösréz tompa hangú, akkor lesz jó, zeng-ő--cseng-ő, ha „csinn”-t teszünk bele. A kapott ötvözet: sárgaréz. A cin másik neve horgany. (német Zink, angol zink.)→(cseng = kling-en, ill. ring)!
- 7.) „capp-clapp-clapp” (izzadt láb a lábbeliben) szava: caplat, („capp”-ú → cipő)
- 8.) „cmm-csmm-cmm”...(járás nedves talajon) szava: cammog

9.) „cshi-cshu-csua-kva”...(tűzcsiholás hangjai)	szava: csihol, kohol-(kohó), kova, „csu-ít”→ gyú-ít → gyújt
10.) „cshííí!”...(fájdalom hangja)	szava: csíp
11.) „ddhh!-dhahh!”...(mérgező hang)	szava: dohog, dühös, dúl-(fúl)
12.) „ddhahh!”...(undorral ejtve)	szava: doh, dohos
13.) „drrr-trrr”...(földkaparás hangja)	szava: dúr, túr
14.) „trrr!”...(például faág reccsenése)	szava: tör, török
15.) „é-é-é-é-é”...(dalolás)	szava: ének, énekel
16.) „eöee!-pphee!”...(köpéshang)	szava: epe
(aki ilyen keserűt vesz a szájába, leesik az álla, majd azonnal köp)	
17.) „ff!-ff!-ff!”...(kín hangja)	szava: fáj
18.) „ff-ff-ff-ff...” (fújtatás orrból)	szava: fárad
19.) „ffffff...” (suhog a melegedő víz)	szava: fő, forr
20.) „F”... (e szerv ezt a hangot adja)	szava: fog („F”-og)
21.) „f-f-f-f”...(didergés hangja)	szava: fáz (-ik), (-ni)
22.) „f-f-f-f...” (orrhang, szaladás közben)	szava: fut
23.) „fs-fs-fs” (hajbogozás hangja)	szava: (fs-ül)-fésül, (fs-ű)-fésű
24.) „fss-psss” (nedves fa ég)	szava: füst, füstöl, pustol
25.) „fsss” (híg széklet, gyorsan)	szava: fos, fosik
26.) „f-f-f-f-f...” (dörzsöléshang)	szava: fen
27.) „ffsss!”...(szakadáshang)	szava: feslik, foszlik, foszt
28.) „fs-fs-fs...” (az eszköz, pl fűcsomó hangja)	szava: fest
29.) „f-f-fü-fü-fü...” (menés a száraz növényzetben)	szava: fű
30.) „f-f-f-f-f”...(vacogás rémulten)	szava: fél (-elem)
31.) „gghháááá”...(lehellés hidegben)	szava: gáz, gőz
32.) „gr-gr-gr-gr”...(az eszköz hangja)	szava: gereblye, gereben
33.) „gr-gr-gr-gr...” (pl kő elindul a lejtőn)	szava: gurul, görög
34.) „grrrr!”...(mérgező hang)	szava: gar, gerjed, goromba
35.) „hrrrr!”...(mérgező, morgó hang)	szava: harag
36.) „hrrpp-hrrpp”...(kemény falat rágása)	szava: harap, árpa
37.) „hrsz-hrsz-hrsz”...(járás az avarban)	szava: haraszt
38.) „hhhh—vapp!”...(csapódás a lapos vízpartra)	szava: hab
39.) „ha-hajj!”...(távolba kiáltás)	szava: kajabál, gajdol, kiabál
40.) „hu-hújj!”...(távolba kiáltás)	szava: kurjant
41.) „haj!—haj!”...(állatterelő szó)	szava: hajgat, hajt
42.) „hsss”...(szakadáshang)	szava: hasad, hasít
43.) „hsss!”...(állatijesztés)	szava: hessent, hesseget
44.) „hü!—hü!”...(eszetlen felkiáltás)	szava: hüledezik, hülye
45.) „krrmpp!”...(ütődés hangja)	szava: karambol, krampácsol
46.) „k-fe—k-fe—ke-fe...” (az eszköz hangja)	szava: kefe

47.) „lá-lálá-lálá”...(dalolás)	szava: lalalázik, lármázik
48.) „msz-msz-nsz-nsz”...(csendes, kaparásszerű hang)	szava: mocog, mászik, neszez
49.) „mrrr!-mrrr!”...(morgással végzett tevékenység)	szava: mar, marakodik
50.) „m-cs, m-ccs!-m-ccs!”...(rottyanó hang)	szava: mos
51.) „m-m-m-m-m”...(szopáshang)	szava: mammázik, mama
52.) „nnááááá!”...(kényeskedő hang)	szava: nyafog, nyavalyog
53.) „nyssz!”...(vágás hangja)	szava: nyissz!, nyiszál, nyes, nyír
54.) „őöhrr!-hhőhrrr!”...(eszement kiáltás, hörögve)	szava: őrjöng, örül (-t)
55.) „ö!-höhö!”...(vidám hang)	szava: örül, öröm
56.) „poh-poh-poh”...(járás hangja ilyen anyagban)	szava: por, (pernye)
57.) „phááá”...(lehellés hidegben)	szava: pára
58.) „pff-pff-chh”...(gögös hang)	szava: pöf, pöffeszkedik
59.) „prcccc!”...(kemény étel rágása)	szava: porc, pörc, perec
60.) „s-cs-scs-scs”...(járás hangja nedves talajon)	szava: „S”-ár, → sár
61.) „ss!-ss!-ss!”...(fájdalom hangja)	szava: sajog, sanyvad
62.) „s-s-s-s-s!”...(papírpénz susogó hangja)	szava: suska, susi → zsozso
63.) „spp-sepp-sepp”...(az eszköz, ill. cselekvése)	szava: seper, seprű
64.) „ssh-shh-ssh”...(fújtatás teher alatt)	szava: súly (~os)
65.) „sz-ccs, sz-ccs”...(vágáshang, nedves növényen)	szava: szecska
66.) „szrrr!”...(törés, ill. zörgő hang)	szava: szár, száraz, szárít
67.) „hssz!-ssz!-cc!”...(sértődött hang, vállrándítással)	szava: szeszély
68.) „szrrr-srr”...(kéz húzásának hangja prémen)	szava: szőr, sörte
69.) „sz!”...(felszisszenés fájdalmasan)	szava: szúr
70.) „thehh-tthehh”...(igen nagy súly alatti nyögés)	szava: teher
71.) „ű-ű!”...(kiáltás nagy, zárt térbe)	szava: űr, üreg, üres
72.) „ukk!”...(nyekkenő hang)	szava: „ukk”-or, →ugorni, ugrik
73.) „uááh!”...(nyúglődés ásítással)	szava: un (~alom)
74.) „uááh!”...(émelygés hangja)	szava: utál, undor
75.) „ü!-ü-ü!”...(az anyag hangja ütögetve)	szava: „ü”-ög, →üveg, (rég: ög)
76.) „hű-ű!”...(odakiáltás valakihez)	szava: üzen
77.) „űűűű”...(menekülő kiáltása)	szava: űz, üldöz
78.) „ü!”...(fejbe vert hangja)	szava: üt
(E két utóbbinál érdekes, hogy bár a szenvedő adja a hangot, mégis a másik fél adja a ragozást. Végül is ő kényszeríti ki a hangokat.)	
79) „v v v!-v vhh!-v v v!”...(teherhúzás ajakharapással)	szava: von, vonszol
80.) „vííí!”...(sivítva marakodók hangja)	szava: ví, viadal, viaskodik, vív
81.) „zsupp!”...(tompá ütődés hangja)	szava: zsuppan, zsupsz!, zsuppol →zsúfol

----- X -----

c.) a szavak alapján felfedezhető hangforrások, ill. különlegességek

1.) „cikk-cikk-cakk-cakk-szikk-szikk-szakk-szakk-tikk-tikk-takk-takk”... (kőfaragás változatos hangjai)

Szavaik alaphelyzetből kétirányúak:

a.) a lepattanó darab nevei: cikk, szak → szakasz, szikra, takk → tag

b.) a lepattanó darab cselekvése: cikkan, szökken, szakad, (szikkol) → iszkol, (hangcsere, mint az orosz iszkra = szikra), (tiknik) → tűnik ← (üt-űnik)*, (el-takkol) → takarodik, tágul, (tágulj innen!)

* (Átfedések lehetnek, amikor két forrás is lehet az eredő. Több példa van erre. A két nyíllal jelzem)

2.) „tchahh!”... (duzzogó felkiáltás) szava: csak!, csöknyös (csak-onyos)

(csakhogy!, csak nem?, csakis!, csak-csak, stb.)

(A másik -csak- (= csupán) a cikk-cökk-csökkenből származik!)

3.) „tchhehh!”... (méltatlankodó felkiáltás) szava: de,

(de miért?, dehogy!, de nem ám!, dehát!?... , stb.)

(A másik -de- (= igen), az üt -ből ered.)

4.) „cshúúú!”... (ocsúdó hang, mint „tyű!”...) szava: csuda, csoda

5.) „cshúúú!”... (gúnyolódva) szava: „csú-ol” → csúfol

6.) „cett!”... (az állat légkifúvása) szava: cet

7.) „E!—E!—E!”... (enni kérő hangja, az A-E közötti hang)

szava: („E”—g) → ÉH-es,

(„E”—sz) → ESZ-ik

(„E”—m) → EM-észt, ÉM-ely(itó)

(„E”—t) → ÉT-el, ED-ény stb.

Az ételt kínáló ugyanezt mondja: (itt van)-E!. Mást mutatva is: E! (-zik)-(ma is! Pl. nézd, e!)

Bármilyen közel van, „-E-” (= elől) helyzetet foglal el, Ragozva: E-r → (hozzá)-ÉR, ER-ed (et) ER-ből: → EL. EL-en → ÉL-en vagyok → JELEN vagyok, ÉN vagyok, stb, stb...

(E forrásból származik a legtöbb szó)

8.) „A!, O!”... (ijedelem hangja, egyben a távolba mutatva mondjuk. Ebben az érzelmi

állapotban az áll „lelóg”, és ekkor az -A- és az -O- közötti hangot ejtjük.

Szava: A!, AZ!, OTT, mutatószavak és névelők

E két forrás és származékaik az oka a magyarban a dallamosságnak: ez-az, emilyen-amolyan, eme-ama, itt-ott, ilyen-olyan, ide-oda, így-úgy, erre-arra, stb. Áthatja az egész nyelvet. (A táblázatban együtt fognak szerepelni.)

- 9.) „ggnny!”...(nemi élvezet által kiváltott hang) szava: „gny”-ú → genyó, genya (ondó)
 „gny”-er → gyönyör, „gny”-es → kényes-kéjes → kényelmes-kellemes,
 kéjedék (= női ivarszerv) → kel-edék → KÖLDÖK
 (ki)-kel →(kel-ít) → költ, (kel-eg) → kölök → kölyök
 (Halmazállapota olyan, mint a genya: genny. Tapad, „geny-ődik” → kenődik, stb.)
 (vö: latin geno = nemz) !
- 10.) „ghh!-göhh!”...(dölyfös „gőgicsélés”) szava: gög, (-ös)
- 11.) „haj!-haj!”...(sóhajtozás) szava: hajdan (-ában)
 (Alapja a: Haj!,de...(akkoriban,stb), vagy: „Haj!, de néha...”(= valaha) lehet.)
- 12.) „höh!-chöhh!”...(gőgös felkiáltás) szava: hóbörög
- 13.) „héé-héé!”...(kedveskedően, csendesen) szava: hízeleg
- 14.) „hmbzs-hmzs-hmzs”...(féregtömeg hangja) szava: hemzseg
- 15.) „hhhhh—vlluhhh!”...(víztömeg csapódása) szava: hull → hullám (~os)
 (Nagyobb vízről van szó, azaz tengeri hullámozás hangja ez. Elöl a víz alá-„hull”.)
- 16.) „hüh!—hüh!”...(jóleső érzés a vízben) szava: hús, hűt,
 (hűt-ül)—üdül, (hűt-eg)—hideg
- 17.) „höh-höh-phöh”...(hang, kellemetlen melegben) szava: hő → („hő-g”) → hég → ég
 (heves, hevít, hevül, (hő-eskedik) → hősködik, heveskedik)
- 18.) „huu!—huu!—húúúú!”...(vonszoláskor hallatott hang) szava: húz → (hoz)
 (biztatás szava is lett: hóó—rukk!)
- 19.) „héé!”...(odakiáltás valakihez) szava: hí, hív
- 20.) „héé!—héé!”...(kiáltás mindenkihez) szava: („hé”-rít) → hirdet, hír
- 21.) „hrrr!”...(féltekeny hang, zárt szájjal, torokból) szava: „hrr”-eg → irígy
- 22.) „hijj!”...(félelem meglepetéssel) szava: ijed

19.) „HÉÉÉ!”, vagy: HÁÁÁ!, vagy az A-E közötti hang

Bár több alkalommal elhangozhat e messzire szóló kiáltáshang, ez egy különleges helyen hangzott el valaha, több száz szót, fogalmat adva a nyelvnek.

Lakóhelyet keresve őseink rátaláltak a legjobban védhető helyre, a barlangra. Leletek bizonyítják ezt, hosszú időn át így volt. Barlangok ott vannak, ahol a hegyben szakadás, szakadék van, vagyis ez által válik szabaddá, láthatóvá az üreg. Maga a szakadék általában függőleges fal. Hazafelé tartó eleink, (például vadászatból), meglátva otthonukat, jó előre hazakiálthattak: „HÉÉÉ!”.

A fal visszaverte a hangot, és ekkor rájöhettek, hogy a hang az egy önálló valami. (Bár, ha én idézem is elő, útra kél, majd visszatér hozzám.) Azt is tudták, hogy csak a falak verik vissza a hangot. (V.ö: „pusztába kiáltott szó”) (Ha a HÉ! hangzott el, azt is elképzelhetjük, hogy a visszhang módosult, tompábban jött vissza, azaz: HÁ-t hallottak. Ez bizonytalan)

E kiáltás HÉ-je a körülményeket tekintve több fogalmat szült. A szavak, a nyelv ezt bizonyítják. Minden ősi raggal ragozva van!

Szavaik: „HÉ” – „MGH” → há-nog → hang (német: Hang = hegy-oldal)!
 → hon, hant, Hont!, hany (= hát) → hanyatt, hón-(alj)
 → heg, hegy
 „HÉ” – „SZ” → ház, haza
 „HÉ” – „R” → (hár) → hor → orom, orja, (hor-ság) → ország!
 → (hál) → halom, hel-hely, hol?, ól, stb.
 „HÉ” – „T!” → hát, hátság

Mi magyarok a -hely- fogalmát a hegy-ből vettük. Szavaink: Hon van? Hun van? Hol van? Mi helyt, helyütt van? Itthon van. Otthon van. Otthol van. Se-hol, se-hon, se-hun sincs, se-honnai. Honnan? Honnat? Honnét? Onnan, onnat, onnét. Stb. (lásd még a ragoknál is!)

- 24.) „ko-ko-kö-kö-„... (szikladarabok ütügetése) szava: kő, kavics
- 25.) „koorrh!-kroohh!”... (pudvás fa törése) szava: korhadt, rohadt → (kor, kór, kár)
- 26.) „kkhhhhííí!”... (hatalmas fájdalom hangja) szava: kín
- 27.) „mmh?”... (kérdő odamorgás) szava: mi?
- 28.) „m-kkh!”... (elfojtott nevetés, zárt szájjal, nyak a vállak között)
 szava: mukk-(og), (meg ne mukkanj!)
 (mukk.os) → mókás, mókus, (mukk-s-oly-og) → mosolyog, mosoly
- 29.) „mkkh!”... (zárt szájjal dühösen) szava: (mukk-os) → makacs,
 (vállrántással)-(mukk-rántos) → makrancos
- 30.) „mmggh!”... (hirtelen megállás, megakadás, és hirtelen megindulásakor hallatott hang)
 szava: ak(ad), hőkken, meg-(igekötő), „MGH”-ből: → G, stb. ragok. (Ezek cselekvést fejeznek ki.)
 További származékai: ige, (mű-g) → működik, megy, üget, stb. (lásd még a ragoknál is!)
- 31.) „nnneee!-nnbeehh!”... (az arc védekezése egyedül, fejrázással!) szava: ne!, nem
- 32.) „nyyáááá...” (gyereksírás, egyféle látvánnyal) szava: nyál, nyák
- 33.) „psss!”... (vízkiövellés csöből) szava: pisil, (vízi)-puska
- 34.) „pssz!”... (csitító, illetve figyelemfelkeltő hang) szava: pisszeg, pisszent,
 („pssz”-el) → beszél
- 35.) „pszt!”... (a száj sarkából, szemintéssel: előre!, vagy: utánam! jelentéssel,
 más alkalommal: halkan, a másikat küldve előre)
 szava: („pszt!”-at) → biztat, („pszt!”-ít) → buzdít, (bízik, bizalom, buzgó)

- 36.) „prrrr”...(ujjak hangja e felületen húzva) szava: póre, bőr
- 37.) „pphöee!-phüee!”...(rossz szag érzetkor hallatjuk) szava: bűz, büdös, pöce
- 38.) „sssss-sssss” (sistergő buborékhang) szava: sör, ser
- 39.) „ssi-hííjj!”...(örömkialtás) szava: siker
- 40.) „ss-ss-ss-ss....” (lépés hangja ez anyagban) szava: só, sank
- 41.) „sz!-sz!”...(odasziszegés valakihez) szava: („sz!”-ol) → szól, szó, száj, -sz-(rag)
- 42.) „sz—sz—sz”...(gőzsziszegés) szava: szesz
- 43.) „ssz-sz-sz-sz”..(visszafojtott hang a fogak közül) szava: szid, szitok
- 44.) „T!—T!”...(csettegő, figyelmeztető hang) a -T- rag forrása, lsd: a ragoknál!
- (Összesen 450 hangforrás. A magyar nyelv alapja.)

2.) A belső ragozás és következményei

Néhány szavunk tisztán mutatja:

VARAS, VAR-OS → VARA(ngyo)S

SÜRÖG → SÜ(ndö)RÖG

KÖR → KÖ(ntö)R -(falaz)

Ezekből kevés van. Sokszor olyan alapszavakból alakultak, amelyek ma már tovább-ragozottak:

FOR (-og, -dul) → FO(ndo)R, FI(nto)R, FO(nto)L (-gat)- („azt forgatja a fejében”)

GÖR (-be, -bül) → GÖ(ndö)R, GÖ(mbö)R-ödik → GÉ(mbe)R-edik

PER (-eg, -dít, -dül) → PE(nde)R-ít

ÉR (-ez, -zés, -zület) → É(nge)R → INGER

Van olyan is, amikor az alapszó elváltozik. Vagy önmagában, vagy amikor már felvette a belső ragozást:

KÖR → KER → HER → HE(nge)R

HER → HE(mpe)R-eg, HE(nte)R-eg

KÖR → HÖR (R→L→LY) → HÖ(mpö)LY-ög

KÖR → KOR → KO(ndo)R (=göndör)

FÚR-ó → FO(ndo)R-ó → (F→P) → PO(nd-)R-ó

A keletkezett szavakból újabbak születtek különféle rövidítésekkel:

GÖMBÖR (megmaradó belső raggal): → gömb, gomb, gomba, gombolyag

kiesik a B: → gömő-gümő, gumó, gomoly

kiesik az M: → göb, gubó, gubanc, göboly

E ragozási forma úgy keletkezett, hogy a „MGH”-ből alakult szóvégi ragok, (-ng, -nd, -nt,-nk -nc,-ncs, -ngy, -nty, -ill.→ mb, mp, mv) a szó belsejébe kerültek. (a „mgh” hangról majd a ragoknál!)

Először a szó végén van:

Pl.: (útja megtörik) kitérő, eltérő mozgást végez: TÉR-ENG. Aki, ami ezt cselekszi: TÉRENG-ÉR (térengő).

Ezután kiesik a téreng-ből az -R-:

té'engér → TENER (azaz: tengő víz, a hullámai miatt)

Más fogalom ugyaninnen: teng (-leng), tengődik

teng-ú-ér → dengűér → denűér → denevér (t.i. csapongó röptű)

tenger-eg → (ténderég) → tántorog → (táncorog) → táncol (a fény is!), és ebből: → tánc . Innen: → dencel (=rezeg, leng, ide-oda mozog), és dancol (tapos, tipor), el-tángál = „meg-táncoltat”.

Továbbá danka-sirály (csapongó röptű), dankó (billegve megy, sánta), dangubál (Mikszáth szegedi csónakosa): ide-oda jár, másokat is felvéve kiköt itt is, ott is, nem megy egyenesen a célba az utassal.

Miután kialakult a belső ragozás szokása, úgy tűnik, hogy közvetlenül is alkalmazták. Némely szavunk ezt mutatja, pl. a sündörög, köntör, stb. (T.i. a szóvégi hang nem változik: REZ - RE(nde)Z, (= helyre ráz), KÖR - KÖ(ntö)R, stb.)

Szófejtéskor mindig figyelni kell e ragra és maradványaira, mert e nélkül nem fejthető meg sok m-re, p-re, g-re, stb. végződő szavunk. Néhány példa:

KOMP – két part között ide-oda járó hajó

Mint a tengő mozgást, ezt is egy hasonló fogalom eredezteti: hullámozó mozgás.

(Ez is csapongó, ide-oda jár)

Alapja a „HHHH-VLLUHH!” (kb.) a hullámverés hangja →”hull”, (ami ilyen mozgású) →

(„hulló” nem, mert az más fogalomnak van lefoglalva) →”KULLÓ” → (kullog = dülöngve megy)

→ KALLÓ → (kallódó = ide-oda járó)

→ KA(mpa)LLÓ → (kampalyog → csampalyog → csampalyos → csámpás ugyaninnen)

→KO(mpo)LÓ → KOMP

(A hal szavunk ugyaninnen, a kalló mozgású fogalmából ered, továbbá különféle halak, és csapongó röptű madarak nevei:

fenékjáró küllő, zöld küllő (harkályféle, hullámos vonalú a röpte)

pirosszemű kele, botos kölönte, (k→g) dunai galóca (kallóca)

(a gomba, gyilkos és légyölő galóca onnan veszi nevét, hogy kalló járást okoz, megtébolyít.

Lásd: TÉR → TÉ(mpe)R-eg → (ténfereg) → (támolyog-tébolyog-tévelyeg)

(k→c) → compó (csampalygó-csampó-compó)

(k→cs) → cselle (a delfin magyar neve), fürge cselle, csüllő (sirályféle)

(cs→s) → süllő, sellő (a vízörvény is)

(A küllő, mint a kocsikerék része, eredetileg valamilyen ide-oda járó rúd, bot lehetett, valószínűleg a kallómalomban a kalapács nyele)

Több hálnév is hasonlóan alakult: (imbolygó) ingola, (bólogató-billegő) balin, kurta baing (balying!), bálna, (törökül a hal: balik) (a bölény ugyaninnen, billegve fut: „billény”), domolykó, eredeti neve tomolykó (támolygó) (lat: thymallus)!

Más példa: NAP

Az ember, ha terhet cipel, (ill. fájdalomkor is): nyög. Hangforrása: „NNY!”. Ragozva: ny-g→ nyög. Néhány más szó ugyaninnen: nyag → nyaggat, nyűg (eszköz neve is), nyeg: nyeg-es → nyeh-es → nyehéz → NEHÉZ

A teher, ha a földre teszem, nyomot hagy. Én magam is teher vagyok, lábam nyomása, „nyege”

ott marad a porban. Fényforrásból (Nap, Hold, tűz) jövő világitás nyomot hagy a földön, falon, egy adott tárgy „nyomát”.

A fény-ár nyege → ár-nyeg → ÁRNYÉK.

Tehát Nap: NYAG → NYA(mpa)G → NYAPAG → NAPAG → NAPA(K (a többesnek ható -K miatt) → NAP
(értelme szerint: nyom „csináló”: nyom-ag)

(A nyom szó ugyaninnen: NYA(mpa)G → NYAMAG → NYOMAG → NYOM.

(A nyamvadt és a nyápic hasonló értelmű szavak ugyancsak innen.) (nyampic → jampec)

(A napszakok ragozottak:

NAPPAL: a Nap nyom-mal áll, van, vagyis árnyékot vet. (v.ö: sütet → sötét)

HAJNAL: héj-haj — nál (felső íve-héja látszik csak)

REGGEL: ereg-gel (eregetődzik, árnyék még nincs)

ESTTEL: eséssel, (estel-edik, másként: ALÁKONYUL) → ESTE, EST

ÉJJEL: el-lel (el-levéssel, el-levő állapotban) → ÉJ

A hajnal másik, régi neve: HOLVAL (héj-val). A héj régi alakja: HÓL. (Több szavunk származtatója: hajlék, HÓL → ÓL, hál-ni = héj-fedél alá menni, stb.)

A következő hajnal hozza meg a más Napot, a HOL-NAP-ot.)

Párja hangzásra és eredetre is: NÉP ugyanúgy alakult:

NYEG → NYE(mpe)G → (vagy a NAPAG-ból) → NEPEG → NEPEK → NÉPEK → NÉP

(Emberek csoportjára, néhány főre is mondjuk: „miféle népek ezek?”, holott a gyűjtőneveket nem ragozzuk többessel!) A többes -K- itt is lekopott.

Értelme, mint a „nyomzat” → nemzet-é, vagyis az utódokat, a gyerekeket jelentette.

Vö: „háza-népe”. a NAP-NAPA (= após) is innen van, jelentése: nemző. (nyomzó)

A latin NEPOS = unoka. NÉPESEDÉS = szaporodás.

A teljes táblázatokban külön jelzem minden szónál, levezetve, úgy a belsőragos szavakat, mint származékaikat.

Több száz szavunk és származékaik keletkeztek így.

3.) Az összehasonlításra, az azonosságok kifejezésére használt fogalmak a magyarban és néhány más nyelvben

Mai beszédünkben általában a következő szavakat használjuk, ha azonosítunk: olyan, hasonló, azonos, úgy néz ki, éppen olyan, egyezik, ugyancsak..., így, úgy, stb. (Attól függően, hogy egy adott dolog milyen mértékben hasonló egy másikhoz.)

Vannak olyan kifejezéseink is, amelyekkel az egyformaságra, az egyöntetűségekre mutatunk rá. Ilyen például: „csupa kosz lett”, „merő egy víz lett”, vagy „merő hazugság!”, „egy kalap alá vesz”. Ezekén túl van néhány furcsának mondható szólásunk is:

„anyjára ÜT ez a gyerek”, „SZAKASZTOTT” nagyapja”, „KIKÖPÖTT apja”.

Aztán ilyenek: „rákap” az itálra, el van „kapatva”, „hisz” ez ő!” (v.ö. hisz!), „hitelesít” (v.ö. hit!), EGYEZIK – EGYETLEN (?-1-?)-(hogy jön ez össze?). Vajon milyen gondolatmenet szülte e fogalmakat? Számot vetve a hasonló hangzású szavainkkal, amelyeket ugyanaz az elképzelés adott, nyelvünk a következőt mondja:

Vannak fák, bokrok, ezeken termések. Ha leszedjük őket ÜTVE, VERVE, SZAGGATVA, CSAPVA, stb., látjuk, hogy az ugyanarról a fáról való gyümölcsök azonosak!

Egy-ütetű-ek, egy-veretű-ek, egy-szaggatású-ak, egy-csapású-ak, stb.

Egyben a növény leszármazottai, utódai, gyermekei. Egyik „üt” a másikra, míg egyéb fáról való termés „el-üt” ezektől.

Két fogalomrendszer alakult ki ebből: egyik az azonosság kifejezésére, a másik a leszármazottakra, és ebből a rokoni kapcsolatokra vonatkozóan. Általánosan kifejezik az azonosságot. Innen: ami azonos, az másképp: egyezik. Az egyezés igazol valamit, maga az igaz(ság). (Fejlődése szerint.)

Nemcsak a magyarban van így, pontosabban ugyanazok a szavak vannak egyrészt másoknál is.

Vegyük sorba e kifejezéseket: 1. ÜT, 2. VER, 3. CSAP, 4. HASONLÍT, 5. SZAKÍT, 6. VÁG, 7. TÉP, 8. MAR, 9. KLAPPOL

1. ÜT

Alapja az „Ü!” vagy „ÖÜ!”, a megütött ember hangja. (Épp, mint az „Ü”-öl-ít → ü-ölt → üvölt esetében. Hasonló az „Ú”-z is.) Ezt az üvöltő hangot a beszédben Ü-vé szelídítettük.

Az -Ü- három ragot kapott valaha: Ü-T, Ü-SZ, Ü-G. Bár ma már csak az üt szavunk jelenti az eredeti értelmű kifejezést, (= ver), átalakulva akár szóként, akár ragként az azonosságot fejezheti ki mind a három.

Néhány példa az ÜSZ és ÜG-ből alakult szavakra: ÖG (= pont)-(régis szó), azaz: beütés (torokhang váltással)-(G→K) ÖK-öl → öklel, (IK) → IH →juh (öklelő) ÖK-ör (el-ütött heréjű) (Ionicera xylosteum) - ÜK-örke (foszlós, „ütött” kérgű ágakkal) ÖSZ-tökél (ütögetve terel) ÖSZ („ütött”, deres táj, innen a szín is!) ÜSZ-ög („ősz” színű), stb. stb.

(Kitérő:

E néhány példából is kitűnik, hogy a hasonló fogalmak szavai eltérnek valamelyest egymástól.

Ez természetes, hiszen azért van ez így, hogy mást jelentsenek.

A nyelv, kialakulásától kettős szorításban fejlődött, fejlődik. Egyrészt állandóságra törekedett, hogy érthető legyen. Ugyanakkor fejlődnie is kellett, a fogalmak bővülése megkövetelte az új szavakat. Minden fogalombővítés viszonyítás is, ezért főleg a régebbi szavakból alakultak újak.

A képzés útja pl. a ragozás, vagy a már meglévő szavakban előforduló hangok megváltoztatása. Ez lehet szándékos, vagy a véletlenszerűen torzult változatok elfogadása. Pl. kisgyerekek, fogatlanok, selypítők, pöszögők, stb. szavai. A gyors beszéd, a hadarás is segített ebben, hangelhagyások formájában. Végül, de nem utolsósorban a hangok hasonulása, ami a szóösszetételekben és a ragozásokkor fordulnak elő.)

(Vissza tehát az ÜT, ÜSZ, ÜG szavakhoz)

1/a. ÜT

kifejezései: „ÜT a dolog” (= egyezik)
„el-ÜT” (pl. szín)- (= nem egyezik)
„anyjára ÜT ez a gyerek” (= anyjára hasonlít)

szavai:

az azonosságra vonatkozóan:

(meg) – ÍTÉL ← (felbecsüli, üt-e egy dolog valamivel)-(ütöl →ítél)
(valamire) – UTAL ← (összehasonlításaként rámutat)-(ütöl rá → utal rá)
→ UHALVÁNY (utalás valamire, irat formában)

(T → D váltakozással)

(hozzá) – IDOMUL ← (azonosul)-(hozzá ütemül)

(hozzá) – IDOMÍT ← (azonosít, valamivel azonossá tesz)-(hozzá ütemít)

(az -idom- egy ütött (faragott) tárgy formája)

IDÉTLEN(kedik) ← (nem azonos, elütő, ütetlen(kedik))

(eredeti ÜT-ből: idegen (elcsapott, el-ütött: ütög-ény)

ideg (ütésre érzékeny, „visszaüt”, üt-ög)

(T → P váltakozással)-(valaha egy hang lehetett)- („összevont” TP hangot úgy szólaltathatunk meg, ha a nyelvünk az ajkaink közt van kidugva, és visszahúzásakor ejtjük ki)
(Fontos szavai a TÖR → PÖR → (ver), törő – pöröly (= rá-verőkalapács)

ÉPPEN, ÉPP ← (azonosan, úgy)-(ütt-ön)

IPPEG (is van!)-(ugyanaz)

(eredeti üt értelmű fogalmat is ad: ütésszerűen, azaz gyorsan

„éppen elment”, „épp lekéstem”, vagyis: egy ütési időn múlt, üttön)

(önállóvá válva: „éppenséggel jöhetne!”, „épp jókor”, stb.)

(H hang ejtése a szó elején)-(rest szájnýtással csúszik ki, „KH” formában)

(egy példa: hitvány (= ütvény)- (= ütött-kopott, ill. ütnivaló ember)

(másik: Hatvan városa: ütött terület, tisztított tér: tisztás)

HATVÁNY ← (A hatványkitevő megmutatja, hogy az adott számot hányszor kell

azonos mértékben venni: szorozni. Pl. 10^3 = háromszor ÜT!

(az angol -time- is az üt-ből ered, ezért jelenti az idő-t, (ütő → idő),

és ezért a szorzás szava is: pl. 5 time 5 = 25, azaz: 5 üt 5 (-öt)

ÉS! (két vonal üti egymást: Üköz-nek, Üköz-ben vannak, ÜKSZ-ben, X-ben.

A szorzás jele is X, egy szám annyiszor „üti” a másikat, amennyi az odaírt értéke. Másik jele a pont, szintén ütési értelmű: régi szavunk az ÖG, (= pont, azaz be-ütés).

Az összeadás jele ugyancsak két egymáson fekvő vonal: +, ekkor a két

számot össze-ütjük. A számoknál is láthatjuk, mégpedig a hetesnél.

Nem véletlenül van a szára áthúzva!

HITELESÍT ← megvizsgálta, úgy találta, hogy ÜT a dolog (üt-ölesít → hitelesít)

Ebből: HITELES (dolog, ember)

Innen: HITELT ad szavainak (ÜT, igaz, amit mond) → hiteles szóra ad →

→ HITELE (mármint a „megadom!” szóra) → ált. HITELE (pl. pénzbeli)

HIT ← egy a vélemény egy gondolatmenettel, egy azzal: ÜT.

HITEGET, el-HITET ← „amit mondok: igaz, „üt” a szavam a valóval” (ezúttal becsap ált.)

HITETLENKEDIK ← nem véli úgy, hogy ütne a dolog, „ütetlenkedik”

(T kiesés után)

HINNI (hit-ni)- (= ütni) → (hid-ni) → (hinni) (a -ni- rag mutatja, hogy ige volt a -hit)-(!)

(múlt idő) HITT, HITTE. És: HIEDELEM, HIGGYE el!, HIHESSE, HIHETŐ

(A HÍVEN, HÜEN pl. ábrázol, a hő → heveskedik → hűség-ből erednek)

(más: meg-HITT állapot: boldog állapot, mint a meg-ütött, bódult állapot)

(lásd még a HISZ-t az ÜSZ-nél)

(szájnyitással -J- hang ejtése)

JÁT ← (más példa: egyenes, egenyes (fa) → jegenye (fa), elől, EL-en → JELEN, ih → juh, „nem ér!” → „nem jár(ja)!” „megéri” → megjárja!”
(= cui IDEM)-(= ami azonos)-(ÜT!)
(JÁT -ozik) → JÁTSZIK, (JÁT-tevék(enyiség)→(JÁT-te'ék) → JÁTÉK
(vagyis úgy tesz, mint a felnőttek, „üt”-özik → ját-ozik → játszik)

(első hang elhagyása)

DE ← (itt: -igen- értelemben, összemosódva az ellentmondás DE szavával, ami az eredeti jelentésű ÜT-ből jön)-(v.ö: szláv DA)-(üt-ű→üte→de)
TEHÁT? ← (üt-e hát?)-(szokásból felkiáltva is: tehát!)
TÜKÖR ← (vissza-„ütök” belőle, üt-ög-ér → üt-ügör → tükör)
-DAD, -DED ← (ragok, ütet (= azonos): tojás-dad, kerek-ded.

rokoni kapcsolatok:

UTÓD ← (ÜTET!, t.i. „üt”, világra „üt” = szül)-(v.ö: latin uterus = méh)
→ Ebből: UTÓ → UTÁN, UTÁNA, UTÓBB, UTOLSÓ, stb. (és nem fordítva!)
Majd: TANÍT ← (után-it), vagy egyenes ágon: „üt-önít” = azonossá tesz
TANÚ(skodik) ← (után-ú(skodik), megerősíti valaki szavait, utána mondja.)
TATA → PAPA ← (ütető → tató → tata)
DÉD –apa, -anya, -unoka („üt”-nek egymásra)
Kis-DED (kis „ütet”) → kisdéd-óvó (óvoda) → DEDÓS (élcélődve általában)
ATYA, APA ← (akire „ütök”, ATA → ATYA, ATA → APA)
IDES, ÉDES anya, apa, testvér (később átértelmezett „ütős” → ités → ides, azaz: igazi)
TEHÉN ← (utódot üt a világra: üt-eg-ény → tegény → tehén)
TOKLYÓ ← (ugyanaz, juhoknál: üt-öglő → toklyó)

1/b. ÜSZ

szavai:

azonosság-kifejezők:

ÉS, IS, S ← (azonosak, együtt vannak)-(v.ö: latin ET!)-(ÜT!)
ISZEN → HISZEN → HISZ ez ő! (azonos a képpel, ami bennem él róla, üt-űsz vele)
(önállóvá válva: „hisz ez nem az!”)
HISZ ← (ugyan úgy véli, üt, „űsz” a dolog)-(lásd: üt → hit)
ESZES → ÉSZ (be-„ütődik”, azaz illeszkedik a többiek közé, alkalmazkodik
Üsz-ös → eszes → ész)-(mint: nem ellenkezik, rábólint, ból-osan tesz,
ból's-an → ból's-en → bölcsen)

(SZ – S váltakozás)-(ÜSZ → ÜS)

ISMÉG → ISMÉT → ISMÉTEL → ismétlés
ISME ← (ÜS-öm-ű → üsme, ami belém „ütődött”, vagyis a leképezett,
beazonosított tudnivaló, stb., bármi)-(lásd: belé-„verik”
a tudnivalót)-(jelzője fejt a szót!)
→ ISMER, ISMERET, ISMERŐS, stb. (az -R- itt igerag)
ISKOLA ← (itt „verik” a tanuló fejébe a tudományt, itt „üskölik”,
Üskölő → üsköle → (uskola)→ OSKOLA, ISKOLA
(az orosz is innen veszi a fogalmat: ÜS → ÜCS → UCS)
ucsénie = tanulás, ucsenyík = tanuló, ucsity = tanít, de ucsasztok =
= rész)-(azaz: ütet, leütés valamiből)

rokoni kapcsolatok:

ŐS ← (mind rá „ütünk”, ő az ütőnk”, ÜS → ŐS)
ŐCS ← (hasonlít rám: üs-em → ücs-em → öcsém)
SZÜLŐ → SZÜLE (világra „ÜT”, ÜSZ-ül → SZÜL → szülő)
ASSZONY ← (aki szül, üssz-öny → asszony)
ÜSZŐ ← (szülő lesz, „ütő”, üsző)-(előhasi üsző = először vemhes)
SZUKA ← (űsz-ög-ű → üsz-ög-e → szug-a → szuka)-(nőstény kutya)
(más: átütni való dolog van itt: ÜSZ-űs → szűs → szűz)

1/c. ÜG → ÜK

- EGERÉZIK ← (érint valakit egy dolog, (üt)-üg vele → üg-örözik → egerézik vele)
(v.ö: angol agree = egyezik)
- ÖG ← (= pont, vagyis beütés.) Innen áttétellel:
„PONT olyan”, „PONTOSAN úgy van!”, „PONT jókor”, stb. (azaz: ÜT)
- OK-NI, bele-OKULNI (régis szavak)- (= beilleszkedni, „ütődni”)-(bele-okni,
bele-okulni, pl. társaságba, ugyan az, mint a beilleszkedni, azaz
elfogadni annak szokásait, törvényeit)
(az OK szó is -ütés- értelmű, tudniillik az indít el valamit, az ütés
vált ki cselekvést. Ugyan az, mint az ÜT-ből eredő HAT-HATÁS,
és az ÜSZ-ből származó ESZELNI (itt: készíteni jelentéssel.)
- OKOS ← (beilleszkedő, üg-ös → OKOS (ebből az eszes értelmű szavunk)
- OKUL ← (azonosul, leképezi magában a tudnivalókat, ÜG-ül)
Továbbá: OKÍT, OKTAT, OKTALAN (török: okul = iskola)
- IGAZ ← (ÜG-öz(ik)- (= egyezik)
- Meg-IGAZÍT ← (embert igazgató tesz, egy eszményhez azonosít, ÜG-öz(ik)-ít)
(eredeti ÜT értelemmel: meg-igazít = helyre üt)
- IGAZOL ← (= azonosít)
- IGAZODIK ← (azonosul)
(IGAZGAT = helyre ÜT)

(Kitérő:

Az azonosság kifejezésére van egy olyan fogalmunk is, amely látszólag nem ebből a gondolatmenetből ered. Ez az -egy-, a számnév. Szavai: egyezik, egyező, egyenlő, egykorú, egyívású, egyforma, stb. Egy elgondolás szülte, mint az azonosság kifejezőjét: ha például több dolog közül többen választanak egyet, akkor mind azt az EGYET akarják, tehát akaratuk EGYEZIK, EGYENLŐ, stb. Ebből: egyenes, egyenget, egyenletes, stb. EGY forma ad egyforma tárgyakat. Majd elvonatkoztatva bármire rámondhatjuk, amik azonosak egymással. Egyező korúak → egykorúak, egykorásúak.

Eddig rendben is volna, csak hogy van itt néhány más furcsaság.

Például mi az, hogy EGYETLEN? (kielemezve: egy-etlen, vagyis itt egy fosztóképző van. Lehetne egy-telen is elvileg. Szó szerint azt jelentené, hogy egy sem, ahol még egy sincs, vagyis: semmi. Mégis! Jelentése: csak egy, egyedüli.

Más példa: EGY → egy-lik → ely-lik → ILLIK. EGY-lő → ILLŐ (= egyező). Továbbá: illeszt, illeszkedik, illem, illendő, illetlen, ildomos. Akivel egy valami: akit ILLET → ILLETŐ (személy)
DE! meg-ILLETŐDIK = meghökken, meg-ÜTKÖZIK!

Az ellentmondás onnan adódhat, hogy az azonosság kifejezése ilyen formában (üt-üz-üg), régebbi, mint a számok fogalmának felismerése. (Ezt igazolják az idegen nyelvekkel való összetetések is, t.i. az azonosság kifejezéseiben sok az egyezés, míg a számokban nem.)

Vagyis: eredendően az, hogy -egyezik-, -egyenlő-, stb. az -ÜG- fogalmából származik. Azaz: ÜG-öz(ik) → (EG-ezik) → EGY-ezik. (v.ö: lat. AEQUUS → aequalitas → fr. Egal, stb.)-(az egy = unus)!

A számnév eredete más: ER (ered → eredeti, eredő) → EL (eleje, első, elől) → ELY → EGY.

Később a hangzásbeli azonosság összehozta a két fogalmat, de nem minden formáját. Mert ugye nincs „egy nélküli”, „egy-telen”.

Van viszont EGYETLEN! E fosztóképzős szó ugyanazt jelenti, mint az AGGATLAN (= ép, sértetlen).

Mi az ép, a sértetlen? Hát az a fa, amelyről a terméseket leszedjük!

Ez az, ami ÜG-etlen → EGY-etlen (azaz: ütetlen), mert még a termések együtt vannak, egységben.

Később a számra lehetett vonatkoztatni. (Miután levertek őket, akkor már többen lesznek.)

A szó viszont változatlanul megmaradt, még úgy is, hogy értelmetlennek tűnik.

Ugyan ilyen a meg-ILLETŐDIK, azaz meg-ÜTKÖZIK kifejezésünk is.

Mivel a kétféle eredetű fogalom hangzásra is azonos, valamint azonosság-kifejező is, átfedik egymást, származékaikban nem is választhatók szét. (Egyébként abból is kiviláglik az ÜG → EGY eredete, amit szólásaink tartalmaznak: „egyből...”, „egyszeriben...”, „egyszer csak...”, „egy-hamar...”, stb., azaz ütés-szerűen, gyorsan.) (Mint az „üttön” → ÉPPEN esetében.)

az ÜG → EGY származékai:

ILLIK	← (EGY-LIK, egyezik)-(egylik → elylik → illik) → illem, illedelem, illetlen, illeszt, illeszkedik, ildomos, illet → illető
OLLÓ	← (egybevágó, egybeillő kések)
JEGYEZ	← (EGY-EZ, egyeztet, azonosít) ebből: általánosan JEGY → meg-jegyez, „jegyezd meg!”, belépő jegy, stb (jegy-lel → jel-el) → JELÖL → JEL → jeles, jelez, jellem, jelleg, jelvény
IGEN	← (ÜG-en, vagy: EGY-en(lő), netán ÍGY-en)
UGYAN	← (hasonlóképp az előzőhöz). Kifejezései: ugyancsak, ugyan ilyen, ugyan olyan, ugyan úgy, „ugyan már!”

(Innen származékaikban az -E- közelre, és az -A- távolba mutató szavak után úgy alakultak, hogy felvették a magas illetve mély hangzást, követve a dallamosságot. Mint : ez – az, itt – ott, stb.)
(Vagyis: átfedésben vannak e közelre, illetve távolba mutató fogalmakkal.)

ÍGYEN → ÍGY, ÍGYEN → ILYEN → ILY
ÚGYAN → ÚGY, ÚGYAN → OLYAN → OLY

ÍGÉR	← (ÍGY)-(értelme szerint: így-el. „így lesz!”, mondja) (Itt még az -R- a rag!) (t.i. az -R- ragból jön az -L-!)
egyházi IGE	← (ígéret)-(így-(lesz)-E!)

(E származékokat, ha mint az azonosság kifejezéseit használjuk, akár fel is cserélhetjük őket.

Például „így van!” = „úgy van!”, „úgy is jó...”, „úgyis elmegyek!”

Viszont rámutató szóként a helyén kell lennie: nem így, hanem úgy; így is jó, meg úgy is; ez ilyen, az meg olyan; emilyen-amolyan (lásd: eme-ama)-(ama → ám, = nem em!, azaz nem ilyen)

HELYES	← (jöhet az ILY-es szóból, átfedésben a -helyénvaló- fogalmával. Két értelme van: igenlés és szépség, azaz helyénvalóság.)
--------	---

Rokoni kapcsolatok:

ÜK	← (akire, akivel „ütünk”) → ükanya, ükapa, ükunoka
IKER	← („ütnek” egymásra)
HÚG	← („ütöm”, ÜG-öm → ug-om → hűg-om → hűg)
Utódot „üt”:	
KANCA	← (ük-onca → kanca)
KOCA	← (ük-óca → koca)

(E három szó, ÜT – ÜSZ – ÜG, ragokat is adnak, azonosság-kifejezőket is. Lásd e fejezet végén!
Fontos, mert a többi közül már csak egy ilyen van, a -képp, -képpen.)

Egybevetések: (Koránt sem teljeselek, csak jelzésszerűek, e feladatot másra bízom.)

Latin:

a.) ÜT → AT = igen, de mégis (az AT eredeti ÜT jelentésű is, ugyanúgy, mint a DE!)

(AT = de, ellenben)

atque = és, meg → atque is = mégpedig, atqui = márpedig, mégis (Isd: -que!)

DOCEO = tanít → DOCTOR = tanító

EDUCATIO = nevelés (szerintem nem az educo = kihúz-ból jön!)

ET = és, is

ETIAM = még, újra

IDEM = ugyanaz → IDENTITAS = azonosság, IDONEUS = alkalmas, illő

(Az idem szót az is + dem, eo + dem, és az id + dem-ből vezetik le. De honnan a DEM??)

Szerintem az idem lehet eredeti (= üt+em, másként: ütöny)- (= ütő, ütős), és az összevonásokkal tűnik el az i.)

ITA = így, úgy → ITEM = éppen így, hasonlóképpen

ITERO = ismétél → ITERATIO = ismétlés (ITER = ÚT!!) (üt-ú → utú → út)-(ütvény → ösvény!)

TAM = olyan → TAMEN = épp úgy

↑ (vö: csapás!)↑

UT, UTI = úgy, valamint, miként...

AUT = vagy, vagy inkább

Valamint: AUTEM = továbbá, és (mint az AT esetében: AUTEM = pedig, de)

gr. AUTENTICUS = hiteles

AUTUMO = hisz (AUTUMNUS = ŐSZ ← ÜSZ! = „ütött” táj, üszög színű)

Lásd még: IPSE = ő maga („üt” magával)

1.) TEMPUS = idő (ütő) 2.) TEMPUS = halánték (ide üss!) → ÜT(emp)US = ütős

gr. IDEA = eszménykép (amire szeretnénk „ütni”) IDIOTA = ÜTŐDÖTT (ütüött)

UTERUS = méh (ütér-es) → innen: tömlő ért. szó is van

b.) ÜSZ → IS = ő, az, ugyanaz

c.) ÜG → AEQUUS = egyenlő → AEQUALITAS, stb

gr. ICON = kép (üt az eredetire)

-QUE = és (szavak végén, pl.: ceterique = és mind)

(végül: ICO = ÜT, ICTUS = ÜTÉS)

Török: (magyar írással)

a.) ÜT → ADALET = igazság

ÁDET = szokás (azonosan tenni ugyanazt)

(atar = ütő, atar damar = ütő-ér)

DAHI = szintén, is

DAIMA = mindig (azaz: valamit folyamatosan ugyanúgy)

DAIMÍ = állandó

(darbe = ütés)

DE = is

DOGRU = igaz, egyenes

DOGUM = születés

(idman = edzés→ütmény)

TABIÍ = persze

TALIM = képzés (tanítás)

TAM = éppen

TANIK = tanú → TANIMAK = felismerni (-mak, -mek igeragok!)

TASDIK = igazolás

TEK = egyetlen

TEKRAR = ismét

b.) ÜSZ→ ES = társ (egyek vagyunk, azonos velem)

(eski = régi, öreg→ „üsk-ölt”, ütött-kopott)

ESIT = egyenlő

(isze = pedig, viszont→mint a: DE!)

ISZIM = név (azaz: ami egy velem, az azonosítóm)

c.) ÜG → ALISMAK = megszokni (egyezni→illőz-ni)

EGILIM = hajlam (egyezés valamivel)

(ÜK)→ HAKIKÍ = igazi, valódi

HÜKÜM = ítélet

HÜKÜMSZÜZ = érvénytelen (-szüz: fosztóképző)

IKIZ = iker

OKUL = iskola

OJUN = játék (olyan!)→ OJUNDZSU = színész

ÖGRENDZSI = tanuló

ÖGRENMEK = (meg)tanulni

ÖGRETMEK = tanítani

ÖGRETMEN = tanár

orosz: (magyar írással)

a.) ÜT → DA = igen

(davnij = ősi, régi) (ütött-kopott)

DÁZSE = is

(d→gy) GYÉVUSKA = lány (leszármazott: „ütet” → ütű-öske)

DOCS = (valaki) lánya (ütet→utód)

(d→gy) GYITYJÁ = gyerek, GYÉTYI = gyerekek (szintén utódok értelmű)

DRUG = barát („egy-ütetű” velem)

(drugój = más → nem ÜT, hanem elüt!)

(d→gy) GYÁGYÁ = nagybáty (ütet-tata-déd)

(OTEK)→ ATYÉC = atya

(odín→agyín = egy) (egyínica = egység)

TAK = így, úgy → TAKÓJ = ilyen, olyan, hasonló

TYOTYA = nagynéni

TJOZSA = anyós

TO = azaz, vagyis, így

-TO = éppen, ugyan, meg

TÓZSE = is, szintén, ugyanaz

TAVARIS = társ (együtetű velem)

TOLKÓVÜJ = okos

TOT = az, az a...

(udár = ütés)

UDOSZTOVERÉNYJE = igazol

b.) ÜSZ→ I = és, is -ICS nevek végén (= utód)

OCSKÓ = jel

UCSÍTY = tanít, UCSENYÍK = tanuló, UCSÍTYEL = tanár

CSÁSZTO = gyakran (azonosan többször)

(csasz = óra, mint idő ← ütő) (csasztíca = részecske → ütet, leütött darab)

ÜSZT→ ÍSZTINNÜJ = igazi

ÍSZTINA = igazság

c.) ÜG → IGRÁ = játék

UKÁZNIJE = utalás, hivatkozás

(ukáz = parancs → utasítás)

Angol:

a.) ÜT → HITCH = egyezik (üt)

(hit = üt) (adz, adze = bárd, fejsze → ütő, vö: edz!)

IT = az

THAT = az

THE = az

TIME = a szorzás szavaként

(time = idő)

TEACH = tanít → TEACHER = tanító

THUS = így

TAME = idomít (vadat)

TRAIN = idomít

TRUE, TRUTH = igaz

TWIN = iker („üt”-vény)

b.) ÜSZ → AS = amint, ahogy

(ash = hamu → ősz színű, azaz: üsz-ög)

YES = igen

EACH = mindegyik, minden egyes...

(HE) IS = (ő) az

ÜSZT → STRANGE = idegen, furcsa → elütő

SO = így

c.) ÜG → AGAIN = ismét → AGAINST = ellen (mint: kép-est)!

AGREE = egyezik, egyező

AKIN = hasonló

EKE = is, szintén

O.K. (oké)-(vagy régi eredeti, vagy Harrison amerikai elnök városa után, t.i. Old Kinderhook)

2.) PER → VER

Az azonosság kifejezésére ebből kevesebb van a magyarban, több az indoeurópai nyelvekben.
(Van egy kifejezésünk: „VERETES” igazság. Lehet eredeti, vagy latinizálás.)

Egy-veretűek, egy test „veretei” → egy-test-ver → egy-TEST-VÉR → FI-VÉR, NŐ-VÉR
(Van ahol a VER-t VÉR-nek mondják: „el-vér”, „meg-vér”, stb.) (Debrecen környéke.)
(Lásd még: vérvonal, kék vér, nemesi vér, stb. Azonosságra utaló fogalmak.)

Két kifejezés: 1.) némelyik állatra mondva → „kölyköt VET” (veret → ve’et → vet)!
2.) „rossz vért SZÜL”!!

Sorvégi azonosságok: veréses → VERSES → VERS (versus)

Igaz, „veréses” → vers-ű → vers-e → PERSZE!

(A -per- a korábbi, itt csak az értelmezés miatt írok V-vel.)

Egyformák, (egy ver)—egy per → EGY PÁR → ált. PÁR

Egy pár vagyunk, egyformák, egy veret: PAR-AT → BARÁT → (R kiesés) →
ba’át-ám → BÁTÝ-ám → (a nagybáty után) → BÁCSI

Egyforma árucikkek, (egy vereték), PORTÉKA (vagy egyszerűen: megmunkált értelmű: t.i. a munka:
VER - work, Werke, az ÜT-ből: opus, ipar, stb. Ti. ütve készül ami megmunkált.)

(Vagyis: PAR (= ver) te’ék(enység)-ű → POR-TÉK-Ú → PORTÉKA)

Mindegy, mert egyformák, egyveretűek, úgy „ver”, hogy ez is, az is jó → BÁR-melyik jó
→ bárki, bármi, bármelyik, „bárcsak!...” = mindegy, csak..., stb.

Egy veretű barát, VERE BARÁT → FELEBARÁT → FELEIM!....

„Veretek”, utódok, rokonok: PORONTY → VÖRÖNTY (ugyan az!)

BÁRÁNY → BARI → BARIKA → BIRKA

BORJÚ

Egybevetés: Latin

VERUS = igaz, illő

(verber = vessző, ostor → verbero = ver, megver) (vessző ← veressz-ő)

VERITAS = igazság, valóság

VERSUS = vers

FRATER = fi-testvér (ferio = üt, ver) (frango = tör)

PAR = hasonló → PARILIS = egyenlő, egyforma

gr. PARABOLE = hasonlat

(PORTA = kapu ← kiütés, verés a falban)

Utód, „verés”, rokon:

PARENS = szülők ← PARIO = szül (ver!)

PARVUS = gyermek

PULLUS = fióka, kölyök (PELLO = üt, ver) (PULSUS = ütés)

PATER = apa (par-at-ér → pa'ater → pater) → (father, Vater)

Török:

(vurus = ütés, vurmak = ütni) (ütni = verni)

BARI = bárcsak!....

BERABER = együtt → BERABERLIK = döntetlen (azaz: egyenlő)

VAR = van (← valóság = egyezés) (varlik = létezés)

Utód: BIRADER = fiútestvér (vö.:brother, Bruder, frater)

Orosz:

VRÓDE = hasonló (vremja = idő ← ütés, verés!)

PRAVDA = igaz, igazság

PÁRA = pár

VERITY = hisz, elhisz

Utód, „veret”:

BRAT = fiútestvér

PÁRENY = fiú, legény

PRADED = dédapa

PRÉDOK = ősz

Angol:

FAIR = igazságos, illő

PARITY = egyenlőség

PURE = igazi

VERY = igen, igazi, valóságos

Utód, „verés”, rokon:

BIRTH = születés (verés!) (bird = madár ← verdeső, mint: ver-éb ← ver-eg)

BORN = született, születésű

BRAT = kölyök, poronty

BREED = nemz, tenyészt, szaporodik

BROOD = költés, ivadék

BROTHER = fiútestvér

FRIEND = barát

FRY = (hal) ivadék

PARENT = szülők

3.) CSAP → KAP (csapkod → kapkod)

Az ütéshangokat utánzó egyik szavunk a -csap-. (Mivel e hangok nem egyformák, szavaik is mások.) A csap szó eredetileg olyan ütéshangot utánzott le, ahol nagyobb felületek érintkeznek össze. Pl. a tenyér, egy bőrdarab, stb. Mosáskor a vizes ruhát egy erre a célra készített fával ütötték, hangjában benne van a víz is: „szapp – szapp – szapp”. A mosás -szapulás-, a fa neve -szapulófa-. Sűrűn ütjük: -szaporán-, stb. Vesszőhang a „supp”. A -supra- annyit tesz, mint vessző. Összesuppad → süpped, stb. A -csatt- hasonló, viszont a végén a két -T- jelzi, hogy ez már keményebb hang. Egyéb ilyenek: katt-an, katt-og; kopp-an, kop-og; kety-en, kety-eg. Mindezt azért volt szükséges megjegyezni, mert a -kapp- szó valószínűleg nem önálló hangból származik, hanem a -csapp- hang K-s változata. (K → CS váltakozásra néhány példa: (kőrő) → csőrő, kör(öz) → csűr, stb. Idegenben is: Kirche – church, quinque – cinque, caesar → „csezáré” – „kajszer”.) A -kapp- ugyanis egy kopogó hang lenne, mint a -kopp-. A belőle eredő szavak viszont a -csap-ra utalnak. Csapó – csapkodó szerszám: (csapa) → kapa. Csirkét (csappaszt = csupaszt) koppaszt. Csupasz = kopasz. Más: az -elképesztő- inkább lesújtó (csapó) eredetileg, mint arc-elváltoztató. (ami szintén igaz lehet) Összeütött, csapott – csappasztott → (kapp) → (keppesz-es) → köpcös. Csapkodva alakítható: képlékeny.

Az azonosság kifejezőiként:

Kifejezései:

rá-KAP ← (rászokik, azonosan teszi ugyan azt)
el van KAPATVA ← (rá van szokatva)
ki-KÖPÖTT apja←(átértelmezett -kép-, semmint a köpésből)

Szavai:

CSUPA ← (egy-csapásúak, le-csupáltak. Termékek esetén: „csupa dió” pl.)
(ami lecsupált kisebb lesz: -csupán-.)-(és: -csupasz-)
le-KOPPINT ← (másol, utánoz)-(ma általában lopva)
KOPÓ ← (nyomot azonosító kutyafajta)
KEPE ← (régí szó: aratóbér. A munka értékével azonos összeg, annak fedezete. A bér = veret, u.az.)-(per-et → ber-et → bér)

KÉP	←	(egy „kapp-ú”, egyezik, olyan mint az eredeti, valóságbeli dolog)
KÉPTELEN(ség)	←	(nem egyező)
		1. eltorzult, pl. helyzet
		2. badarság, bolondság
		3. tehetetlenség
le-KÉPEZ	←	(utánoz)
KÉPLET	←	(valamely dolog képszerű változata)
ki-KÉPEZ	←	(azonossá tesz)
	→	KÉPZETT, KÉPZETTSÉG, KÉPZŐ, KÉPZŐDIK, KÉPEZHETŐ
KÉPES	←	(valamire)-(tud leképezni)
	→	KÉPESSÉG

Ragok:

-KÉPP, -KÉPPEN	←	(azonosan, úgy)
ehhez KÉPEST	←	(itt az -est- az ÜT-ből származó egyik rag, mint szívest, örömet, de ez esetben nem azonosság-kifejező ragként, hanem eredeti -üt-, azaz: el-üt értelemmel. Vagyis a -képp- (= azonosan, úgy) értelmét megváltoztatja, ellentétessé teszi. Pl: „azt mondta jön...”. Ha tényleg jön: e-képp tett. Ha nem: ehhez kép-est nem.)-(azaz: elüti a „kép”-et)

Egybevetés: Latin:

(capio = megfog ← azaz: elkap)

CAPTUS = fel-FOGÓ-KÉPesség

CAPTIO = csel, fortély, csalás (vö: leképez = utánoz!) → CATUS = éles eszű (kiesett P)

COPIA = mód, képesség

(a copia = bőség ← mint: tép → táp-lálék)

(copiolae = csapatocskák ← összecsapódtak, CSAP-AT)

gr. COPIA = másolat (leképezés)

QUIPPE = bizonytal, csakugyan; hiszen... ← KÉPP, KÉPPEN

Török:

KABILIJET = képesség

(kapmak = elkapni) → (kört is)

Orosz: nem találtam

Angol:

(capon = kappan) (catch = elkap, elfog) (chop = aprít)

CATTY=ravasz (mint a latin captio→utánoz, színlel, leképez)-(kiesett P)-(?)

CUTE = ravasz (ugyan úgy, mint az előző)

COPE (~ with sg) = megbirkózik valamivel ←(képes valamire)

COUPLE = pár

4.) HUSS! → (hasít, huss-ol → kaszál, stb)

Egy „hussolásúak”-hasításúak → HASONLÓAK → HASONLÍT, HASON-„szőrű” (szerű)

HASZNÁL (hason-ol) (azonosan ugyan azt teszi) → ELHASZNÁLÓDOTT

(a haszon a HÚZ-ból van!)

Egybevetés:

Latin: nincs

Török: (haszat = aratás)

HISZIM = rokon (vagy az ÜSZ-ből!)

Orosz: (kuszáty = harap) → (kuszók = darab)

KÁZSDÜJ = minden, minden egyes (bizonytalan!)

Angol: (gash = vágás) (hash = vagdalék) (hatchet = fejsze, bárd) CUSTOM = szokás

5.) Szakít, szaggat ← („SZAKK”)

Kifejezés: „SZAKASZTOTT OLYAN”, mint pl. az anyja

Azonos dolgok, cselekvés, életvitel: SZOKÁS, SZOKOTT dolgok → megSZOKNI, stb.

Egybevetés:

Latin: (seco = vág = szeg ← szak-ít)

SIC = így, úgy

SIGILLUM = kis kép, pecsét

↓ SOCIUS = társ → SOCIETAS = közösség

SOCER = após, SOCRUS = anyós

Török: (szikistirmek = meghúzni ← szakítani)

SZIK = gyakori (azaz: szokott)

Orosz: nincs

Angol:

SUCH = ilyen, olyan

6.) VÁG (bizonytalan, de azért idevettem)

Két, vagy több dolog EGYBE VÁG → EGYBEVÁGÓSÁG

Egybevetés: más (az eddigi) nyelvekben nincs rá kifejezés.

7.) TÉP

A magyarban nincs rá kifejezés. (Lehetséges, hogy volt?)

Egybevetés:

Latin:

Görögből! → TYPUS = alak, kép

TYPICUS = rendszeresen visszatérő

Török: (toplamak = leszedni ← tépni)

TOPLANMAK = gyülekezni

TOPLULUK = társaság

TOPLUM = társadalom

8.) MAR → (mer, mereget, merit)

Egy-marású → (mar-ú) → MERŐ → „merő víz lett”, „merő hazugság!” (= csupa)

MERŐ-E? → meg kell (merőzni) → MÉRNI

MERŐZŐ → MÉRŐZŐ → MÉRŐ

(Azaz, össze kell vetni a meglévő mérőeszközöket, pl. súlyokat a mérendővel.)

Egybevetés: Latin: (mordeo = mar) (mergo = márt, merit) (merito = szerez←mar)

(merx = árucikk←amit „kimartunk”, „maradék”, marha!)

MERUS = tiszta, szín-(pl. arany); csupa, valódi ← MERŐ!

Török: nincs

Orosz: nincs

Angol: (mordant = maró) (mark = jegy ← be-marás)

(marsh, moor = mocsár← mer(ül)ős)

MERE = merő, puszta (pl. kíváncsiság) → MERELY = csupán, pusztán

(ez ugye az angolból nem következik tisztán?)

(a magyarban: „merő” fáradozás, erőlködés, stb. = hiábavaló, átfordult értelemmel)

9.) KOPP → KOLOPP

Ide jön utóljára: „kopp”-„kolopp” (= egy, ill. két ütés hangja, tkp. oszlop leverése két „kolopp”-ács--csal!)

a ritmus: ti-tá, ti-tá, ti-tá. Ma is ez az üteme a ráverésnek, ha ketten ütnek!) → KLAPPOL (= egyezik, ÜT!)

(nyers fát véve: az ütött tárgy és az ütő eszköz zúzódott felületei után: kolopp→ csolopp→ CÖLÖP) ↑

(Az ütött felületek szélei kitüremkednek→ „kolopp” alakúra → KALAP alakúra)-(e miatt nem „kalapp”-ol!)

Viszont az „egy kalap alá vesz” jelentése: egyenlőnek tekint. (lásd még: német: klappen)-(!)-(ang: club)

Az ÜT, ÜG, ÜSZ szavak, mint hasonlóságot kifejező ragok:

(A szavakhoz járulva, a névadóval azonosult új fogalom jön létre.)

1.) ÜT → -AT, -ET

húz + üt → húz-at → HUZAT

(T → D) töm-et → TÖMED-ék, vál-at → VÁLAD-ék, stb.

von + üt → von-at → VONAT

(helynevekben: Kerecsen-d, Aszó-d, Dormán-d, stb)

(Az ÜT és az ÜG toldalék esetében a ragozandó szó mindig ige, az ÜSZ pedig főnevek után is odatehető. Ha a szó nem ige az első kettőnél, akkor igét képezünk belőle.

Pl.: fondor → fondor-ol → fondorlat, kő → kövez → kövezet, és erezet, viszonylat, árnyalat, halmazat, stb.

Így jöttek létre a -LAT, -LET, és a -ZAT, -ZET toldalékok az ÜT-ből származóan, melyek főnevek után használatosak: körlet, párlat, körzet, domborzat, fejezet, fedélzet. Összetett: mos-lat → maslad-ék, stb.)

T → P: oszlop, közép, ülep, stb. (Nem sok van belőlük.)

T → C: kupac, ketrec, pokróc, stb. Ill. kolonc, virgonc, suhanc, T → CS: lebencs, kilincs, parancs, stb.

2.) ÜG → -AG, -EG, -ÖG

töm + üg → töm – eg → TÖMEG

és: koron-g, doron-g, sallan-g, stb.

száll + üg → száll – ag → SZALLAG-SZALAG

kecs(es) + üg → kecs – eg → KÖCSÖG, KECSEGE, KECSKE, KÓCSAG, (kecseg-eny → keskeny)

őr(j)ít + üg → őrit-ög → ÖRDÖG (t.i: ha belénk bújjik)

G → K: (víz)ár + üg → ár-ag → ÁROK, kopp-ag → KOBAK, ill. falán-k, élén-k, stb

K → ÉK: menedék, kotyvalék, ajándék, boríték, stb. (igék után)

G → GY: mirigy, völgy, légy, hölgy, irígy, ill. görön-gy → (gyön-gy), stb.

G → H: ált. összetételekben alakulva: kályha, marha, enyhe, irha, konyha, stb.

Különlegesség: (le)-fog → fek(tet) → fogandék-fekendék → VENDÉG (lásd: belső ragok)
(itt az -ék-ből lett -ég)

Amint az ÜT-ből a -lat, -let ragok alakultak, itt a -LAG, -LEG a két toldalék, és ezekből származóan a -LÉK. Pl: viszonylag, átlag, előleg, utólag, ütlek, ill.: függelék, hordalék, főzelék, stb.

Egyéb összetett ragok is lehetnek, ezek azonban meglehetősen ritkák: madzag, ellenzék, ingatag, verejték.

(A lényeges a dologban, hogy nem képezünk ezekkel újabb szavakat, ellentétben pl. a -zat, -zet-tel.)

3.) ÜSZ → -ASZ, -ESZ: kopasz, repesz, tapasz, támasz, rekesz, kamasz, stb.

-ÁSZ, -ÉSZ: lovász, lövész, erdész, vadász, halász, juhász, kanász, stb.

(Itt az –SZ- rag volt az eredeti, ami később –S-sé alakult, azonban az –SZ is megmaradt, illetve újabbak is keletkeztek a nyelvújításkor.

Néhány példa az S—SZ váltakozásra: halas – halász, vadas – vadász, támos – támasz, stb.

SZ → S: → -AS -ES, -ÖS: házas, vizes, ökrös, üdvös, kapás, erdős, fejes, (+ -ag, -eg → -SÁG, -SÉG)

S → CS: → tapacs, ragacs, kovács, kalács, korcs, (azaz: tapp-os, rag(ad)-os, ková-s, kel-ős, kór-os)

S → ZS: → (píres-el) → perzsel, (korúos-ol) → kuruzsol, (pír-os) → parázs, stb.

4.) Az ÜG-ből származó EGY, azonosságot kifejező szavunk származékai is adnak ragot:

Az EGYEZIK-EGYEN(lő)-ből jön az ÍGYen-ÚGYan, emeből meg az ILYen-OLYan.

Az ILY és az OLY éppen úgy ragokat is adnak, mint az előzőek, épp olyan gondolatmenettel.

„Mrrr” + OLY(an) → mrr-oly → MORAJ

OLÚ (= folyadék) + OLY → olú-oly → OLAJ (lásd: olú-ad → olvad)

TOL(akodva lop) + OLY → tolú-oly → TOLVAJ

„Zrrr” + OLY(an) → zrr-ely → ZÖREJ

LAP(os terület) + OLY → lap-oly → LAPÁLY

Továbbá: dörej, robaj, kacaj, röhej, ill. karvaly, király, viszály, személy, homály, stb.

(Nem érdekes, hogy az ily-ből, avagy az oly-ból ered-e, mert a nyelv a dallamosságnak megfelelően formálja át e ragokat.) (Ill. eleve az ÜG → EG → EGY → ELY-ből.)

Az LY átalakulhat NY-nyé:

Lap → (lapály) → lepény

Inog → inogú-ony → ingovány (a -VÁNY, -VÉNY ragok így alakultak ki!)

Továbbá: tömény, előny, hátrány, hitvány, sorú-ony → sor-vány → sovány (sorú-adt → sorvadt)

És: mutatvány, igazolvány, szemelvény, stb.

NY-ből: N

kormány-kormán(a Felvidéken!), stb.(+ -ag, -eg → -NOK, -NÖK)

N → M: korom, barom, karám, terem, verem, hozam, huzam(os), köröm, stb.

Összetevésekben: -MÁNY, -MÉNY! (takarmány, keresmény), -MAT, -MET, MÁT, -MÉT

LY-ből L: (itt is találkozhatunk tájankénti változatokkal) vizsál-kodik, homál-os, királ-kerál-király, stb

És: fiatal, huzal, vitel, hozatal, hivatal, ravatal, eledel, stb.

A legtöbb alkalommal azonban elmarad az ILY-OLY szavakból az LY!

Marad helyette a belőle alakult -Ú, -Ű, (ma is ragozunk velük!), és az ezekből származó -Ó, -Ő.

Pl: kezű, lábú, fejű, tetejű, aljú, stb. Ill: szabó, varró, néző, törő, stb.

Példák a LAP szavunkkal:

(az ÜT-ből) → LAPÁT, (lepel, ami be-LEP) → lep-et(ű) → LEPED-Ő, LEPED-ÉK

(lepelletel váratlanul lefog) → meg-LEP → meg-LEPET-és (ebből: meglepődik)

(az ÜG-ből) → lep-eg → lepegy → (lepegyek → lepgyek → legyek) → LÉGY! (vö: lepgyes → lepcsés)

(tudniillik belepnek, ellepnek valamit, általában dögöt)

(az ÜSZ-ből) → LAPOS, meg-LEPÉS, el-LEPÉS, LOPÁS! („leplez” → lopoz → lop)

(az EGYező-ből) → LY → LAPÁLY, (LY → L) → LEPEL

→ LY → NY → LEPÉNY

→ LY → Ú, Ű → lap-ú → LAPU

→ Ó, Ő → meg-LEPŐ, LOPÓ

A kicsinyítő képzők, -KA, -KE, ebből -CA, -CE, és -CSA, -CSE úgy alakultak, hogy még egy hanggal bővült az ÜG-ből származó ÜK, valaha létezett szavunk. (De nem csak kicsinyít! Pl. falka, medence, stb.) E bővülés az ILY, OLY szavakból származó magánhangzó. Eleve az LY, (vagy J) hang is megvolt, ami később lemorzsolódott. Ma ebből az Ó,Ő (igék után) és az Ú,Ű képző (főnevek után) maradt meg. Ha valamit ezzel ragozunk, tulajdonképpen összehasonlítást teszünk. Például:

szín-ű, láb-ú, hossz-ú, fej-ű, illetve ír-ó, néz-ő, véd-ő, hozat-ó, vitet-ő, stb

Azaz: ÜK (= üt) azonos, ÜK-Ű = olyan, hasonló. Innen továbblépve úgy képezhetünk e melléknevekből főnevet, ha az Ó,Ő –Ú,Ű ragokat kiváltjuk az -A, -E mutatószókkal. (= AZ, EZ)

Pl. INGÓ – INGA, SZÜLŐ – SZÜLE, ZÚZÓ - ZÚZA, (az -l- hang is betölti ezt a szerepet: lóti-futi, hánya-veti, stb.

Ez az ÜS-ből származó IS-ből jön, az S elhagyásával.)-(kicsinyítő is, lásd alább)

Tehát: ÜK-Ű, ebből: ÜKE, (az Ü a beszéd közben lemorzsolódott), majd: -KA, -KE ragok a dallamosságnak megfelelően. Innen tovább a K-ból C, vagy CS alakult. Példák:

tálka, bőrke, Ferike, Ágika

tálca, mérce, Marica, Berci

(verő-vágó madár)-(verőce) vércse, fincsi, Marcsa, Tercsi

összetett: fiacska, erdőcske, Mariska, Vicuska (az -us- is megmaradt nevekben: Katus, Terus, Imrus, az -üs-ből), stb.

Többes szám ragja úgy alakult ki az azonosságot kifejező ÜG, ÜSZ fogalomból, hogy tudniillik ami ÜT = egyezik, azonos, azok többen vannak, de legalább ketten:

ÜS-ből: IS (valamint: és, ill. s) innen az -l- többesrag: keze-i, háza-i

ÜK-ből: -K : kez-ek, ház-ak (töltelékhangokkal)

Különleges eset a -STUL, -STÜL, ill. -STÓL, -STÖL rag. Az ÜS ragozott változatából, és a -VAL, -VEL ragokból áll össze: ÜS-ET → ÜST (= ütet). Jelentése: azonos, vele van, egyek valamiben.

(Másik jelentése: valami ütője, azaz a feje, lásd üstök!)-(üst = fej, ami ahhoz tartozik: üst-eg, üst-ök, azaz a haj)

ÜST-VEL → ÜST-TEL → ÜSTEL → ÜSTÜL → STÜL (és STUL) pl: cipőstül, ruhástul.

.Az ÜST szóból más rag is alakult, hasonló értelemmel, pl. ÖRÖM-EST: az örömmel azonosulva.

NÉZVE + ÜST → NÉZVÉST. És: ROHANVÁST, RÖGVEST, MOST!! , stb.

----- X -----

Végül: (de ez már nem az előzőekhez tartozik)

A!—O! (távolba mutatva mondott, izgatott hang)

E! (közelre mutatva)

SZ! (figyelemfelkeltő sziszegő hang)

A-SZ, E-SZ → AZ, EZ → (egyezik valamivel) → AZ-ONOS, olyan, mint AZ!, EZ!

AZONOM-RA → (eredetileg SZ-szel!) → (A)-SZON-OMRA → SZÁMOMRA

AZONOD-RA → SZÁMODRA → STB.

AZ-ú-lat (os) → (A)-SZULATOS → SZULYATOS → SAJÁTOS→SAJÁT
(sajátságos → önmagával azonos)

AZ-onolos, EZ-enélyes → SZEMÉLYES → SZEMÉLY

A szer-hez tartozó eszköz, azzal azonos: szer-azon→ SZERSZÁM

(A számszer íj „zöm”-ítő (megfeszítendő-felhúzendó) szer(kezet). A számszer = logaritmikus! ugyancsak „zöm”-szer: a szorzás, hogy összeadássá váljon „zömített” számokká kell alakítani

Számkivetett, számúzótt: mindenki, a sokaság, a „zöm” által kivetett-úzótt. Számolni: felmérni a „zöm”, a csomó mennyiségét. „Zömöl” → számol.)

Egybevetés: Latin:

Azon → szom → SUM, SUUM, SUUS, SUI, SE

Ez → ESSE, EST, ISTE

ESSENTIA = lényeg →(valami lényege az az önmagával való azonossága:

„azonatja”, „EZENETJE”→”EZENTJE”)

Török:

EZ, AZ = SU, (BU) → EZ AZ! = ISTE bu

VAN = ISTE

ÖN-...= ÖZ (←az!) →SAJÁT = ÖZEL (azol→azolat→saját)

SZÖJLE = ÍGY

ÖZ, ESZASZ = LÉNYEG

Orosz:

EZ = SZEJ

VAN = ESZTY, JESZTY

SZVOJSZTVO = SAJÁTSÁG

Angol:

SELF, SHOULD, SHALL, SHALT, SAME, SUIT, SOME,

IS, IST, EST

Francia:

SE, SEUL(ement), SI, SOI, SOIT, SON, SOSIE, SOYEZ-SOYONS, SUIVRE,

SUJET,

EST, ÊTRE (JE SUIS ← É(n) (a)SZÚ-IS, vagy: (e)SZŰ-IS← (én azonos = én vagyok)

(olasz, spanyol: SI = igen ← az, azonos, egyező: aSZ-I)-(= az-I)

(Létigeként ez volt az eredeti, csak a magyar túllépett rajta a válni, és a lenni felé.)

(E kérdéskör kivesézését is másra hagyom.)

3.) A RAGOK ÉS TOLDALÉKOK

HANGFORRÁSOKBÓL ALAKULT RAGOK: 44. oldal

SZAVAKBÓL ALAKULT RAGOK: 55. oldal

SZEMÉLYRAGOK: 66. oldal

RAGOK hangutánzásból:

A ragok (amelyek ma annak számítanak), éppúgy, mint a szavak, kétféle eredetűek.

Egyrészt közvetlenül hangutánzásból, másrészt a már meglévő ragokból, és ezek összetételeiből, ill. szavakból születtek.

Közvetlen hangutánzásból négy alaprag van:

A.) „MGH” – nyögésszerű hang, hirtelen megindulás-lökődés, és megállás-megakadáskor hallatjuk. Szavai is vannak, valamint a MEG- igekötő. A hangforráshoz hűen igeragot képez, ezekből, ha később főnevek váltak, megőrződött. Ma is használatos. Például:

„DR”—„MGH”-----dör-mög

„PS”—„MGH”-----pus-mog

„PACCS”—„MGH”—pacs-mag(ol) (ebből főnév lett)

„RRR”—„MGH”----re-meg (stb)

(A törökben -mak, -mek igeragként maradt meg, az angolban: make = tesz, a németben: machen = tesz, latin: ago-egi-actus, görög-latin: machina = gép (mozgó-működő), és a magyarban: MŰG, ebből: műk-öd (-ni, -és, -ik, innen a -kodik, -kodik, és a -kodik, -kodik összetett ragok), Valamint: megy, ige, stb szavaink.

(Az igekötőről: Mi az, hogy: meg-? Egyedül semmi értelme. A be-, ki, rá- stb., értelmes igekötők. Emez valami elkezdődését, illetve befejeződését jelöli, hűen a hangforráskori cselekedetekhez, illetve az igék állapotát jelöli, a pillanatnyi cselekvést. (Eredetileg maga „A” cselekvés.Lásd: „MGH”-ű → mg-e → IGE)

Például megáll, azaz nem folyamatosan áll, hanem menéséből vált át állásba, stb.

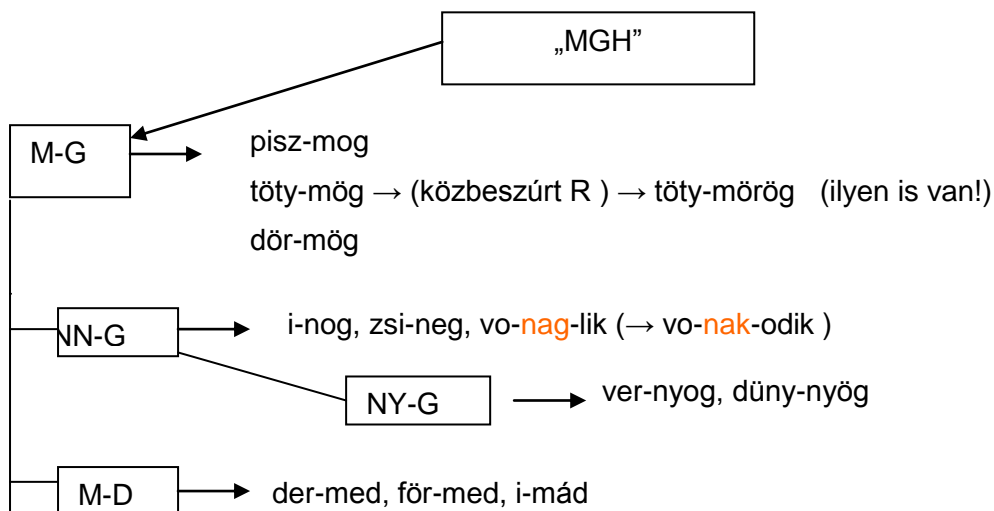
Az e forrásból származó folyamatosságot kifejező igéknél ezért nem lehet ott! Például nincs „megmegy”, stb

Mint rag, úgy fejlődött ki (ezt állapíthatjuk meg szavaink alapján), hogy kezdetben az egész „mgh” alkotott összetevőt, majd toldalékot.

Ma is vannak ilyen szavaink, igaz, kevés maradt belőlük:

Piszmog, remeg, stb, lsd fentebb

Ellentétben a meg- igekötővel, e rag, és a belőle kialakult változatai gyakorítóként szerepelnek.

(Természetes dolog, hogy a ragok, szavak azért alakultak át, hogy mást jelentsenek. A szavak alapvetően igék, majd egyesek főnévvé, melléknévvé, stb. alakultak.)

Innen két fő irányba alakult az „MGH” rag:

Az egyik, a gyorsabb beszéd miatt, a könnyebb kiejthetőség végett -NG-vé vált. (közeli hangok!)

„MGH” → M-G → -NG, vagyis az első hang hátrább került, átalakulva N-né.

Ez ugyanúgy gyakorító: bus-ong, düh-öng, fész-eng, stb. Ma már ez a rag az uralkodó.

(Hangalakulásra ugyanaz, mint a személyes névm s többes szám 1. személye a ragozásban: -mik, - muk, - mük (= mi) - ből: -ink, -unk, -ünk)

E szóvégi rag használat közben átalakult:

NG → ND → NT → NC → NCS → NGY → NTY

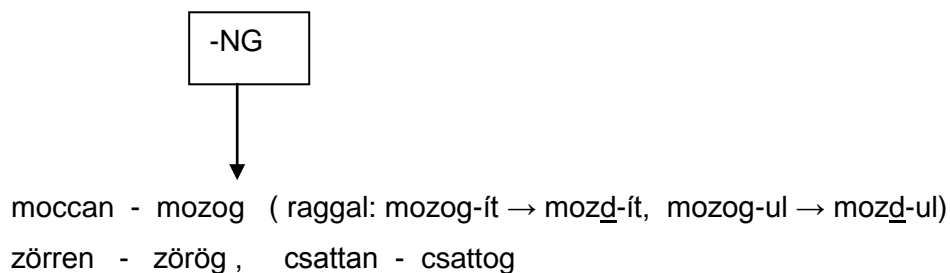
NG → MB → MP → NF

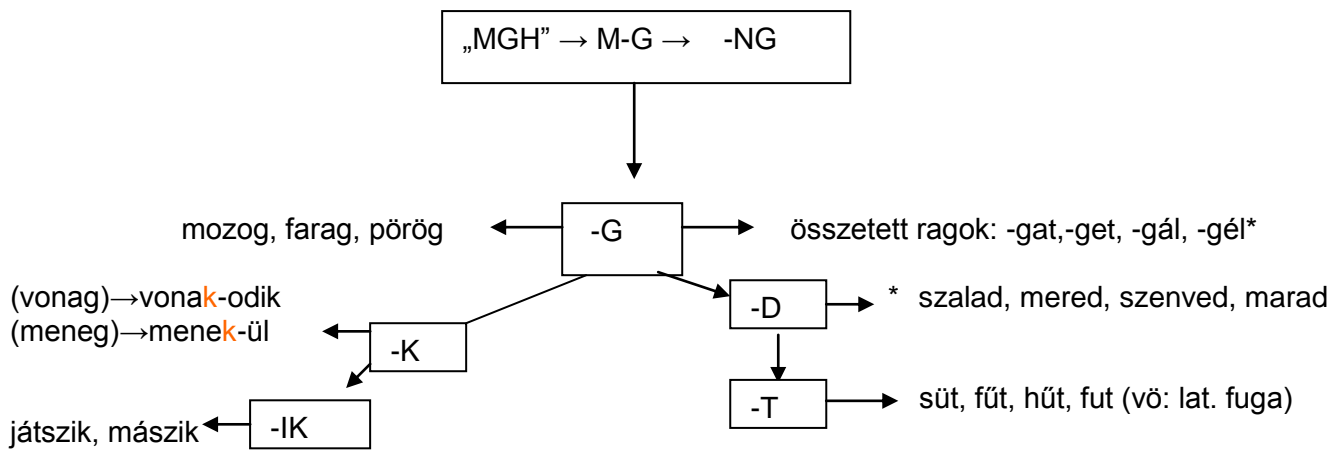
NG → NK

formákra. Akár a szóvégeken újabb ragot kapva, akár belső ragként (Isd ott!)

(De! Nem minden ilyen rag alakult ebből a formából! Azon szavaink amelyek főnevek ugyanilyen raggal, azok az azonosságot kifejező ÜT és az ugyancsak az ütést kifejező ÜG és ÜSZ régi szavainkból erednek.

A másik fő irány a felbontás. Ez az -NG ragból, és származékaiból történik:

Mivel az „MGH” rag és származékai az 1. szám 3. személyre vonatkoznak, személyrag is van innen, az -N.
 A jelenidő és a felszólítás ragja: hozon –hozzon! (de: hozza ! tárgyas!)
 viszen –vigyen! (vigye!)
 megyen –menjen! (menje! végig az utat) stb.

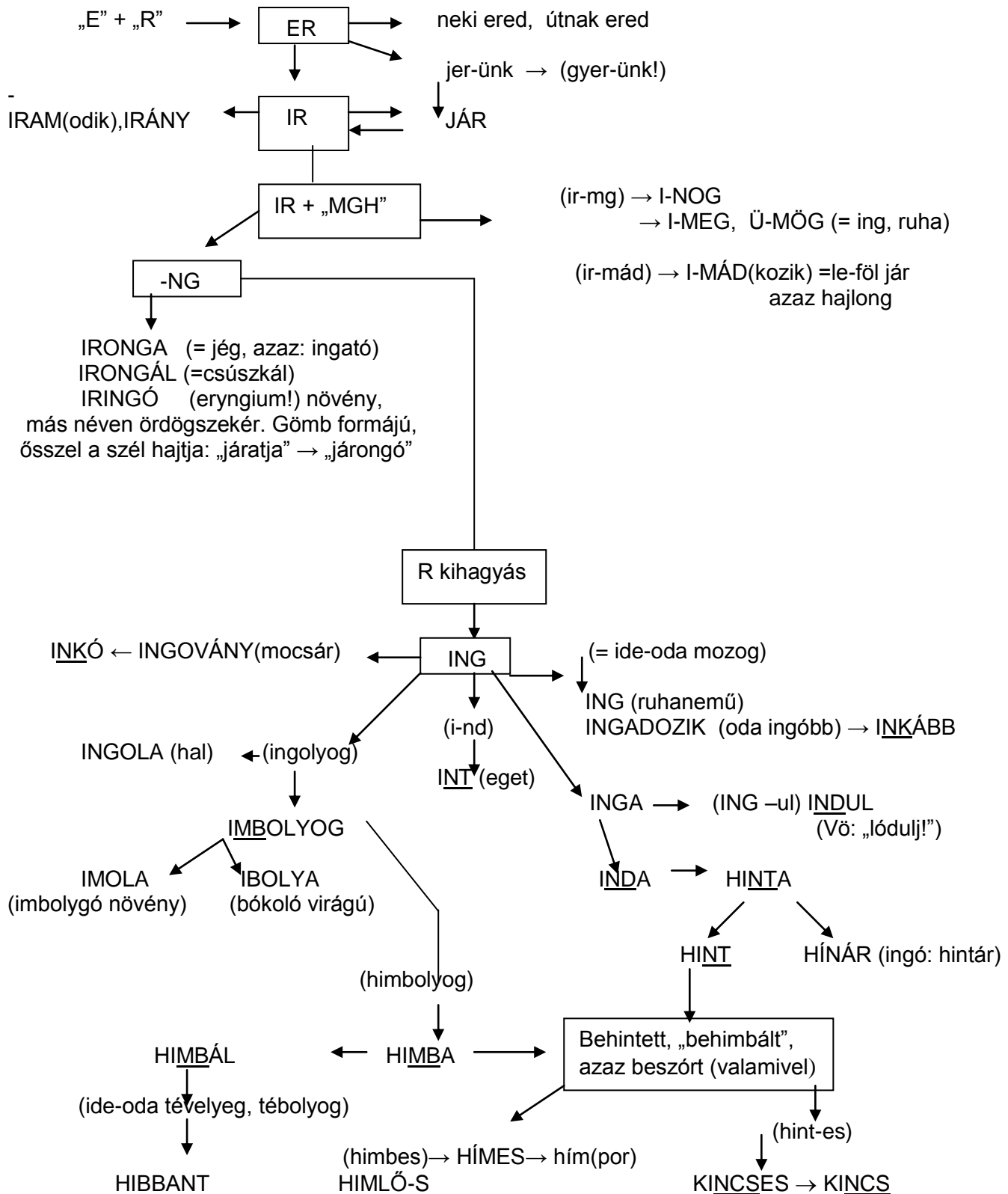
*Gyakorítók a –D ragból: -dal, -del → vagdal, tördel
 -dul, -dül → fordul, perdül
 -dos, -des, -dös → rugdos, verdes, lökdös

összetett: néz-degél, áll-dogál, les-dekel, öl-dököl, stb.
 és: -gál, -gél → -kál, -kél: járkál, firkál, méricskél, stb.

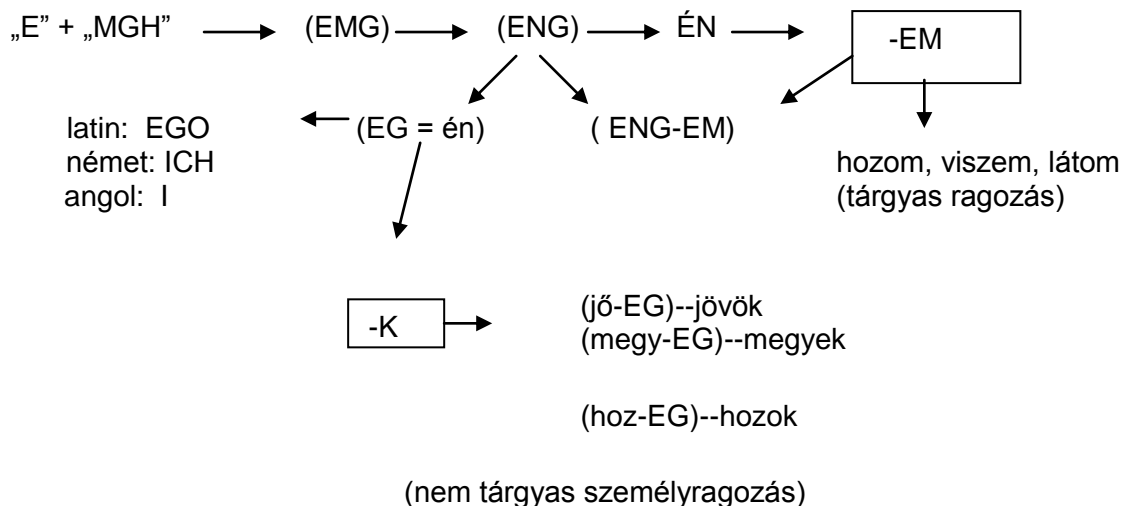
Az „MGH”-ból származó szavak és ragok után nincs –IK! (nincs: megy-ik, farag-ik, szalad-ik, stb.),
 Kivéve a -kodik, -ködik, és az ebből jövő egyéb ragokat.
 Itt a kezdő K a „MGH” → „müg” → MŰK szóból ered: mük-ög → mük-öd + ik

(Kitérő)

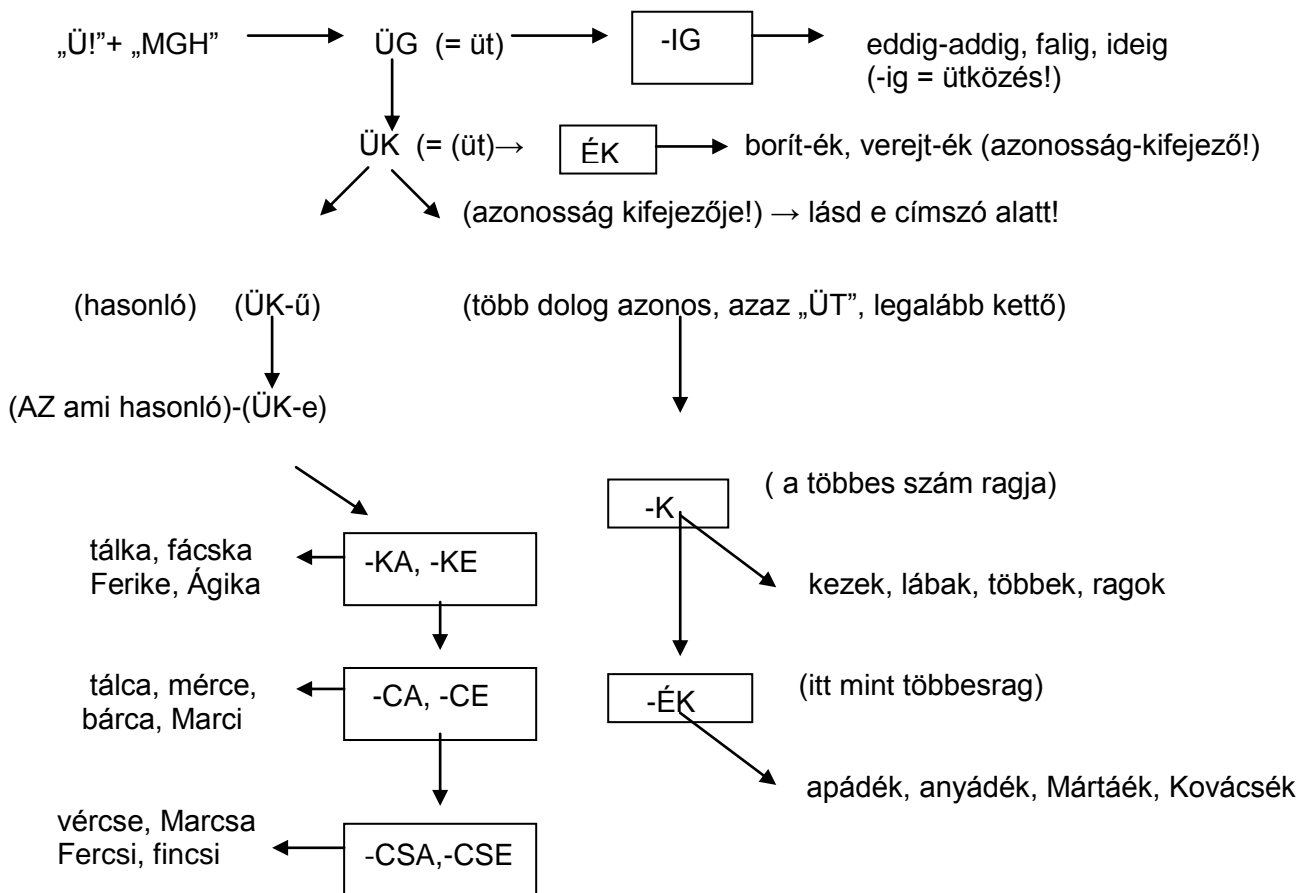
Példa hangalakulásra az ER → JÁR csoportból: -NG → -nk, -nd, -nt, -mb, -ncs

Összetett ragok az „MGH”-ből:

(lásd még a 49. oldalon az E-NG → T-E-NG, csillaggal jelzett részt is.)

(Lásd az azonoság kifejezői című részt, az ide vonatkozó azonoság-kifejező ragokat, az ÜT-ből, stb.)

B.) „T!”

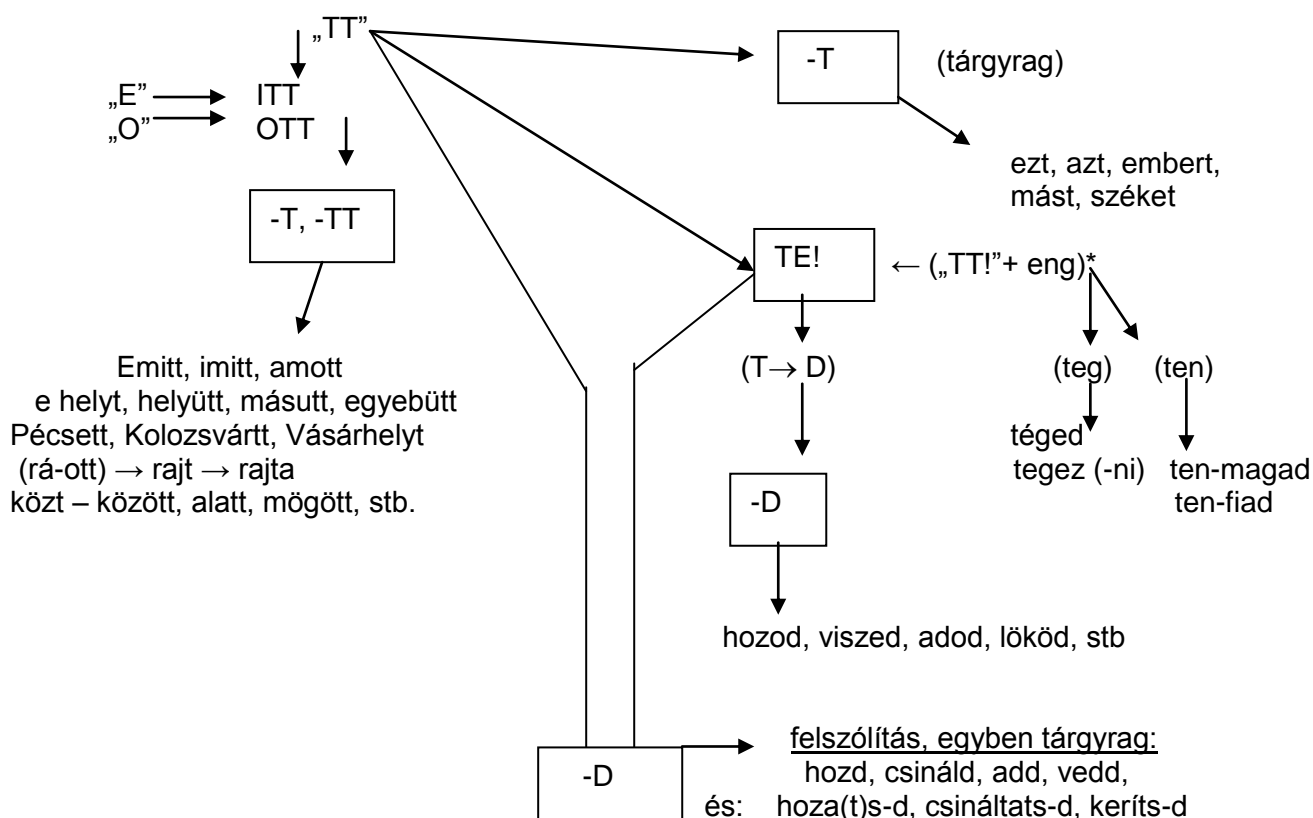
Alapja egy, a szájjal képzett csettegő hang. (Ez pl. úgy keletkezik, ha a nyelvünket oldalra szorítjuk a fogunkhoz, meg a szájpadlásunk fog feletti részéhez, majd megszívva a szánkat, hirtelen oldalasan kinyitjuk. Lovaknak is így szokás csettegni. De lehetséges másképp is.)

Eredete bizonyos madarak hangjának utánzása lehetett, például a rozsdafarkúak, stb. Tudniillik vadászat közben, leszállásban valamely bokor mögött. (Amelyben e madarak élnek.)

Így feltűnés nélkül lehet egymást figyelmeztetni, egymásnak üzeni. (Más ugyanitt használt hang a sziszegés, illetve a „pssz”, valamint a felrebbenést utánzó „rrrrrr” hang.)

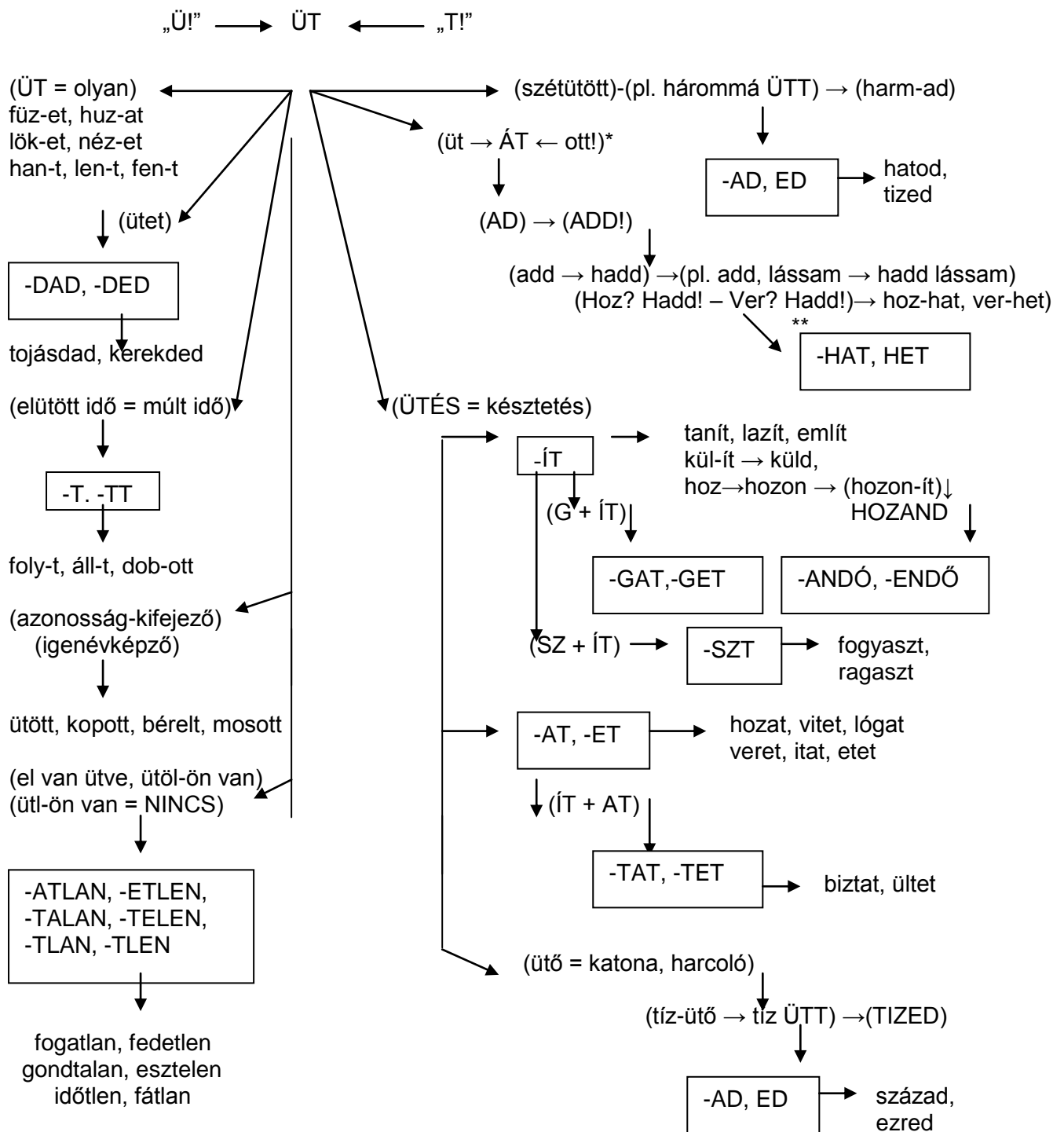
Mivel e -T- hang figyelmeztető, rámutatunk közben valamire (például a vadra), azaz: TÁRGYRA! (lásd még a személyragokat is!) Az 1. szám 3. személy ragja is: -ít, -hat, -het, -at, -et, -tat, -tet.

Első „T” ragozású szavaink lehetnek az -itt-, és az -ott-. (Közben rámutatva)

* t.i.: „E” + „MGH” = eng (= én), kezdetben valószínűleg azt jelentette, hogy: „itt vagyok”, „elől vagyok”, „E”- mutatkozok!, az önmagára vonatkoztatás nélkül. Így a „T ! ” - „E” - ng: TE! aki elől vagy, előjöttél, mutatkozol → T-E-NG → TEN és TEG, épp úgy, mint ÉN és EG.

Összetett ragok a „T!”-vel:

*(az - ÁT - szó egyszer állapotot fejez ki, máskor ige!!)-(Két forrású és kettős értelmű!)

(át – ott, illetve át(ol) → ad)

** miután a D átalakult T-vé, átértelmeződött az 1. szám 3. személy ragjává

C.) „SZ!”

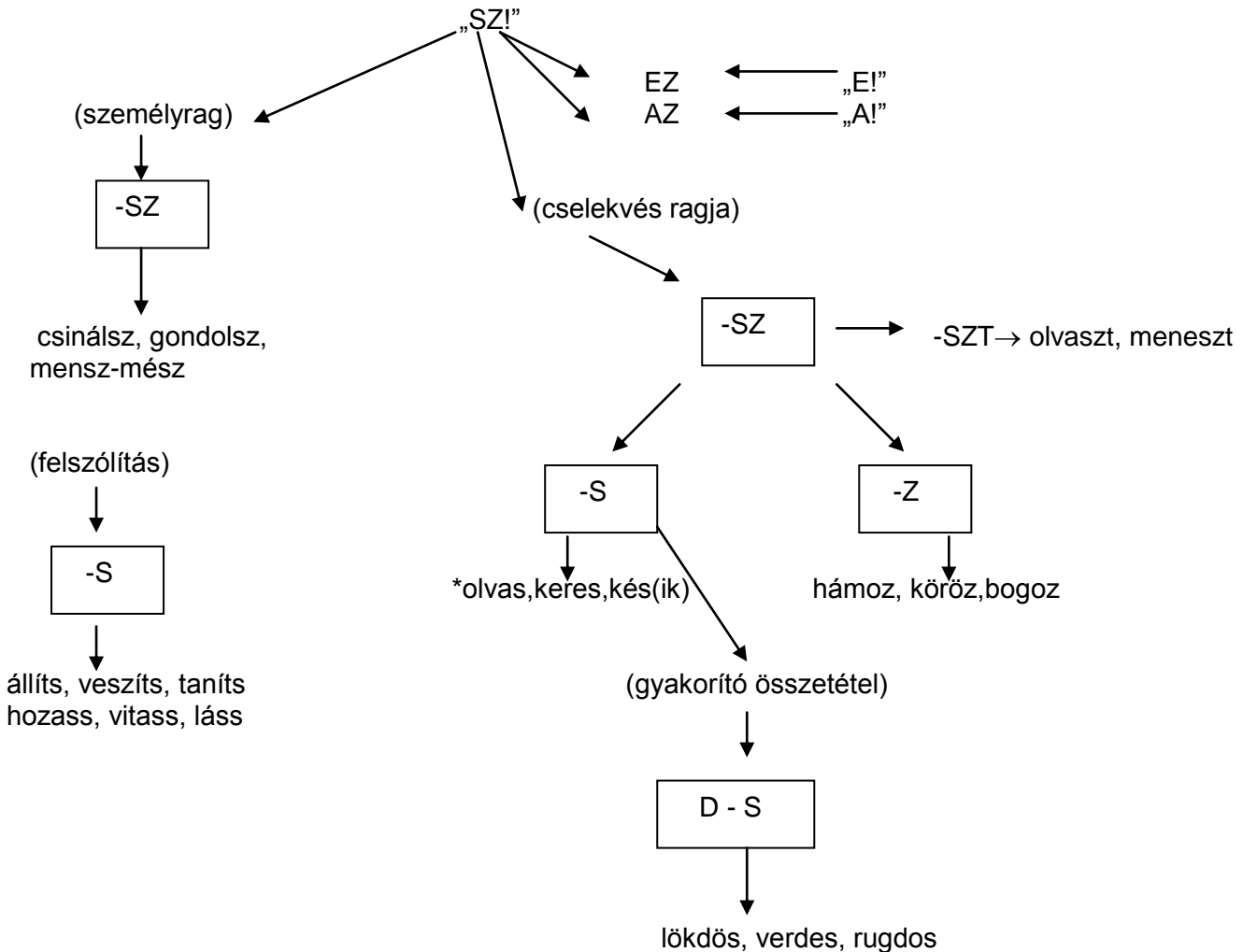
Amint az előző „T” csettegő hang, ez ugyanolyan körülmények között született.

Ellentétben a „T”-vel, amelyből csak egy szavunk származik, (ez a TE), ebből a sziszegő hangból ered a „SZ”- ol → szól, száj, szó, stb fogalma, és ezek származékai.

Mivel ez is figyelemfelkeltő hang, 1. szám 2. személyre vonatkozó rag is van belőle, például: csinál-sz, gondol-sz, állít-sz, állít-asz, stb.

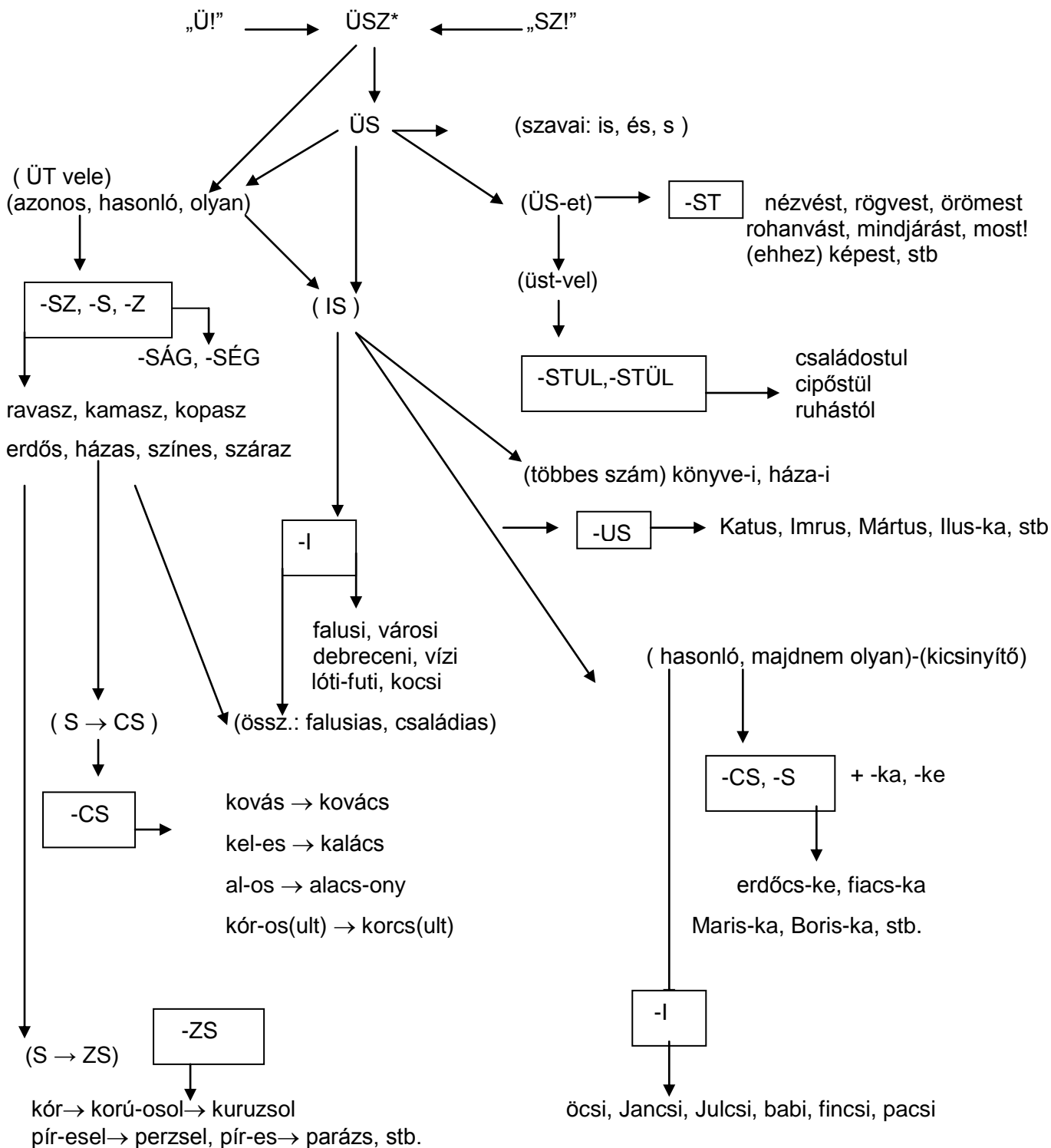
Ugyanúgy a felszólításban is megtalálható, -S-sé alakulva: állít-s, lazít-s, terít-s, stb.

Általában véve a cselekvés ragja is, átalakulva -s-sé, és -z-vé: keres, köröz, stb.

* OLVAS = (nyom fölött hajlong) holú-osz → holv-os → olvas (vö.: „nyomolvasó”)
 KÉSIK = (kerülővel megy) körzik → ke'zik → késik

Összetett ragok az ÜSZ-ből:

(Latin többesrag: parens → parents, deus → dij, tempus → temporis)!

* lásd az azonosság-kifejező ragoknál is!

D.) „RRRRR...”

Bármilyen gyorsan ide-oda mozog, R hangot adhat: például falevél, dörzsölés, magának a nyelvnek a pergése, stb. Nincs R mozgás nélkül! (Lásd a „T” csettegő hangnál leírtakat is!)

(Az ebből származó szavak: ráz, rezeg, remeg, stb.)

. Általában, hűen a forráshoz, a folyamatosságot fejezi ki.

Olyan hangforrásoknak, amelyek egyébként tartalmazzák az R hangot, külön ragozás nélkül is igeragnak vesszük a szóvégi R-jeiket: „tr” → tūr → tár, „tr” → tör → pör, kör(öz) → csűr, mar → mer(it) stb.

Az „R”, mint igerag ma már kevés szavunk végén van ott, mert L-lé alakult az idők folyamán, újabb szavakat már ezzel ragozunk.

* Főnévvé vált „R”-rel ragozott igeink nyomán önálló főnévi raggá alakult: bogár, tükör, cincér, kopár, sivár, stb., ill. tűzér, pincér, hordár, stb.

Az L is önállóvá vált igerag, vagyis nem kell, hogy az „R” megelőzze az időben.

Azért erre is van példa: ER → EL (eredeti = első), stb.

Az „R” ragból alakult L igerag szintén ad egyes szám második személyre szóló ragot:

például: hozol, viszel, veszel, hiszel, nézel, stb.

Felszólító raggá is vált, J-vé alakulva: kér-j, ad-j, marad-j, emel-j, stb.

Szóerősítőként az L is megmaradt: kérjél, adjál, maradjál, emeljél, stb.

Összetevésekben több gyakorító rag végén ott van az L : (Épp azért, mert a folyamatos „R”-ből jön!)

DUL-DÜL → fordul, perdül, mozdul, rándul

LAL-LEL → kérlel, foglal, öklel, színlel

GÁL-GÉL → húzgál, mendegél, üldögél, álldogál, innen K-val: firkál, nyirkál, botorkál

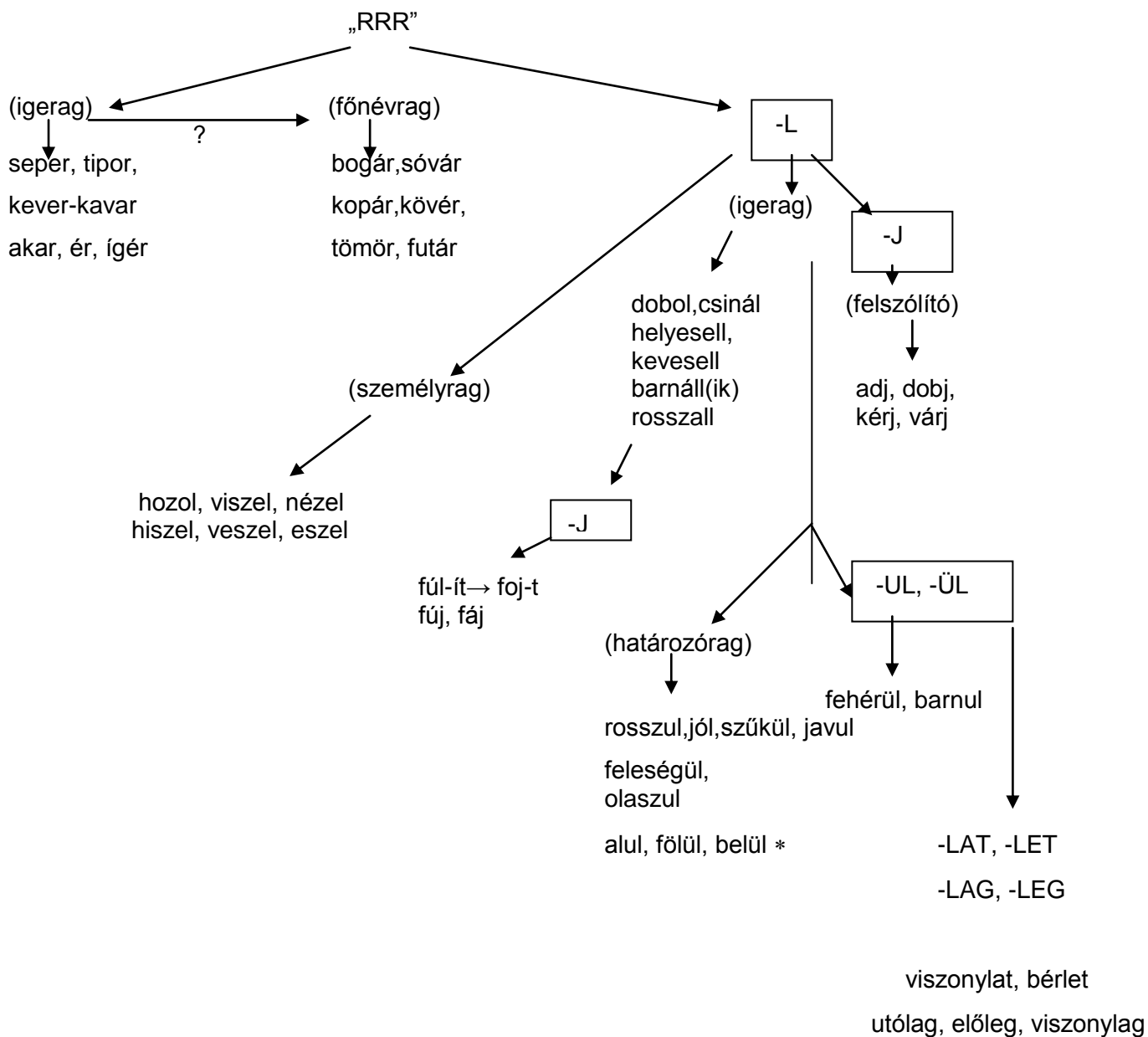
DAL-DEL → tördel, vagdal, szegdel ÉS: nyírdal → nyírbál.

* Tkp. itt az „R” úgy viselkedik, mintha azonosságot kifejező rag lenne. Vizsgálendő, hogy az -ILY, -OLY

(ragok származtatója) nem alakult-e át R-ré! (vannak erre mutató jelek)

Pl.: „BUGGY” → bugyor ← bugyol-ál, bögyöl – bogár, ököl – ökör (ük = üt, lsd. ök-lel!),

(tömély) → tömény – tömör, komoly – komor (konyult test-tartású).

* igékből alakulva: al-al → alul

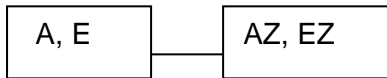
rossz-ol → rosszul

olasz-ol → olaszul

(miután kialakult és önállóvá vált, általánosan használjuk ma is)

SZAVAKBÓL ALAKULT RAGOK

A.)

Mutatva mondott hangokból alakult szavak. Az E közelre, az A, és O távolra mutatva.

Mint ragok, főnévképzők. Általában Ú, Ű, Ó, Ö –re végződő mellékneveket alakítanak át.

Például: ingó → inga

szülő → szüle , zúzó → zúza stb.

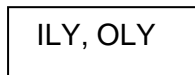
Ma már nem használatos melléknevekből képezve: konyha, kályha, enyhe, kapa, (pl. ásó-ból „ása” lehetne), forma, cérna, derelye, stb.

Értelme szerint: INGÓ = OLY-an valami, ami inog

INGA = AZ! , ami inog

Vagyis az előbbi egy nem meghatározott dologra vonatkozik, azaz egy tulajdonságot, míg a másik egy adott tárgyat jelöl.

B.)

Eredendően az „EGY” azonosság kifejező szóból, de átfedéssel az ITT-OTT fogalmával is, egyéb esetekben.

„E”-LY → ILY (-en)

„O”-LY → OLY (-an)

Azaz: olyan valami, ami inog: inog-oly → inogó → ingó

(Van olyan szavunk, ahol megmaradt a J hang: olaj, karvaly, moraj, stb)

Vagyis: olyan halmazállapotú, mint az az anyag, ami az ÖL-ből kijön:

ÖL-Ű → OLÚ (= folyadék!)-(itt: ondó) → OLÚ-OLY → OLAJ

Ma az Ú, Ű-vel ragozunk általában: homorú-domború, fejű, kezű, ruhájú. (Rögzültek: kapu, falu, eskü, tetű, stb.)

Ó, Ö-s végű szavaink ugyaninnen vannak, fő és melléknevek, vagy egyszerre mindkettőt kifejezik: szabó, rugó, lopó, cipő, olló, illő, tető, velő, stb.

C.)

ABBA, EBBE

 ← (AZ +BE)-(EZ +BE)

A mérhető, azaz valamit valamivel összehasonlító dolgokra vonatkozóan:

Kicsi – KIS (az, ez) abba-ebbe → KIS-EBB

NAGY ebbe-abba → NAGY-OB

LAZA abba → LAZÁBB

A magas-mély dallamnak megfelelően: szorosabb, kevesebb, számosabb, apróbb, rövidebb.

Vagyis ez a melléknévi közép fok jele: -BB, vagy -B (kevesebb, rég: kevesb)

E mérhető dolgokról aztán az egyéb szavakra is áttevődött: jobb, okosabb, szebb, színesebb.

Különlegesség: töm(eges) ebbe → töm-ebb (beszéd közben, ragozva alakulva) → tömebbet → tömbb-et → többet → TÖBB. És: több mint EGY: egyéb, másabb. Szép-ebb → szebb, stb.

D.)

Ő

 ← (Az „A”, „O” távolba mutató hangból)

Ebből igerag született az egyes szám harmadik személyre:

VER-Ő → ver-i

HOZ-Ő → hozza (hoz-ja), hoz-á (régén)

ESZ-Ő → esz-i

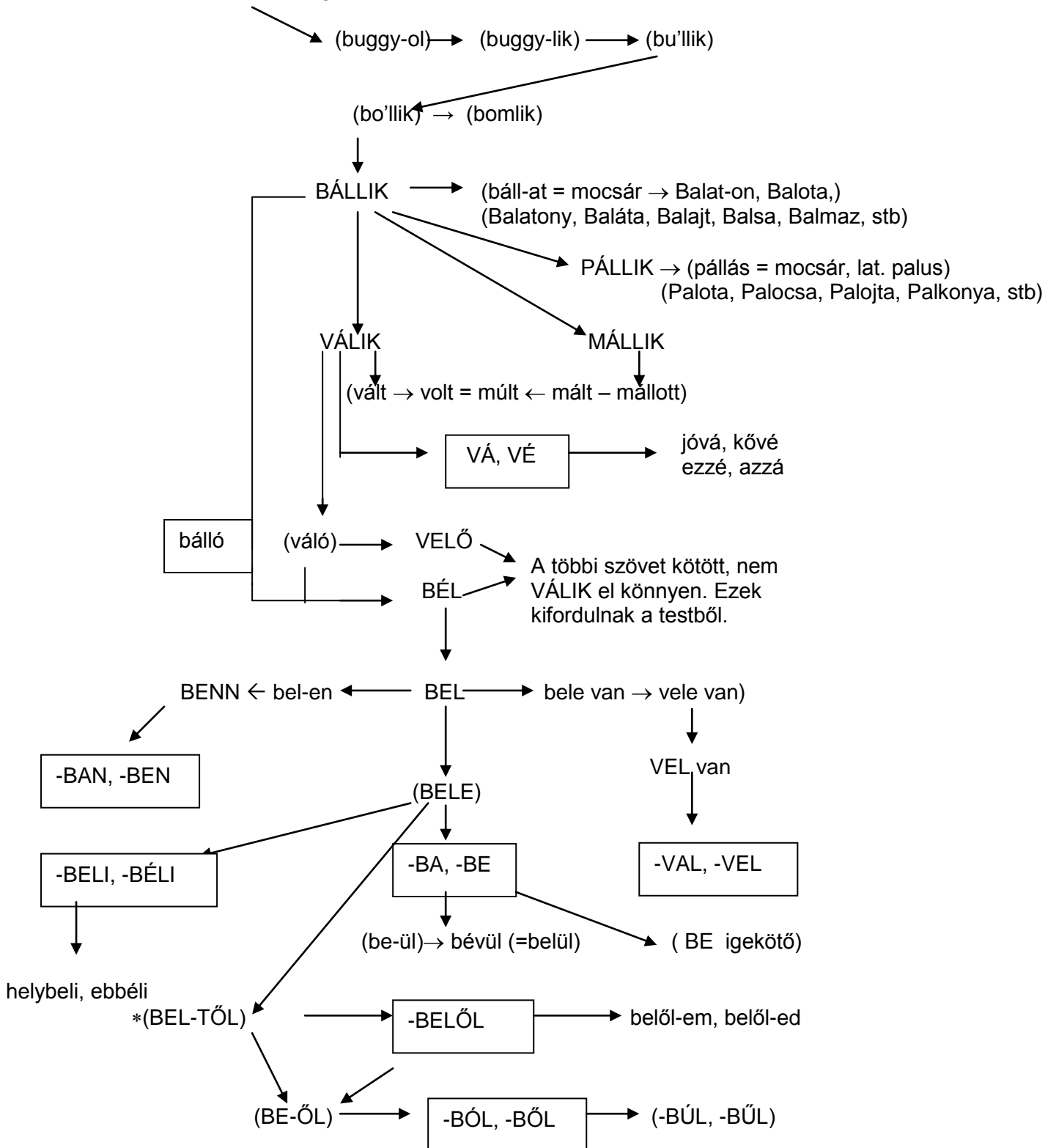
(Ezek tárgyias igeragok)

Régén voltak nem tárgyias ragok is innen: (ört) álla-kiállá (a próbát), hozza-hozá, néze-nézé, eve-evé, teve-tevé, tekinte-tekinté, és: vala.

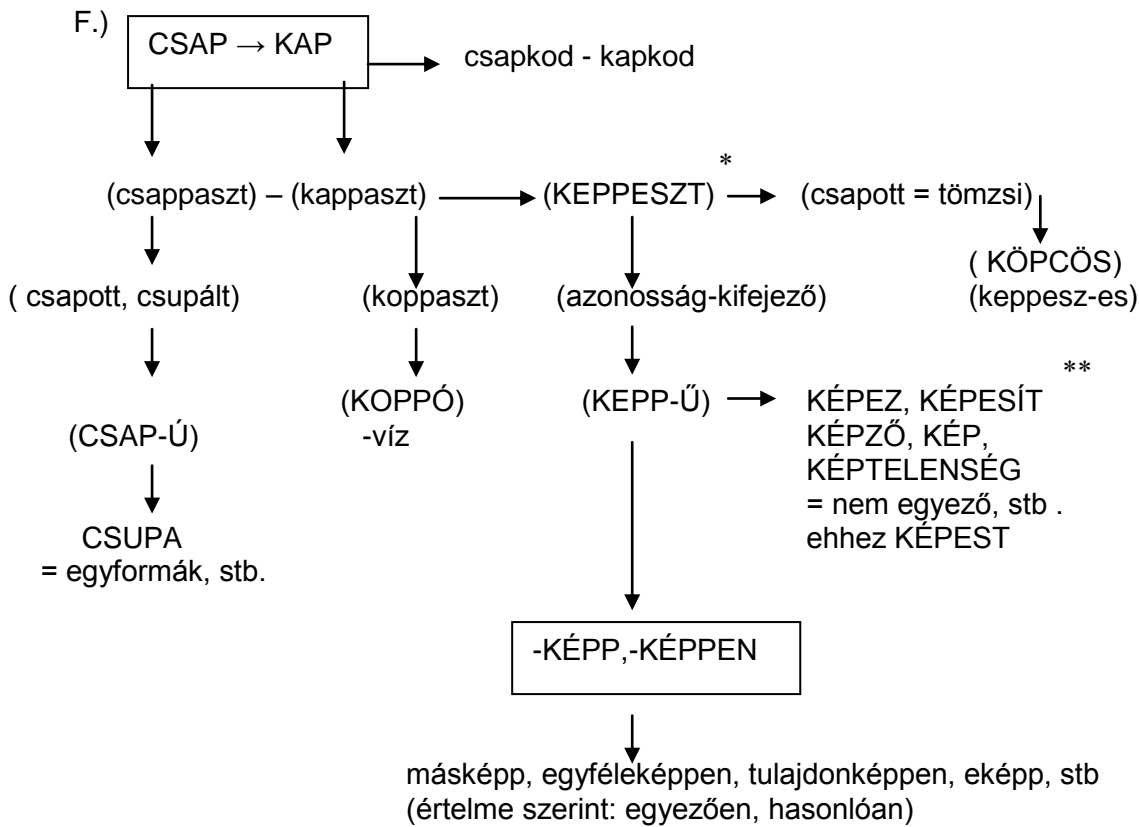
Továbbá: mell-é, hozz-á, nek-i, vel-e. Birtokos: kez-e, láb-a, stb.

E.) BEL, BENN, BELÜL, és VÁLIK

Eredete a „BUGGY” hangforrás

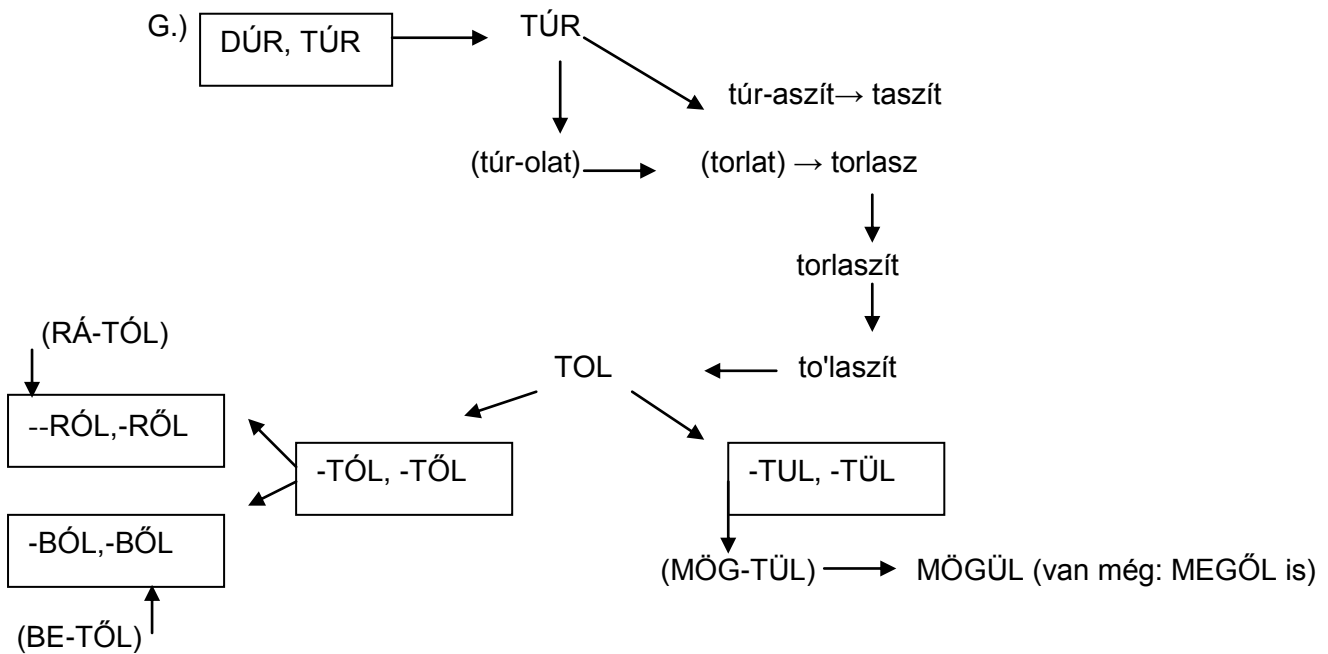

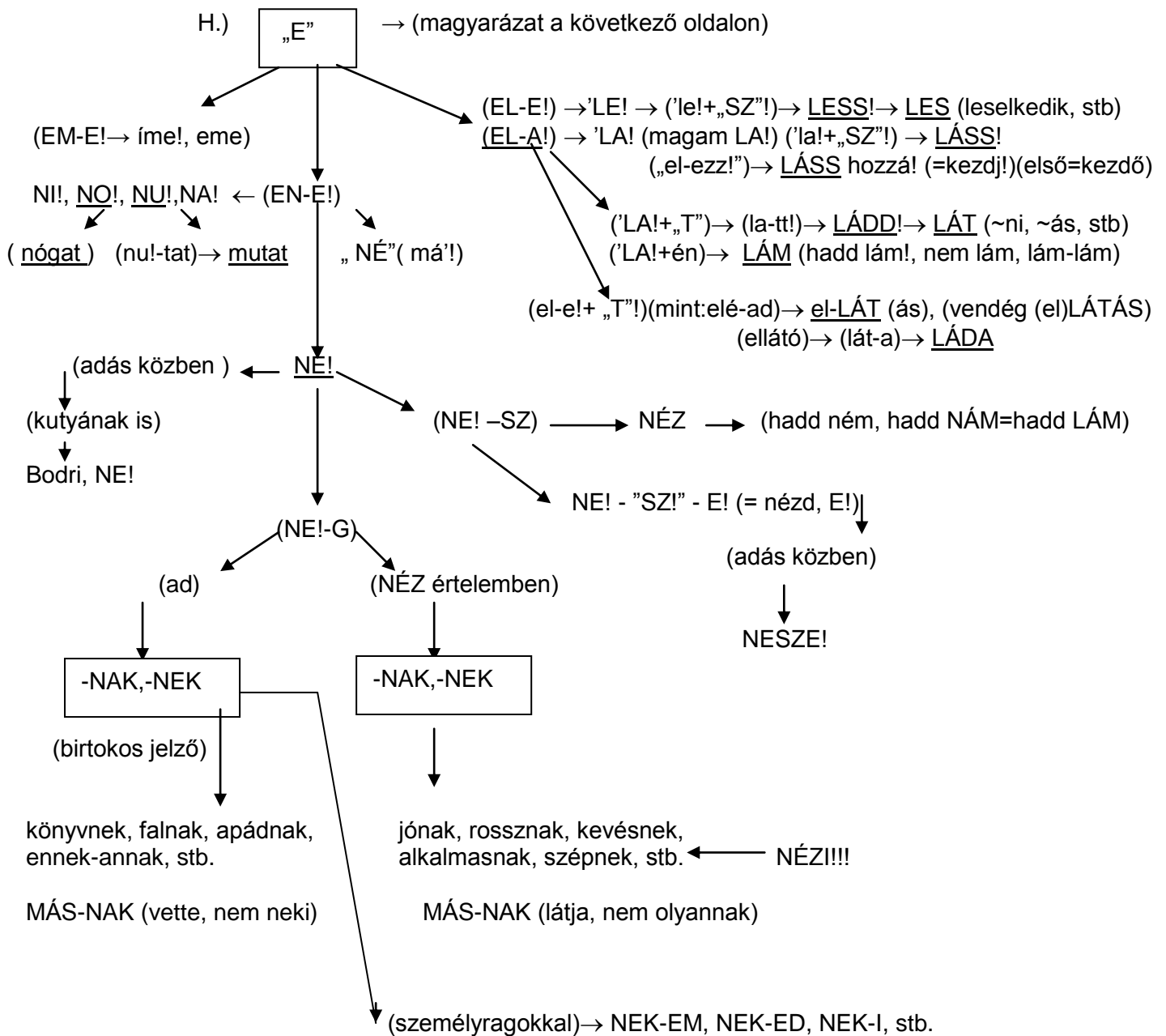
*v.ö: mögtül → mögül, köztül → közül

* Az ELKÉPESZTŐ kifejezésünk inkább lesújtó (lecsapó) jelentésű lehet eredetileg, mint arc-elváltoztató, ami szintén igaz, mert adott esetben ez is kifejező lehet.

** Lásd az „Azonosság kifejezők” c. részt is.

Fogalmi keveredések, átfedések is vannak: „láss neki!”, „neki lát”, nekimegy (Egy értelemben itt nem Ő cselekszik, hanem egy másik Ő, vele szemben. (Másként: nekemjött.) Másik értelme: (másként) nekimegyek A NÉZI értelmű -NAK, -NEK ragoknál: „jó lenne feleségnek”, „ha a férjének lennék!...”, ha neki lennék!” (Megállapítható, hogy itt már igencsak elszabadult az eredeti értelmétől e ragozás.)

(Megjegyzések az előző oldalhoz.)

Itt az „E” hang bővítése történt, EM-E!, EL-E!, EL-A!, EN-E!, formában.

Az első E hang elhagyása után az EL-E, EL-A és az EN-E esetében a 'LE!', 'LA!', és a 'NE!' mutató szavak alakultak. (EL-E! = elől van E!, EZ!, EL-A! = elől van A!,AZ!)-(eredendően)

Fogalmilag kettéválnak:

Egyrészt a figyelemfelkeltő alapragok hozzámondásával lett a „tekintsd meg!” fogalma:

LESS!, LÁSS!, LÁDD!, NÉZZ!, mint felszólítás. Ebből lett visszaforgatva, visszafogyasztva egyes szám harmadik személyre: LES, LÁT, NÉZ.(Mint pl. az angolban: az ige egyben felszólító is.) Ugyanakkor másféle ragozásuk is van: LÁM, NÉM, NÁM (hadd nám!), NE! – SZ! – E → NESZE!

Másrészt a mutatóskor végzett cselekvés van megnevezve: 'LA + „T” → (el)-LÁT (ért.sz. elő-ít)

Ebből: ellátás, vendégül lát, vendéglátás, és: ellátó, amiből az ellátás jön: lát-a→LÁDA.

El-ezz (eredj-kezdj) dologhoz! → LÁSS dologhoz! Lásd el! (beteget pl.)

A -NAK, -NEK ragokról:

Egyik értelme a cselekvésből adódik: valaki azt mondja: NE!, azaz: NE-g, NE-eg egy másik valaki felé (Tulajdonképp kieső -HOZ, -HEZ): NE!-eg Ő felé → NEG-Ő –hez → NEKI –hez → NEKI → -NEK, -NAK

Másik értelme a tekintésből jön: valaki azt mondja pl. egy szép dologra: szép! NE! (nézd!), vagyis Szép!, NE-G (ne-egi, mondja) → SZÉP-NEK (mondja)

A ragozott szó értelmezési erősítést szokott kapni, pl. jónak véli, látja, gondolja, mondja, ítéli, stb.

Végül: LÁTÓ eszköz → LÁTA → LÁ(mpa)TA → (lampada) → LÁMPA (belső ragozás!)

Német: Lade = láda

1.) laden = rak, tölt (azaz: ellát)

2.) laden = (meg)hív, hivat, idéz (azaz: ele-ít, elő-ít) (az –EN e kettőnél igerag)

3.) Laden = bolt (azaz: ellátó)

Ladung = 1. rakomány, 2. töltés, 3. idézés

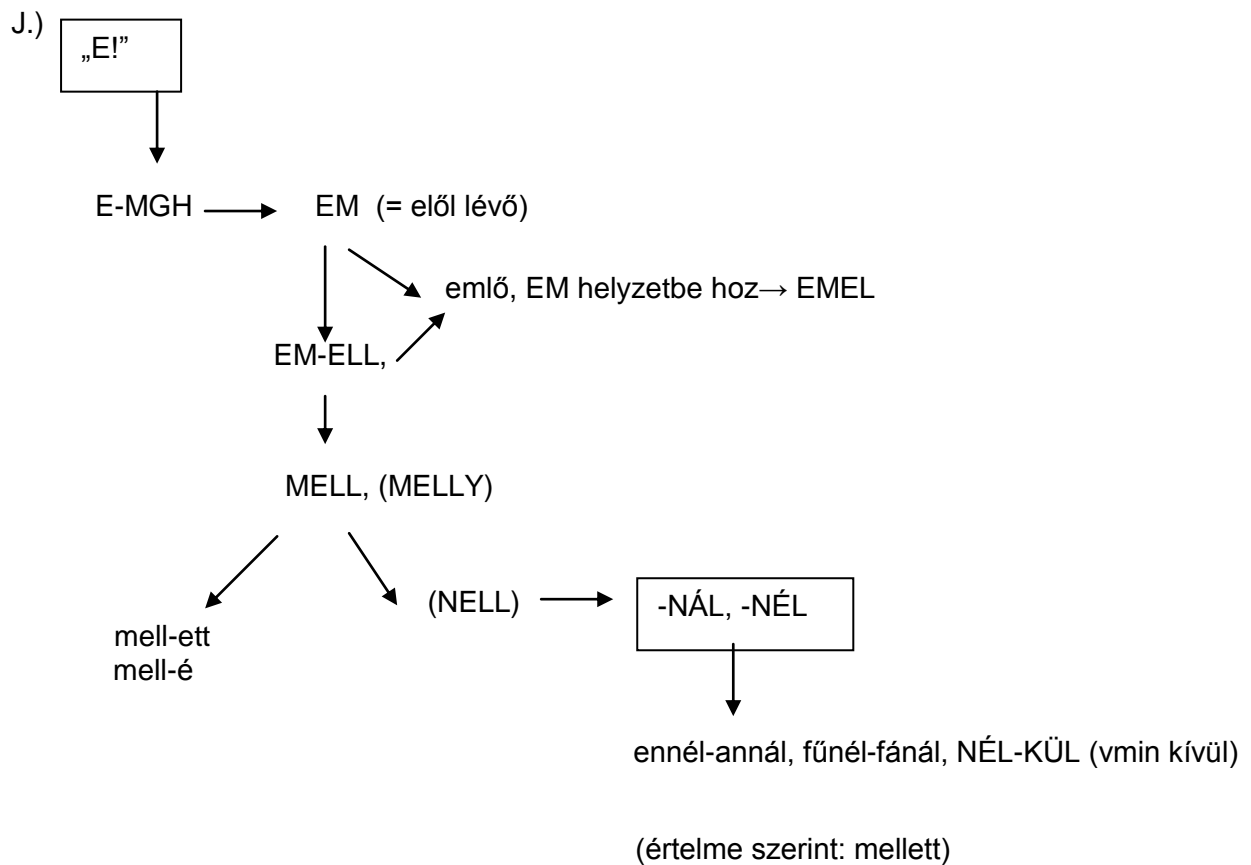
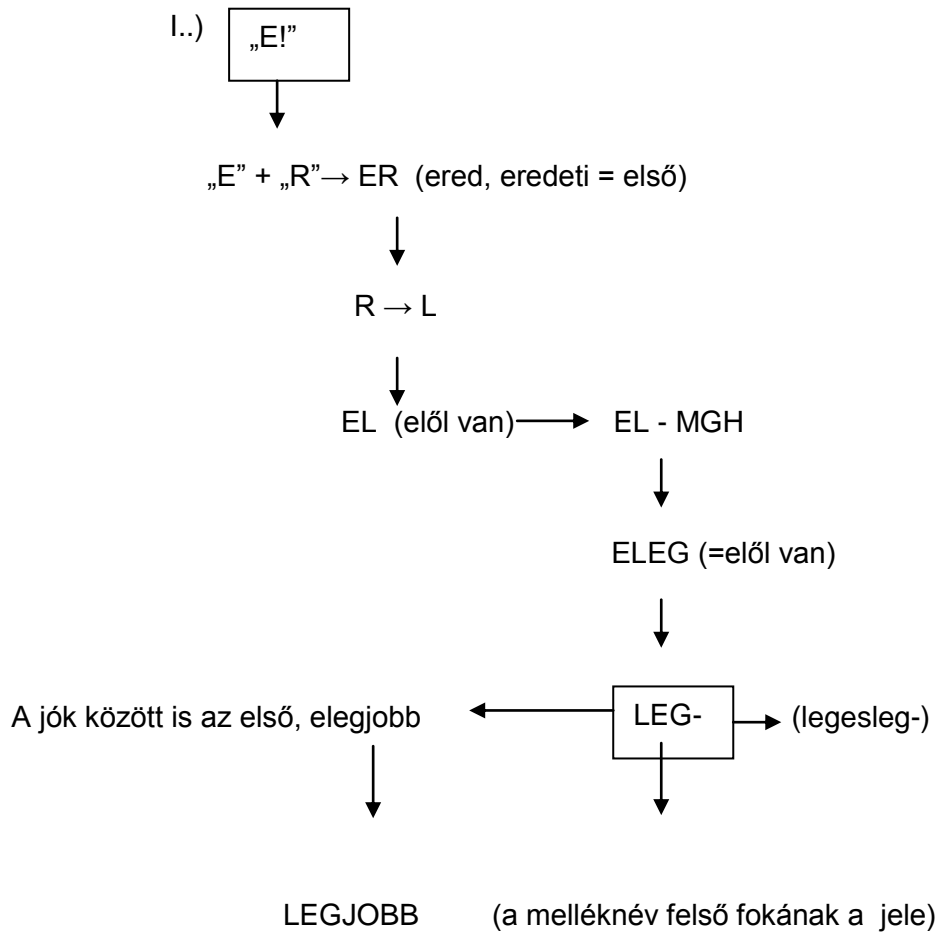
Angol: lade = rak

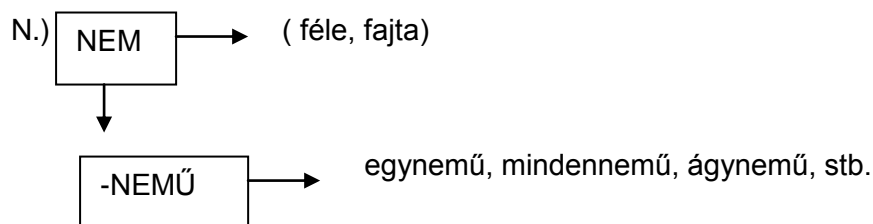
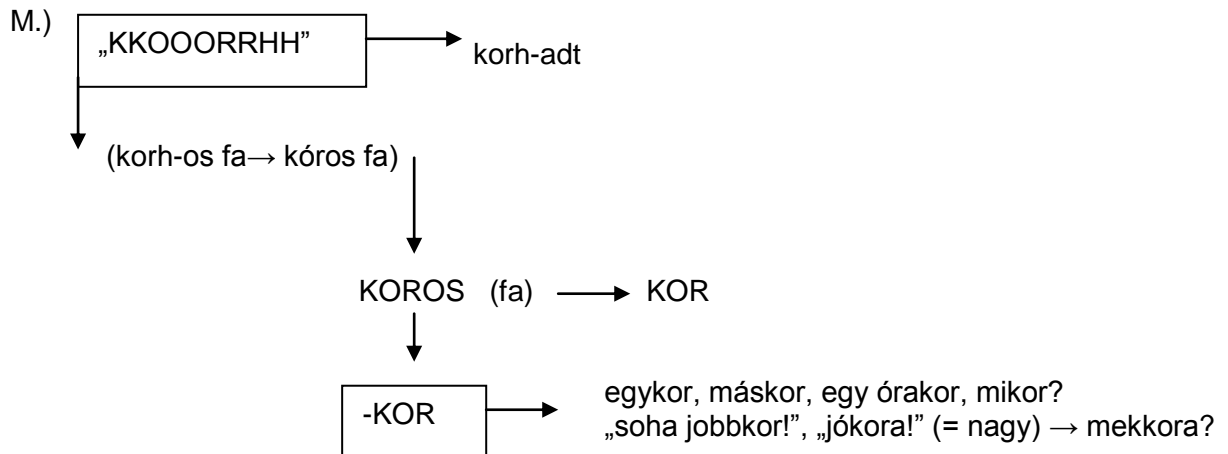
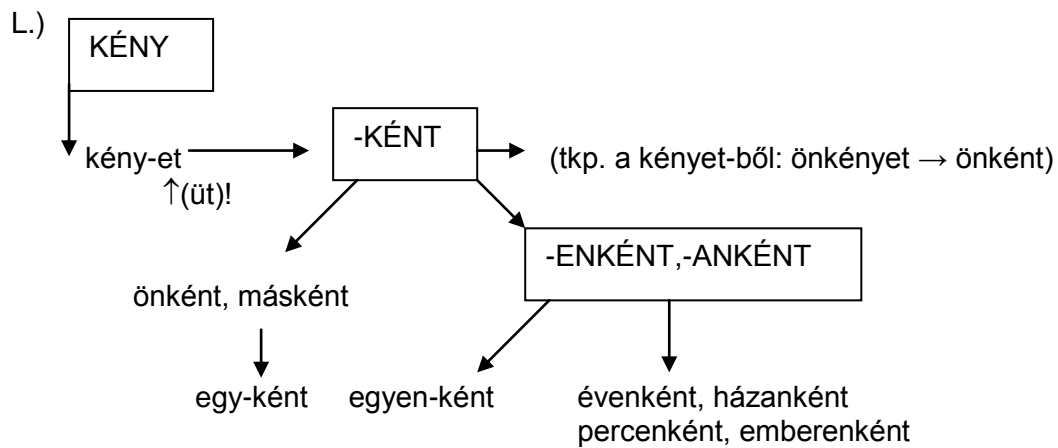
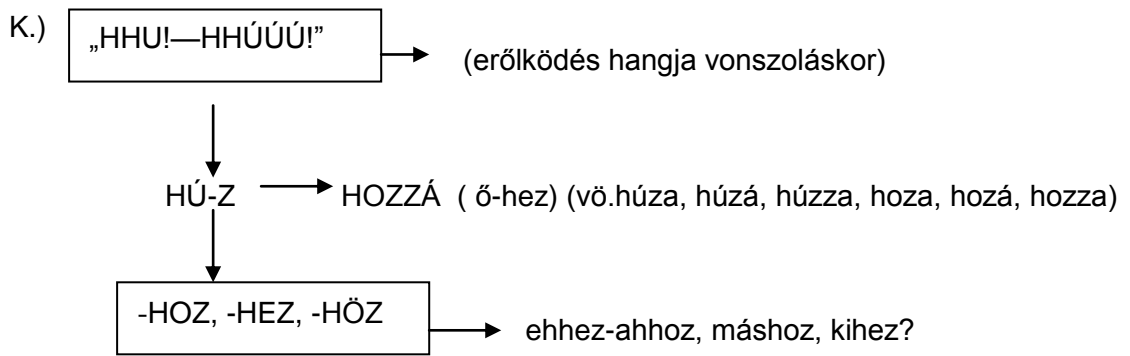
laden = rakott, terhelt

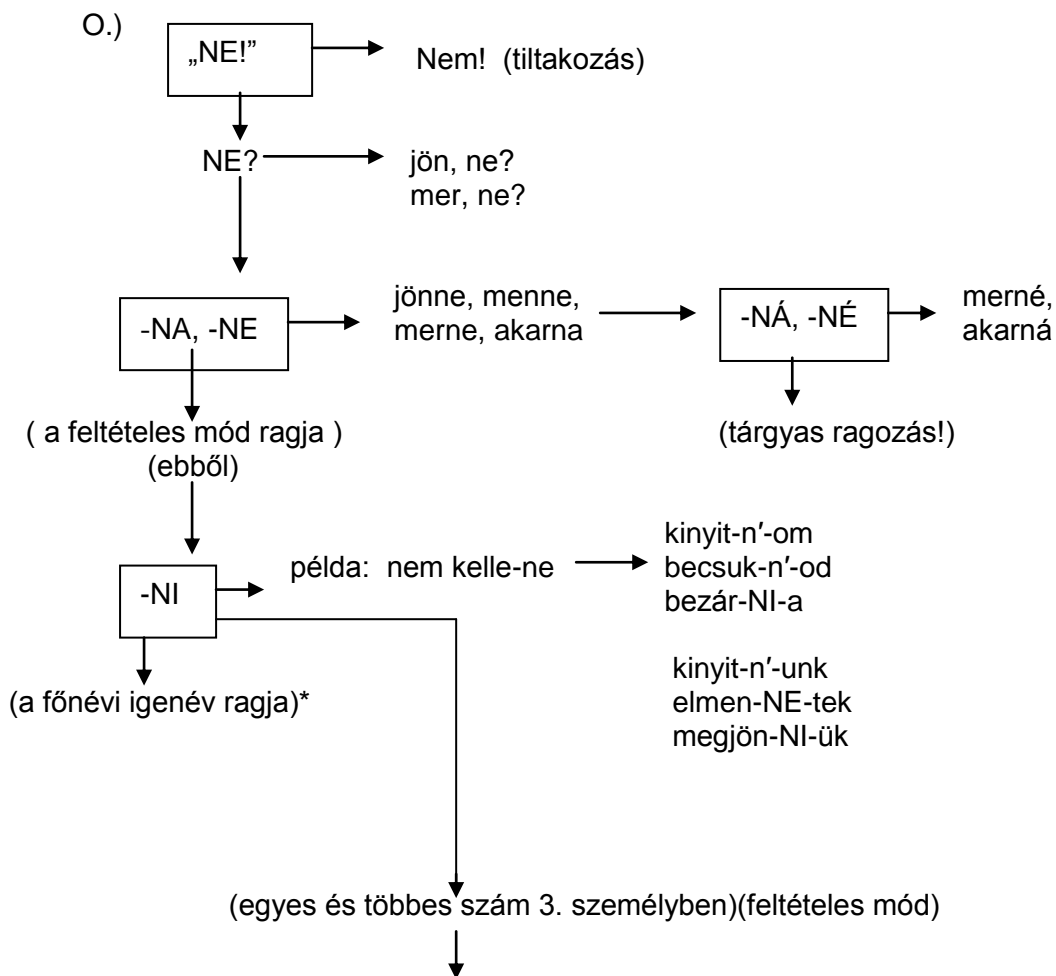
lading = rakomány, teher

ladle = merőkanál → ladle out = kimer, kioszt

load = rakomány; terhelés; töltet; ill. rak, tölt, elhalmoz vkit vmivel; hamisít

(a nem tárgyas ragozásban) → hoz-ná-nak ↔ hoz-ni-uk ← (tárgyas ragozásban)
 vin-né-nek ↔ vin-ni-ük
 kér-né-nek ↔ kér-ni-ük

hozna ↔ hozni-a
 vinne ↔ vinni-e
 kérne ↔ kérni-e

*

Szorosan kapcsolódik a –NI végződés a na, ne, ná, né toldalékokhoz, mert belőlük származik

Ha feltételes módban beszélünk, mindig –NI végű igét használunk:

Pl: meg merné tenni, szeretné elhozni, el kellene vinni, stb

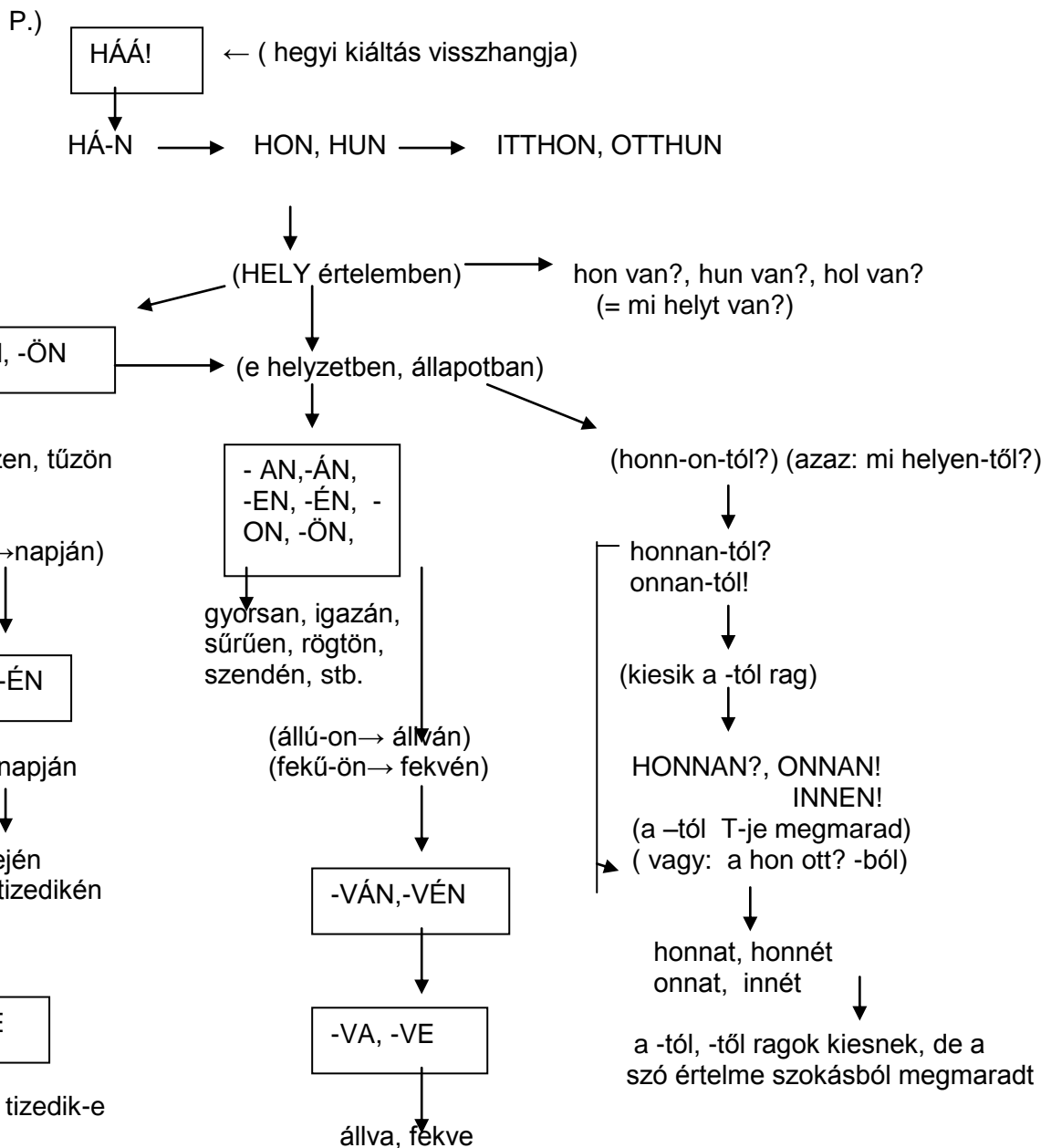
E végződés tkp. a feltételes mód változata. Fejlődése oda vezetett, hogy kijelentő módban is használatos.

Pl.: meg meri tenni, szereti elhozni, el kell vinni, stb

(Kialakulásának indítéka a személyragok –NI végű változata lehetett. Pl. vinnének-vinniük)

tkp. a lekopott 1.szám 3. személy ragja után alakult:

pl. „valakinek el kéne vinnie” → vinni
 „valakinek vissza kéne hoznia” → hozni
 stb.

(magy = hegy (van ilyen nevű falu!) → magyar = hegyi)

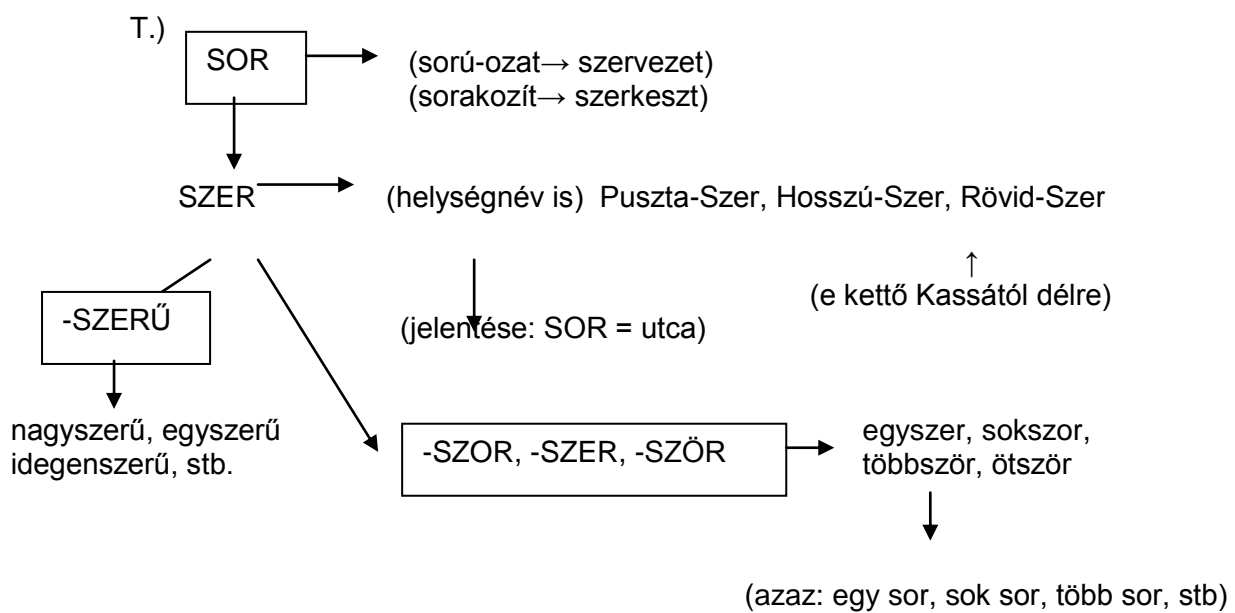
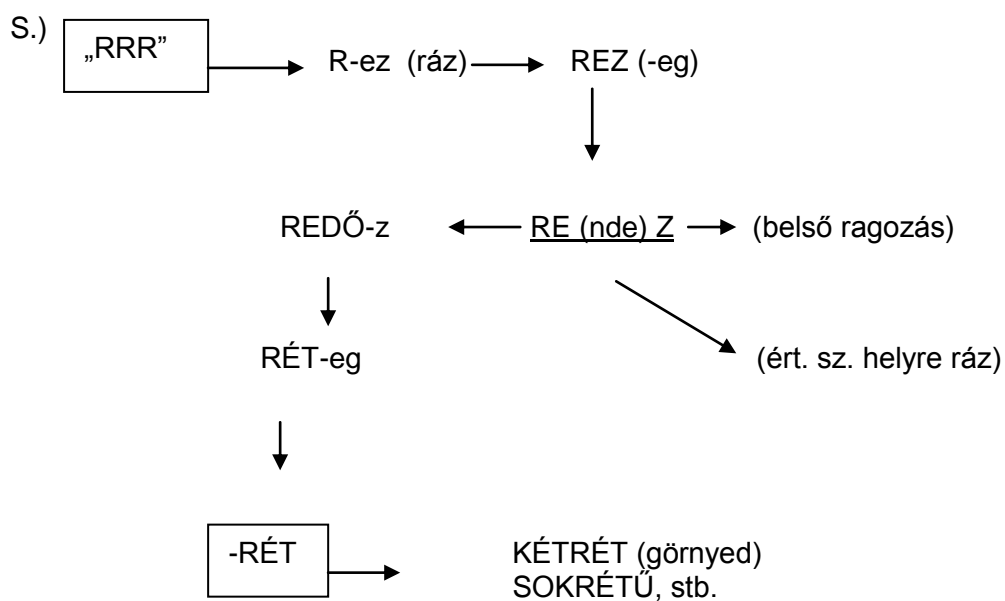
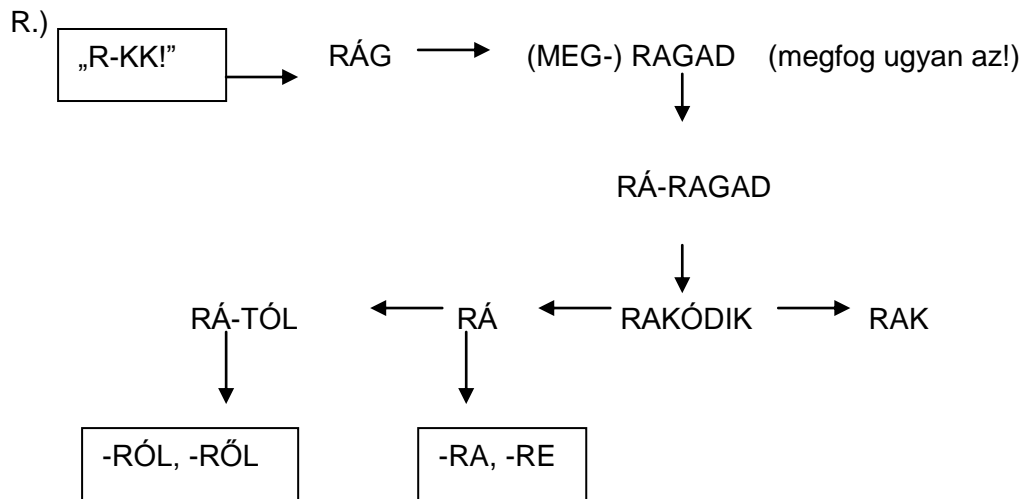
Innen jön, hogy csak Magyarország-on! A többi ország-ban! (kivéve, ha országon ÁT)

Ugyanígy a kiemelkedő szigetek-en: Máltán, Cipruson, Izlandon, stb. Kivétel is van: Kubában, Britanniában, stb.

Helynevekben, ami a környezetéből kiemelkedik az általában -ON, a többi -BAN.

Azaz: domb-on, völgy-ben.

Szeged-en, Pest-en, Budá-n, és Debrecen-ben, Eger-ben, Győr-ben, stb.

A SZEMÉLYRAGOK ÖSSZEFOGLALÁSA

ÉN

Az ÉN fogalmának két alakja volt, ez ma is így van a ragozásban. Az egyik az ÉN, a másik az EG.
Ragok az ÉN-ből:

Ezek tárgyas igeragok: kér-EM felszólító mód: kérj-EM(kérdezve is!)
 hoz-OM hozz-AM
 lök-ÖM|lökj-EM
régen: kér-ÉM
 hoz-ÁM
 lök-ÉM

Műveltető: kéress-EM névmással: (ÉN-EM)→ ENY-ÉM
 hozass-AM

Múltidő: kért-EM

Birtokos: könyv-EM (többes): könyvei-M (régen: könyvi-M)
 asztal-OM Névmással: ÉNÉI-M→ ENYÉI-M
 főnök-ÖM

RAGOKKAL: belől-EM, től-EM, rá-M,
 nek-EM, stb.

Az EG-ből származnak a nem tárgyas igeragok: (nincs múltidejű alakja)

kér-EK kérj-EK
hoz-OK hozz-AK
lök-ÖK lökj-EK

Jövőidő: kérni fog-OK, ill. kér-EK majd

feltételes: (kérne EG)→ kérné-K
(lenne EG)→ lenné-K

A TE fogalmát három, közvetlen hangforrásból származó alaprag adja. Mindhárom felszólító ragot is képez, azaz felhív: cselekedj! (Tudniillik figyelmeztető hangok valakihez, TE-hez.)

A „T” -ből → -D rag, ezek tárgyasak:

Jelenidő, kijelentő mód:	kér-ED hoz-OD lök-ÖD	felszólító: kér-D hoz-D lök-D
múltidő:	kért-ED hozott-AD → hozt-AD lökött-ED → lökt-ED	
műveltető:	kéret-D → kéred-D és: kérets-D → kéres-D hozat-D → hozad-D és: hozats-D → hozas-D	
birtokosrag:	könyv-ED névmással: te-ED → ti-ED	
többes:	könyvei-D (régén: könyvi-D) névmással: teí-D → tiei-D	
ragokkal:	belől-ED nek-ED, stb.	
feltételes: (tárgyas)	kérené-D, kérne-D (nem tárgyas: kérené-L)!	

az „SZ!” -ből jönnek a nem tárgyas igeragok: (csak jelenidőben használatos!)

jelenidő kijelentő mód:	kér-SZ hoz-ASZ (régil!) ma a -hozol- van inkább lök-SZ
műveltetőből felszólító:	kéret-S (a tárgyban ehhez jön a -D-) → kéresD
felszólító -ÍT-tel:	kerít-S (a tárgyban ehhez jön a -D-) → kerít-SD!
	(A tárgy -D-je személy és tárgyrag egyben.)

Az „R” -ből → -L- adja itt a ragozást: (ezek sem tárgyasak)

Jelenidő:	hoz-OL (egyes vidékeken van „kérel?” is!)
	visz-EL
múltidő:	kért-ÉL hozott-ÁL → hozt-ÁL

felszólításban:

az -L- -J-vé alakult: ad-J!, mar-J!, vár-J!, ill: hoz-J → hozz!, stb. (Erősítve: adj-ál!)

feltételes mód: kérené-L, vinné-L, hozná-L, stb. (a tárgyas: -D-s! → kérne-D)

Egy különleges ragozási forma, csak az ÉN-TE viszonyban:

Jelenidő:	kér-L-ek, hoz-L-ak, vár-L-ak
Múltidő:	kérte-L-ek, hozta-L-ak, várta-L-ak
Feltételes:	kérné-L-ek, hozná-L-ak, várná-L-ak
Felszólító:	kérje-L-ek, hozza-L-ak, várja-L-ak (kérdésként is)
Jövődő:	kérni fog-L-ak, stb.

(Azaz: kér-téged-én az értelme, vagyis az -L-jelenti azt, hogy TE. A többes szám második személy esetén is használjuk, hozzátéve: titeket.)

Ő

Mivel az igék alaphelyzetben egyes szám harmadik személyről szólnak, így nincs feltétlenül ragozásuk a nem tárgyias igéknek. Erősítésként azonban ott lehet a „MGH”-ből származó -N- rag.(Már amelyiknél szokásos.) megy—megyen, visz—viszen, stb. A nem tárgyias felszólító módban azonban mindig ott van. (Pl. írj-on!)

(tárgyas) jelenidő, kijelentő mód: kér-I (kér-Ő), hozz-A (és: hozzá, kéré, stb)
(tárgyas) felszólító mód: kérj-E, hozz-A, vigy-E
(nem tárgyias) felszólító: kérj-EN, hozz-ON, vigy-EN (az -N- előtt töltelékhang)
(tárgyas) feltételes mód: kér-NÉ, hoz-NÁ, vin-NÉ
(nem tárgyias) feltételes: kér-NE, hoz-NA, vin-NE
ragokkal: belől-E, nek-I, től-E, rá-(JA), stb.

Múltidő:
(tárgyas) kért-E, hozt-A, vitt-E
(nem tárgyias) kért, hozott, vitt
Birtokos: ház-A, hát-A, mérg-E, és: hang-JA, kert-JE, kar-JA

Régen másképp is ragoztak, az -Ő- személyes névmás átalakulva minden szó végén ott volt.

(nem tárgyias): áll-A, hoz-A, viv-E, kér-E. (tárgyas): áll-Á, hoz-Á, viv-É.

A különbséget, mint látjuk a rövid és a hosszú magánhangzók adják.

A -J- póthangról: magánhangzóra végződő szavak után alkalmazzuk (órája, áruja, stb.)

Így az -Ú,Ű-re végződő szavak esetében is. Némely szónál kiesik az -Ú,Ű-, de a -J- megmarad, és megmutatja, hogy mely szavaink végződtek valaha így.

„HÁ”-nog→hánog-ú (= hang)→(hánagú-JA) → hang-JA

Ker-et→keret-ű (=kert)→keretű-JE→kert-JE

Többjelentésű szavaknál: ára-árja, kara-karja, lába-lábja → („a telek lábujában” - Arany: Toldi)

Valamint: odúja-odva, stb., de: lova (lója nincs) stb.

Máshol a -J- nincs ott: erőm, és nem erejem, stb.(Hátam-háta, de: hátulja. A hátja a hegyhátra vonatkozik, és nincs hátuljám, vagy hátulom. Szokás.)

MI

A MI, az ÉN többesszámban: ÉN-ek → EM-ek → ' M-ek → MIK → MI.

A ragozásban a dallamosságnak megfelelően: -mik, -muk, -mük. MIK-ET → MINKET

Átalakulva: -ink, -unk, -ünk, -enk, illetve: -uk, ük, és -juk, -jük.

Jelenidő kijelentő mód:	hozz-UK ← (hoz-MUK)
(tárgyas)	ment-JÜK
	vissz-ÜK
	jár-JUK
(nem tárgyas):	hoz-UNK
	ment-ÜNK
	visz-ÜNK
	jár-UNK
(régén):	hoz-ÁNK, viv-ÉNK, stb.
felszólító módban:	hoz-UK hozz-UNK
	ments-ÜK ments-ÜNK
	vigy-ÜK vigy-ÜNK
	járj-UK járj-UNK

Mint látszik, a -JUK, -JÜK ragok a felszólításból kerültek át a kijelentő módba, főleg amiatt, hogy ne jelentsenek mást: pl. a mentjük helyett mentük-nek kellene lenni a szabályszerűség szerint, de az más fogalmat fed le.

birtokos rag:	ház-UNK, kert-ÜNK, só-NK, stb
(többesszámban):	házai-NK, kertjei-NK, sói-NK, (a felesleges magánhangzó kiesik.)
ragokkal:	belől-ÜNK,
	nál-UNK, stb és: rá-NK, ill. rajt-UNK
és egy különleges:	benn-ÜNK-et (ez csak itt, és tbsz. 2. sz.-ben van: benneteket, nincs bennemet, stb.)
(továbbá):	MI-ENK, és MIEI- NK
feltételes mód: (tárgyas)	hoz-N-UNK, vár-N-UNK, kér-N-ÜNK, stb
(nem tárgyas)	hoz-NÁ-NK, vár-NÁ-NK, kér-NÉ-NK, stb.

TI

A TI, a TE többesszámban: TE-K → TIK → TI. (van, ahol TIK-nek mondják!)

Ragozások: különösebb változatosság nincs benne, mindenütt a TIK változatai, a -TOK, -TEK, -TÖK ragok szerepelnek.

Régiesnek számít az -SZ ragos szavak ragozása: szólsz-tok, mersz-tek, stb.

Érdekes a tárgyas TI: nem „TI-t”, nem TIK-et, hanem TITEKET!

Ez tulajdonképpen a TÉGED változata TI-re átruházva. (Van ahol így mondják: tikteket.)

ŐK

Az Ő többesszámban Ők, tárgyas ragozása is egyértelmű: ŐK-et.

Érdekesen alakult az igeragozás. Az egyesszám első személy K ragja miatt a nem tárgyas igéknél közbe van szúrva egy N hang ami a „MGH” alapragból jön (Isd. az Ő ragjait is!), majd így jön hozzá a többes K rag.

Vagyis:

(kér-EK) kér-N-EK ←(kéren!)

hoz-N-AK, stb. ←(hozon!)

a tárgyban ez nincs: kér-IK, hozz-ÁK, visz-IK, mond-JÁK,

felszólítás: (tárgyas) kérj-ÉK, vigy-ÉK, hozz-ÁK

(nem tárgyas) kérjen-EK, hozzan-AK, vigyen-EK

múltidő: (tárgyas) kért-ÉK, hozt-ÁK ←(hozott-ÁK),

(nem tárgyas) kért-EK, hozt-AK, vitt-EK, stb.

a feltételes módban szintén ott van az N, a nem tárgyas ragozásban:

kérné-N-EK, hozná-N-AK, vinné-N-EK

tárgyas: kérni-ÜK, hozni-UK, vinni-ÜK

ragokkal: belől-ÜK, nál-UK, ról-UK, rá-JUK (a J töltelékhang)

A nyelv azt mutatja, hogy a tárgyas ragozás a kezdetektől meg volt. (Nehéz elképzelni, hogy menetközben hogyan lehetett volna felszedni.)

A -T-vel bizonyosan, a többi, pl. a rövid-hosszú magánhangzó váltakozás későbbi is lehet.

(pl: kértek-kérték, hozok-hozom, stb.)

(Végül egy megjegyzés a ragokhoz: azt, hogy a -D kicsinyítő képző lenne, a nyelvből kimutatni nem lehet.)

A LÉTIGE

A jelen és a múltidőre vonatkozóan a -VÁLIK- szóból alakult ki, nyilvánvalóan események felemlegetése kapcsán:

„ ÚGY VÁLT...” → ÚGY VOLT

VÁLTAM → VOLTAM

VÁLTÁL → VOLTÁL stb.

(A MÚLT szavunk ugyaninnen származik, (lásd a „Bel, benn, belül és válik” szavakból alakult ragoknál is, és éppen úgy kifejezi a változást: „azon múlt” = azon vált(ozott).)

Jelenidő: (vál-EG) – (válok)→VALÉK

(vályok)→VAGYOK

(válol) →VALÁL

(vályol)→VAGY (-OL)

(válon)→VALA

(vályon - vá'on)→VAGYON – VAN

(Talán azért nincs VALÁN, mert a vajon? szó régebbi alakja ez lehetett.)

(válunk)→VALÁNK

(vályunk)→VAGYUNK

(vál-o-tok)→VALÁTOK

(válytok) →VAGYTOK

(vál-an-ak)→VALÁNAK

(válynak-vá'onnak)→VAGYNAK - VANNAK

feltételes mód: (válnék)→VOLNÉK, VOLNÁL, VOLNA, stb

múltidő: (váltam)→VOLTAM, VOLTÁL, VOLTUNK, stb

A jövőidő, a befejezett múlt, a feltételes múlt, a felszólító mód és a feltételes mód jelenideje másik esetben a LENNI igéből alakult:

„E”+„R”→ ER → EL (= elől van) → aki elől van, az: ÉL → ÉLET → LÉT

jövő idő: (aki előre cselekszik, tesz, van, az EL-ezik)

(elezek) → LESZEK, (elezel) → LESZEL, LESZ, LESZÜNK, stb

(Természetesen itt az –SZ rag az eredeti, –Z-vel csak a szemléletesség miatt íratott ki.)

befejezett múlt: (eleltem → ele'ttem) → LETTEM, (eleltél → ele'ttél) → LETTÉL,

(elelt → ele'tt) → LETT, stb

felszólító mód, jelenidő: (eleljek → lelyek) → LEGYEK, (eleljél → lelyél) → LEGYÉL → LÉGY

(eleljen → lelyen) → LEGYEN, stb.

feltételes múlt: az elelt és a volna (válna) szavakból alakult:

(ele'ttem) → LETTEM VOLNA, (ele'tt) → LETT VOLNA, stb.

(Más esetben is így van: elment volna, látta volna, stb.) (régén: VOLTAM VOLNA is!)

(Érdekes, hogy a -volna- állandó, nincs „lettem volnék”, vagy „lettetek volnátok”.)

feltételes mód, jelenidő:

(Mivel az EL = elől van fogalmából alakult ki az ÉL (létezik) szavunk, így a létige alakjai keverednek, összeolvadnak e két értelem szerint.)

EL-Ű-ES → ELE-ES → (E)-LEVÉS (Az -É- hang, az -E- helyett a leves szó miatt alakult.)

(Más példa: ELŰ-EN → ELEVEN)

A LENNI szavunk kétféleképp alakulhatott: ELŰ-EDNI → LEDNI → LENNI

(vö: éledni → "élni")

vagy: ELELNI → ELE'NNI → LENNI

Feltételes mód: (elelnék) → LENNÉK, (volnék is van!), és (elelnem) → LENNEM

Azaz: tárgyatlan és tárgyas ragozásokkal:

LENNÉK	LENNEM
LENNÉL	LENNED
LENNE	LENNIE
LENNÉNK	LENNÜNK
LENNÉTEK	LENNETEK
LENNÉNEK	LENNIÜK

(tárgyatlan, mint: VENNÉNK, tárgyas, mint: VENNÜNK, vagy mint: HOZOK — HOZOM.)

(van még: ELEL-HET → 1.) LEHET (előjöhét ez is, az is értelemben) ~séges, ~etlen

2.) LEHET (szabad tenni)

pl: lehetek? = elel-hetek?

lehetetlen alak = elel-hetetlen, azaz: utolsó alak, (előre-hozhatatlan)

(el)-lehetetlenít = nem enged előre, hátra szorít, (e)-le'(l)-hetetlen-ít

ELE-END → LEEND (=lesz) → leendő

ELEL-EDZIK → LELEDZIK (=létezik, van)

ELE-EN → 1.) LÉNY, 2.) LÉNYEG (ele-eneg) 3.) LŐN (elő-en = van, ill. lett)

EL-ÍT—ESÍT → LÉTESÍT (= elő-állít)

ELE-Ű → LEVŐ, LÉVŐ („elől-ű” = élő, ill. ott van, ott elelő: mutatkozó)

A SZÓKÉPZÉS SAJÁTOSSÁGAI

Néhány szabályszerűség hangalakulásra:

Közismert, hogy a torokhangok válthatják egymást: H → K → G

Példa a „HAJ!!” állatterelő szóból: HAJGAT—GAJDOL—KAJDI (veszekedős)

HAJT—KAJT-at

Vagy: KERET(kerítés) → GARÁD (ugyan az)

Vagy: (a begörbített hátú, nyaka-behúzott emberről szólva, aki görbe, mint a hegyhát, ahonnan az emberi hát a nevét vette)

HON → HOM (hom-lok), HUNY-áskodik, KONY-a, KONY-ult

HAMIS—KOMISZ—KOMOLY , KAMASZ—GAMASZ * (u.az!)

(konyult testtartású: kóny-at-olkodik)→ GONDOLKODIK

HUNCUT—KUNCOG , (KOM-édia—HUM-or ugyaninnen!)

*(a kamaszok testtartása nem véletlenül van innen elnevezve, ti. görbén viselik magukat)

Ajakhangok: B—P—M

BÚB - PÚP

BOGY-Ó → MOGY-ORÓ

BIKK – BÜKK → MAKK

(A B és az M-m kinézetre olyan, mint az ajak oldalnézetből. A rovásban is.)

Ajak-fog hangok: V—F

FICKÁNDOZIK—VICKÁNDOZIK

FED—VÉD

FIGYEL—(figyuz-„figyuzz!”)—VIGYÁZ

Változatok: B—P—V—F

PER—VER , (pöröly = verőkalapács)

PÖRÖG—FOROG

VERES—PIROS

A VÁL-ik szóból: VÁJ-at—VÁLY-ú—PÁLY-a—BÁNY-a (via, way)

A le-VER-ődésből: VER-et→(par-at)→PAR-t, (ver-enk)→PAL-ánk→FAL (paries)

Ki-VÁL.ik a szó:→ VALL (vál-ol)→VÁL-aszol –FEL-el (vál-ol)

Össze- VER-ődtek, mint a CSAP-at : (ver-eges → varga!-s) → FAR-kas → FAL-kás!

(vö: vulgus-folk-Wolf-volk=oroszfarkas!) → FAL-ka → FEL-ekezet

Szempilla—pillantás—PILLANAT → VILLANAT → (villám-villány-villany)

PEZSEG → BIZSEG → (bizseg-et) → (vizseg-et) → VISZKET

D—T : DÚR—TÚR → DULAKSZIK—TOLAKSZIK
TÁGUL—DAGAD

D—GY : DÚROGAT → GYÚROGAT , DÚR→GYÚR
TÁM—DÁM—GYÁM
Szem fölé kézzel FED → (fed-el) → FIGYEL, FEDDÉS → FEGYELMEZÉS

Z—ZS—S : SUHOG — ZUHOG, SUHATAG — ZUHATAG
SÚROLÓ → ZSURLÓ, SINÓR — ZSINÓR
ZENG — ZSONG , ZELNICE — ZSELNICE (meggy)

S—SZ : CSERESNYE — CSERESZNYE, TEPSI — TEPSZI
HOR (= hegy = hely)—SÁG → OR-SZÁG (azaz: hely-ség)

CS—S : CSAJKA — SAJKA , CSEKÉLY — SEKÉLY ,
CSÍPCSONT — SÍPCSONT

J—H : FEJÉR — FEHÉR

J—GY : HAJMA — HAGYMA , HEGY→ HELY
BAJ-os — BÁGY-adt (beteg)

M—N—NY : MÁDRA — NÁDRA (= női méh, uterus)
MESSENI — NYESNI

Szóvégeken tájanként változó: kormÁN — kormÁNY, KálmÁN — KálmÁNY
VILLÁNY — VILLÁM (a Villányi-hegység viharos térség!)

B—M—N : BOG - MAG (bog = gömbölyded alakú, mint: kör→ Kern (= mag, németül)
BOGY-ó — MAGY (a hegy egyik neve) → NAGY (mint: hát → hatalmas)
(Ti. bog alakú „kinövés” a földből) BOG → MÁG (ugyanaz)
BÁGY (= víz) → BÁD → (mád) → MED → NED-Ű (nedűes → nedves)
(a MED-ből: med-er, med-ence, med-es-ű → med-ző → MEZŐ)
(MED-eges → medgyes → meggyes → meggy=lédús)
MÁG (=hegy) → MA(nta)G → MÁT-(Mátra) → MÁD → NÁD (=nagy)
(MÁT (= búb a női hason) → MÁT-os → MÁT-ka (mater, mutter, mother)
(e búb „tartalma” a BÚB-ú → BÚB-a → BABA)

R→ L: Aki nem tudja kimondani az -R- hangot, az általában -L-t mond.
Lásd -L- igerag, ill. ER → EL,(ered = el-ed)

T—TY : TÍK — TYÚK , KATI — KATYI , stb.

TY—GY : a – GY-t nehezen ejtők –TY -t mondanak:
(„hoty vaty”?, stb) BÁGY(= víz) → PÁTYOL (= mos)

L—LY : SZABÁL — SZABÁLY, HEL — HELY, stb

LY—J : (talán -LJ- volt valaha az -LY ?) írása inkább szokás dolga:

VÁJ-Ú → VÁLYU, (bog alakú): BOG-lya — (hangya)BOLY—BÓJA

Ezek a megszokott, közismert váltakozások.

Szokatlan a következő néhány:

T→C—CS Ha a nyelvünk hegye a fogunk között van, -TC-, ill. -TCS- szerű hangokat

ejthetünk: BONT-(ol) → BONCOL

találd el!, találod!, tá'lozd → TÉLOZD → CÉLOZD → CÉL (jelzője: „célba talál”!!)

(visszaulva: „telibe talál”)

TÖLT-ÉR → TÖLCSÉR, HAJT → HAJCSÁR (hajtár)

K—C—CS:

KALLÓ — CSALLÓ — CSALÓ — CSEL

CSELLENG → (celenk) → CENK (szolga, újonc, kiskutya)

KÖR(be csavart-tekert) → CSŰRT → CÉRNA (csűrnya)

KOHOL — CSIHOL

CIKK → CSÖKK(enő vonalú) → CSUK(ódó) (csók): CSÚCS (-ódó)→

CSÜCSÖRÍT, CSÜCSÜL (= csúcsol), CSECS → CICI

CSUK → KUK → KUKsol (= csúcsol)-(KUK-OL) → GUGGOL

egy KELÉS → (keled-kalád) → CSALÁD, (kaláka) (celéd←csellet←csellengő)!!

KÖR alakú ép.→ CSŰR (Kirche—church), KARÓ → (karnok) → CSARNOK

KÖRÖL — CSERÉL → (köröz-ködik)-KERESKEDIK (= cseréskedik)

(kőrlő) — CSÖRLŐ, KÓVÁLY-og — CSÓVÁL, stb.

(Isd. még a latin -C-ket. „csezére”-császár-„kajszer”, „kinkve”-„csinkve”, stb)

T—P : Valaha talán egy hang volt, ebből vált volna szét. Összevont -TP- hangot úgy

ejthetünk, ha a nyelvünk az ajkaink közt van kidugva, kiejtéskor pedig vissza-

húzzuk: TÖR → PÖR → VER

(nyomkodva, taszigálva készül): (tasz-ta) → TÉSZTA—PASZTA (olaszul)

(v.ö: tesze-tosza.)

törékeny gomba → PERESZKE (töröske)

(búz→búz-eg→büszek→piszok) → ki-PISZKÍT → ki-TISZTÍT

(latin: putus = tiszta, puter = rothadt, ugyaninnen.)-(= puc-os, „büdér”)

(sáros-piszkos folyó → pisza→Tisza)

(v.ö: pucol! , pucér)

TASZÍT (= nyom)—PASSZOS (pl. a cipő lehet „nagyon passzos”)-(török: baszki = nyomás)

D—B Bár más szájállással ejtjük, hasonló hangzásúak.

DÚR-akodik → BÍR-akodik → BÍRKÓZIK, (túrít)-dúrít → BORÍT

BÚB → (bubor) → DUDOR, BOGYÓ → BIGYÓ → (digyó) → (dilyó) → DIÓ

(a -J-ket következetesen nem írjuk! Holott az eredeti szó mindig tartalmazza.)

G - B BE-RAKOTT, ott „ragasztott”- elrekesztett: RAG-oskodik → RABOSKODIK→ RAB

RÁ-RAKOTT munka („plusz munka”): (rag-at) → ROBOT → robotol

(lásd még a „mgh”→ng ragból alakult -MB alakot: pl. rongál-rombol, stb)

TY → CS, LY—J : FITYEG → (fityegője-„fütyülője”,fütyi-je van): fity-ú → FILYÚ-FIÚ

(fityat-os → fityat-ály) → FIAT-AL, (fityat-om → fiad-om→”FIODUM”)

FITYÚ → ficsúr, fickó, fattyú, FILYÚ → (filius) → (pilyú) → PUJA (puer)

(árut kiaggat, fityegtet → fitogtat, fityat-ozik → pityatozik → PIAC-ozik, (tere: piazza-„placc”)

(fityeg rajtad → fityóca → pityóca → PIÓCA, fityegő-függő ón: fityom → PIOM (kőműveseknél)

D → Z, T → Z, ill. DZ, TZ: nyelvhegy a fogak közt, illetve a DZ, TZ összevonásából.

BÜDÖS → BŰZÖS, (budi-pöce)

„BUGGY” → (alakú) → BOGYÓ → BOD (-ag) → BODZA, (budza) → BÚZA
(kövér, bogycso, ellentétben a zabbal, vagy az árpával)

ÜT → ÜTÖZ → ÜTÖZÉR → ÜTZÉR → EDZER → EZER (ütöndér → dandár ua.)

ÜTÖZNI → ÜTZENI → EDZENI (ember és vas, ütve edződik)

(több dolgot összefog) → CSUK → CSOKor, SOK

CSUK-MGH → CSOK-MAG → CÓKMÓK, CSOMAG →

CSOMÓ → (nagycsomó = sok) → CSOM → SOM → (zöm) → SZÁM →

(számos = sok) → SZÁ(ndo)M-os → szádom-os → számom-os → SZÁZ (= sok)

(ugyaninnen: a SOM száj-összehúzó, ZÖM-ítő, SOM-os gyümölcs)

(lat:summus, centum)

Első hang kiesése:

Egyedül él, ELEG-ENY → LEGÉNY

ÁLLÁSUL → LASSUL, ÉLET → LÉT, (hűsöl)-HŰTÜL → ÜDÜL

(bibircses növény) BUBOR-KA → UBORKA

(felfelé ered a Nap) EREGGEL van → REGGEL (van)

(megerősíti valaki szavait, utána mondja) UTÁNÚ-skodik → TANÚ-skodik

UTÁNÍT → TANÍT, (útközben megpihen) ÚTONOZIK → TANYÁZIK

(vö.: letanyázik)

OLÚ(folyadék) → (OLÚ-OS) → OLÚVOS → LAVAS → LEVES → LÉ

OLÚAD → (olvad) → (szeme könnybe olúad) → LÁVAD → LÁBAD

(olaj, olíva, oleum, láva, liquor, lac, lacrima innen)

Szójnyitással -J- ejtése a szó elején:

ÉR → (jér) → JÁR (nem ér! = nem járja!, megéri! = megjárja!)

EIŐL, ELEN → JELEN, egyenes, EGENYES (fa) → JEGENYE (fa)

ÜK (=ÜT) → ÖK-lelő → (ik) → IH → JUH (ihász → juhász)

(ük = üt, meg-ütősödik, meg-ükösödik → ühősödik → ihásodik →

→ MEG-JUHÁSZODIK, -JUHÁDZIK)

-H- előre kerülése:

ÜTVÉNY → HITVÁNY (ócska, illetve ütnivaló ember)

ÜTVÉNY → HATVÁNY*

(itt az -ÜT- azonosság-kifejezőként szerepel, azaz: ÜT=azonos, a hatványkitevő megmutatja, hogy az adott számot hányszor kell azonos mértékben venni, szorozni. Pl. 10³ = háromszor ÜT)

(más példa: az angol TIME is az ÜT-ből ered, ezért jelent IDŐ-t, és ezért a szorzás szava: 5 time 5 = 25, azaz: 5 ÜT 5(ször)(ütő→idő)

ÜTVÉNY → HATVAN (városa) (ütött terület, tisztás)

ADATÉK → HAGYATÉK

ADD, (hogy) LEGYEN → HADD LEGYEN (→ hagy legyen!)

ADD, LÁSSAM → HADD LÁSSAM (→ hagy lássam!)

AK(-aszt) → HÁG

* (Vagy nagyon régi szó, azaz fogalom, ami mutat valamit a magyar tudásból, műveltségéből, vagy ha újabb, az a kérdés, hogy ki, és honnan szedte. Ámbár nem igen valószínű, hogy az újkori számtanosok így alakítottak volna egy szót. A „többiek” multiplikálnak, ami más.)
(ÉS ismét: két vonal ÜTI egymást, ÜKÖZ-nek, ÜKÖZ-ben vannak → ÜKSZ-ben vannak: X-ben.
A szorzás jele is X: egy szám annyiszor ÜTI a másikat, amennyi az odaírt értéke. A szorzás másik jele a pont szintén ütés értelmű: régi szavunk az ÖG = pont (azaz: ÜG → ÖG). (lásd még a hetes számot!)
Az összeadás jele ugyancsak két egymáson fekvő vonal: +, ekkor a két számot össze-ÜTJÜK)

Magánhangzók változatossága:

Mivel a zöngés mássalhangzóknál ott van a „magán”-hangzó, úgy alakulhatott ki a ma meglévő nyolc magas és a hat mély, hogy kezdetben talán (a hangsúlyos hangokat is) „összevontan” ejtették ott, ahol a hangforrás nem alakította határozottan. Később a szétválasztásnál alakulhattak egy tőből hasonló jelentésű szavak. Pl. a megütött ember hangja az Ö, illetve az Ü közötti hang lehetett: ÖÜ!

Szavai: ÖT—ÜT .(lásd a számoknál is)

A fogalmak bővülésekor egy-egy gyökhöz szinte minden magánhangzót felhasználtak

NYÖG — NYŰG — NYAG(gat) — NYEG — NYUG

NYŰL(ik) → NYŰL → (női→nő) → NÖVEL → NEVEL (nő-eszt → nőesztény → nőstény)

LOBOG — LEBEG — LIBEG , LOBONC(os) → LABANC

(eseményt előTÁR → TERÍT → (terít-énet) → TÖRTÉNET → (történik, történelem, stb.)

(feltart → tartóztat → TARTÓZTATJA magát → TŰRTŐZTETI magát → TŰR)

Mély magánhangzók és az -l- váltakozása:

BALLAG — BILLEG, LUK — LIK, TYÚK — TÍK, TAPOS — TIPOR,

TOPOG — TIPEG, TIP — TOP (mint sürgő-forgó), BÚB-PÚP → BIBI, BIBE, PIPACS (búb-acs)

Játékosan is: FIREG — FOROG, TICSEG — TOCSOG(szavakat képez!), LIBEG — LOBOG

Továbbá: SIVI - SAVANYÚ, RIPI - ROPOGÓS, stb.

Hangok kihagyása:

Gyors beszéd közben hangokat hagyunk ki. Általános az -R- vesztés:

(ez nekem JÁR!) → JÁRAGOS → JÁ'AGOS → JOGOS → (jog)

(száját) -TÁR-ÍT → TÁRÍTOTT (száj) → TÁRTOTT → TÁTOTT(száj) → TÁT

(körül van rajta)- KÖRŰ-ÖS → KÖRVÖS → ÖRVÖS → Ó' VÖS → ÖVES → ÖV

(A lusta nyelvű ma is kihagyja: KEVE'NNI — KAVA'NNI)

Más: feje BOG-ját mutatja → BOG-OL → BÓKOL → BÓKOLINT → BÓLINT → BÓLÍT

(BÓLÍTÓ HAJLÁS, ÍV → BOLTÍV (alatt árul: a boltban)

Hasonulások és összevonások:

AZ-VAL → AZZAL, AVVAL, stb., ismertek

Az összevonás a beszédben szóalakító tényező!

TÚL-ÍT → TELÍT → TÖLT → TŐ'TŐ → TÜDŐ (Ti. lég-lélekkel „tőt”)

(úgy adom, ha visszaküldöd!) → KÜLÍTŐSÖN → KÜLT'SÖN → KÜLCSÖN → KÖLCSÖN

(bábu-szurkáló) → BÁB-SZURKÁNY → BÁ'SZURKÁNY → BOSZORKÁNY

(az orosz BABA JAGA = bábu-baba nyaggató-nyöggető. → Mágus-Mága u.az!)

(közel van, itt van a „SZÁMBAN”, azaz odáig hallatszik a hangom) →

→ SZÓMAT SZEDHETI → SZÓM - SZEDŐS → SZOMSZÉDOS → SZOMSZÉD

Mássalhangzók változatossága:

„E” → (élűe r → élver → éver) → ÉBER → EB, (ÉT-et = ahhoz való) → écet → ECET, (ét-ény) →

→ EDÉNY, ét-es(eteti magát) → ÉDES, EGYÉL, ÉH-ÉHES, ÉJ, EL, ÉL, EMÉSZT, EMEL,

ENNI, ÉN, ENYÉM, ENYÉSZET,ÉR, ERES, ESIK, ESZIK, ÉTEL, EVÉS, ÉZ → ÍZ, stb.

„Visszafogyasztás”

Általában hosszabb, már meglévő szavakból alakult rövidítések. (Természetesen átalakulva.)

HON → HOM → HOM-ú (hamu!) → homú-as → HAMVAS → ha' vas → HÓ (a fehér hegyek után)

Tartóztat(ja magát) → túrtóztat(i magát) → TŰR

Olú (folyadék) → olú-as → (lavas) → LEVES → LÉ

(El-lepnek) → LEP-EG → (tbsz: lepeg-ek) → lepegy-ek → lep'gyek → LEGYEK → LÉGY (Isd: lepcsés! szájú)

(Aminek értelme, hogy a sok beszéd-től pállott a szája valakinek, amit a legyek szeretnek.)

(Erre az állatra, ha felülsz, lenget-lóbál) → (aki) lóbál-og-ol → lób'-agol → LOVAGOL → (ebből) LÓ

(V.ö: „lóvá tesz” = becsap, azaz szédít, vagyis „lóbál”. Lásd a „ne szédíts!” szöveget!)

(bele-lovallja magát: heveskedik, azaz elveszti a fejét, bele-„LÓBÁLJA” magát.)

köröl → csűr → csűrint → CSÜ(ntö)R → (innen a csütörtök is, mint középső, „fordító” nap a hét közepén) →

→ CSETER → (csotor) → SODOR → sodrol → sorol → SOR → (SZER)

(sorakozít → szerkeszt, sorú-ozat → szervezet.) (Sodru-ol → s'druol → STRUO = lat: szerkeszt)!

„BUGGY” alakú (buggyos, bogyó, bugyi, buga, stb.) → BOG → (ilyen alakú) → BOKOR (és bogár) →

(anyaga kemény → bog → bod → (bognár, bodnár!) → BOT)

→ belepi a teret → BOG-ony → BAKONY-PAGONY --(pl.alsó)-PAKONY → (pak) → FAK → FA

(A „fak” alakból jön a FAKÓ (= szürke, a bükk, és a gyertyán színe), valamint a FÁKLYA.)

(latin: fagus = bükkfa) stb, stb.

Rag elhagyása, úgy, hogy az előtte lévő magánhangzó meg lett nyújtva:

Példák: lap(os terület) → lapály → LÁP,

szap-ult (mosott) → SZÉP

lóg → lebeg → (levegő) → LÉG

verődés helyén → „ver”-es → VÉR

stb.

Egy szájjállással ejtett szavak kialakulása:

Például a B, a V-F ajak, illetve ajak-fog hangok, valamint az L is a száj elején szólal meg, és ezek adott esetben a száj elejére „húzzák” a többi hangot is a szóban:

(VÁL-ik) -VÁL-AD (valag is van!) → (ragozva) → VÁLD-BAN → VÖLDBEN → VÖLGY-ben

(szülőképes nő) KEL-ítő → KEL-ENY → (ragozva) → KEL-ENY-EK → KELNYEK → KELGYEK

KÖLGYEK → HÖLGYEK → HÖLGY („valóságos kis hölgy!”) ((kel-en!—föld)(tör:gelin = menyasszony)

(nem ellenkezik, rábólint)-BÓLOSAN (tesz) → BÓL'SAN → BÖLSEN → BÖLCS-(en)

(billegő-bólogató kis ágy)-BÓLOS-Ú → BOLSÚ → BÖLSŰ → BÖLCSŰ → BÖLCSŐ, stb.

Közbeszúrt V hang:

Magánhangzók torlódása esetén keletkezett, innen B-vé, P-vé válhat:

(ez nekem JÁR)-JÁRADALOM → (R vesztés) → JÁ'ADALOM → JAVADALOM → JAVAK

(más innen: já'adalom → játalom → „jutalom” → jut)

JŐ-EDELEM → JÖVEDELEM, NŐ-ENY → NÖVÉNY, (hü!-es) → HŰS - HŰVÖS

(„SSSSS....” → S-ÜL, S-ÜT)-SÜT a Nap = világít → „SSS”-Ű → (sű-et) – (= sütet) →

→ SÜ'ETNEK → SÜVETNEK → SZÖVÉTNEK

Szóvégi Ú,Ű-ből V hang:

(folyadék)-OLÚ → OLÚ-AD → OLVAD

(a fehér hegycsúcsok után):

HON → HOM → HOM-Ú → (hamu!) → HOMÚ-AS → HAMVAS → HA'VAS → HÓ

Orrhang belépése:

A szó belsejében alkalmazott hang, csak úgy becsusszan, a pongyola beszéd következtében:

BO'LLIK → BOMLIK → BOM-OLNI → BOM-AT → ebből: (pamat → pamacs, pamut,
pemet (piszkafa = tűz-bontó), pemete-fű : lazán-bomlottan fekszik a földön.)

PÉP → PEMPŐ → PIMPÓ

(CSÖKK-CSUK-ÓDÓ vonalú) → CSÁNK, (és mivel a csánka → csonka más értelmű) → SONKA (Schinken)

BÚB → BIBE → BI'BÓ → BIMBÓ (Nem sok ilyen szavunk van.)

Hangok felcserélődése:

GÖR (-gő)-(guruló) → RÖG

GUR (-ul)-ósan → (gyorsan) → RÖG-tön, RÖG-vest

ÁT (-fogottan) → ÁTAL → ÁTALÁN → ÁTLAN → ÁLTALÁN-OS

(ebből sincs sok, jele oda-vissza mutató nyíl ⇄ lesz)

Jelzője fejtí a szót:

Szófejtések alkalmával segít eldönteni a kétes esetekben a helyes besorolást.

HÍD = ütött műtárgy, a cölöpöket verjük le → HIDAT ÜT, HIDAT VER

PÁRT = emberek csoportjából levert-ütött rész → PÁRTOT ÜT, PÁRTÜTŐ

PART = föld-leverődés, veret → AHOL A PART SZAKAD

FALKA = összeverődés → vereg → verges → vargas → farkas → falkás! → FALKÁBA VERŐDIK

(stb., ahol tudom a jelzőket, kiírom)

Összefoglalva: Egy-egy szó kialakulása a következőképp történt:

Első szint: magának a hangforrásnak a megnevezése, leutánzásával.

„FRRRR...” → a forgó tárgy hangja

Második szint: a fogalom szóvá alakítása.

FOR és FÜR

Harmadik szint: az alapszó egy toldalékkal való ragozása.

FOR—MGH → FOROG, FOR-ÜT → FURAT

Negyedik szint: ennek továbbragozása, képzése, újabb fogalom kialakulása.

FOROG-ÁS → FORGÁS, és FOR-AG-AT → FORGÁCS, FOR-OND-OR →
→ FO(ndo)R (itt: forgó)

Ötödik szint: átértelmezéssel új fogalom.

FONDOR ember, (fordított észjárású) → FONDORLATOS

Hatodik szint: átértelmezés elvont fogalomra.

FONDOR → (FOND)-(fordulat) → FÁNT = viszonzás, kölcsön (remuneratio)

Hetedik szint: szójárás, kifejezés.

FÁNTON FÁNT (= kölcsönt kölcsönnel)-(par pari referre)

(régies ragozás: fánt-on = fánt-ért, mint „hány forint-on vetted?,” azaz forintért)

Egy-egy idegen szó, ha egyezik a mienkkel, azt is vizsgálni kell, hogy mely szinten alakult, vagyis a régisége mellett milyen fokú a rokonság. Példa :valami fordítottja, az a túlfele, alja, vége: FAR-ag → FAROK, FARSANG, FURCSA (= fordított dolog)

FO(ndo)R → FONÁK, FENÉK, FAN (-szőr, stb.), (lásd még: csala-FINTA, kaci-FÁNTOS)

FING-ani = alfél-ezni, stb. (vö: (ang. ném.) finger = ujj, azaz a kéz vége)-(a mienk az eleje!)

ÉS: (elől a fara, vége, túlfele)- Elől-farú → ELE-FÁNT (az ormánya miatt)

Továbbá: FIN, FINE, FUND-ament, FANT-ázia („font-olgatás”), FANT-OM (hátad mögött jön! Kísért !!, stb)

(Ez egy külön téma, itt csak érintőlegesen említve.)

A SZÁMOK

Őseinknek nyilván már akkor is voltak fogalmaik a számokról, amikor még nem nevezték meg azokat. Mert hiszen látva látszik, hogy ami egyedül van, az -egy-, a kettő az -kettő-, stb. Ezeket valahogy mutathatták, ha egy társukkal akarták közölni. Később úgy alakult, legalábbis a nyelv ezt mondja, hogy (ahogy ma mondjuk), a sorszámok után lettek a számok elnevezve.

Rámutattak az ujjakra, ebből lett az EGY

(az „E” közelre mutató szó után, a régi -R- igeraggal: -ER-. Szavai: ered, (hozzá)-ér. Az ember az ujjával érinti meg a dolgokat, ez tulajdonképp az -érő-je, érintő-je. Később az -er- szó -EL-lé alakult. Szavai: elől, eleje, első. Így az „érintő” testrész is -el- lett. Jelentette az ujjakat is, és az -egy- fogalmát is. Mivel a két szó ugyanaz volt, és értelemzavaró lehetett használat közben, ezért átalakultak. Mind a kettő. Eleje – (uluja) – (ujja) – UJJ (ragozás közben alakulva), illetve: Eleje – (elje) – (ellye) – (eggye) – EGY (ma is két -gy-vel ejtjük!)

Rámutattak a kézre: KETTŐ

(Tudniillik az ujjak utáni testrész a karig, a kéz. Ha a két tenyerünket összeütjük, csettegő hangot hallatunk. A kettő a -csett!- hangból alakult szó -K-s változata lehet, vagy ha volt valaha „kett!”, akkor abból alakult volna. Mivel ez egy keményebb hang, inkább az előbbi változat lehet az eredeti. Vagyis: „csett”-ű, ebből: kett-ő. Az -ő rag fontos! Igéből így képzünk mellék és főnevet. (pl. rugó, futó, ásó, stb.) Azaz: KETT(eg)Ő. Más ragozással: „kett-ez” (= csett-ez), „kett-eg” (csett-eg). Innen: kötöz, ill. kötekedik. (vagyis: „kezez”) Kete – ketez – (valaki) ketez-e – ketze (kece !) (kecél, kacsó) – kedze – keze – KÉZ. (v.ö: ma(n)cška - cat - Katze - kot (orosz)

a karra: HÁROM

(Ez a következő testrész, tulajdonképpen a kéz „karója”. Szójárásban: „keze szára”. (mint a láb-szár). Alapszava a -karó-. Valamely dolog kiálló része az a „karója”. Innen: kar-ja. (A -ja, -je rag megmutatja, ha valamelyik szavunk magánhangzóra végződött valaha.). Más ragozással: „karú-at”, ebből a „karat”. (lásd: karat-oskodik - kardoskodik) - („karat-os” – kardos menyecske.)-(könnyen „eljár a keze”) Illetve: „kar-am”. (lásd: kormány), (kar-am)- kalamol, kalimpál.)-(orosz karó: kol, török kar: kol)-(latin kar: armus) Vagyis: karam – haram – három

(Kitérő:

Amikor annak idején idáig jutottam e témában, eszembe ötlött egy kép: ausztráliai kutatócsoport Pápua Új-Guineában járt. Vezetőjük, egy helyi ember vitte őket az egyik falu felé. Amikor már majdnem odaértek, az erdőben összetalálkoztak néhány odaváló bennszülöttel. Letelepedtek, beszélgettek. Az egyik idősebb férfitől azt kérték, mutassa már meg, hogy hogyan számol. Ő pedig elkezdte a számolást a kezén, majd a karján folytatta. Hogy tovább hogyan volt, nem tudom, elhomályosul a kép. Mindenesetre onnan, akkor ez az ember nekem is üzent, helyes úton járok.)

Rámutattak a nyakra: NÉGY

(A kar után jött a nyak e sorban. Ez az ember „nyekk”-enője,(már, ha ide kapunk egy ütést). Nyekk – (nekk) – nyak. (lásd még: nyeg-le, neg-édes, nyik-haj.) Illetve: nyekk – nyeg – nyég – nég – négy. (az -n miatt alakulhatott így, mert ez egy, a száj elején megszólaltatott hang, a -g pedig hátul képzett. Főleg ragozva mondvá változhatott: pl. nég-en helyett egyszerűbb a szintén elől alakított -gy-vel.)

a fejre: ÖT

(Valami ütője, az a feje. Lehetett az ember feje is: ütő – ötő – öt.) Másik alakja az -üst-. Innen aztán bármit kifejezhetett, ami felül volt. Az edényt is. Tehát: üst = fej, és ami ahhoz tartozik: üst-eg – üstök (= haj) (tkp. a fej szó jelentése is: felső)

végül a hátra: HAT

(Az emberi hát a hegyhát után lett így elnevezve, azon hegyek után, amik domború vonalúak. Egyébként, csak a hátunkat tudjuk begömbíteni, a többi csontunk nem hajlik.)

Úgy fest a dolog, hogy nagyon sokáig nem számoltak tovább hatnál. Később is ennek többszöröseit vették, ha nagyobb mennyiséget akartak kifejezni. Tucat, 12 óra, majd ebből 24 óra, 60 perc, 360 fok, mint a teljes kör. (Egy megjegyzés. Katonáknál a rangjelzések a következő helyeken vannak: a kabát ujján lent (kéz), feljebb a kabát ujján (kar), a galléron (nyak), a sapkán (fej), és a vállakon (hát). Talán összefüggés lehet a két dolog között.)

Más nyelvekben, az eddig említettekben, másként számolnak, ugyanakkor azt lehet megfigyelni, hogy a számolás módja, tudniillik a rámutatás (ujj, kar, kéz, stb.) az alapja az ő megnevezéseiknek is.

Latin: egy = ULLUS (vagyis az ujjak, az UNUS kicsinyítő képzős alak.
Non ullus, összevonva: nullus = egy sem, egyik sem)-(ebből: nulla)-(később)
kettő = DUO (ütő – (ütű-ös) – utuo – duo , vagyis a tenyér)-(?)
három = TRES (törés a karon, azaz a könyökhajlat). (A magyarban a térd = töret, a latinban a térd = genu, azaz kony-ú – kanyar – könyök)
négy = QUATTUOR (quatio = ráz)-(fejrázó?) = (nyak), (mint: kóty (kotyogtató) - kocsi = rázó)
(vagy: a cseter (= forgat) K-s változata, lásd az orosz!))
öt = QUINQUE (cincinnatus = fürtös(hajú), azaz: kunk-ori (k-c váltakozás!)
(ez fejre utaló megfogalmazás) (lehet még: az ujjakon való számolásra áttérés után, a qui-in-que összevonásból: quinque, (átfedéssel!)
ami értelmezhető -és ez mind-, vagy egyszerűen mind-nek is,
és ebből jönne a -cunctus = mind, összes- fogalma.
hat = SEX (csökkenő vonalú – csukódó – csuk – zug) – szák - (zsák) – sex
sexus (nemi érintkezés): „zsákolás”.)

Török: egy = BIR (további kutatás tárgya)-(v.ö: az ujjakkal „birizgálunk”)
kettő = IKI (ütő, ük – ököl, azaz a kéz lenne, mutatva)
három = ÜCS (ucs = hegy, vagyis csúcs, azaz a könyök)
négy = DÖRT (lehetne töret, ami bizonytalan. További vizsgálódásra szorul.)
öt = BES (bas = fej!)
hat = ALTI (lehet a hár – hál – (= hegyhát) - hát-ból. Kutatandó.)

Orosz: egy = AGYIN (EGY!)
kettő = DVA (mint a latin duo)
három = TRI (mint a latin tres)
négy = CSETŰRJE (cs-tiri) (nyak-cseterő, csavaró, mint a csütörtök. Ti. fordító-
-forduló nap a hét közepén, ha a vasárnap az utolsó.)
öt = PJATY (felül lévő – (fel) - (valaki) felje – feje – fej. Másként: fent-i =
fent-eg (v.ö: péntek) - gr. Penta – pet – pety – pjaty)

Angol: one, two, three, és six, mint a latinban.

négy = FOUR (fej-forgató lehet)
öt = FIVE (talán a fejjel azonosítható. Bizonytalan.)-(német: fünf = fenn?)

Egyszer, amikor valaki rájött, hogy a számok, a számolás az egy elvont valami, egyben arra is rájött, hogy számolhatunk akár az ujjainkon is. (Mivel az emberek többsége jobbkezes, így azzal mutat, természetesen a bal kéz ujaival kezdi a számolást. Rámutatva.)-(Ennek később lesz jelentősége.)

A hatos szám így a jobb kéz hüvelykujja lett.

(Úgy néz ki, hogy nem mindenki tudta ezt a számolási módot megérteni, azaz nem értette meg a számok lényegét. Ebből néhány kifejezésünk fennmaradt: „Nincs (ki) neki mind az öt!” (buta, gyagyás),

„Nem jut ötről a hatra”. „Ötöl-hatol”. „Összehord hetet-havat” (de nem hatot!). „Hááát....!”.

„hadovál”, „habog”, „habozik”, „hebeg”, „hápog”. (Átfedésben akaratlan hangokkal is.)

Hasonlót csak a latinban találni: cunctus = mind, összes → cuncto = tétovázik, habozik, azaz „ötöl”.

Tovább lépve:

7.) A jobb kéz mutatóujja „üt” a bal kézen levővel, azaz épp olyan: üt – hüt - HÉT

Ábrázolva is „üt”, át van húzva a szára, mint az X, vagy a -meg-, az összeadás jele:+

8.)A középső ujj, amely a leghosszabb: nyúlt ujj, ragozva: nyúlt-at – nyúl-at – nyolcat – NYOLC

9.)A gyűrűs ujj, amelyik a legkevésbé önálló, magában igen nehéz mozgatni, együtt billeg a kisujjal:

kalló (ide-oda billegő) mozgású: kallancs – killencs – KILENC

(mint a kallantyú és kilincs)-(ezek is ilyen mozgásúak)-(együtt mozognak, a külső és belső)

10.) A kisujj, amivel piszkálni szokás, tisztító-piszkáló ujj: piz-es, tiz-es – TÍZ

(A németben a fog (a piszkálandó) = Zahn, a tíz pedig = zehn, angol: den - ten, ill. teeth!)

11.) Tízen felül: tízen egy, tízen öt, stb. Egyértelmű. (Ill. húszon egy, stb. A többi tízesnél nem így van.)

20.) A szó azt mondja: ha együtt volt kétszer tíz az összegyűjtött dolgokból, akkor a jelöléseit egy újabb vonással keresztben áthúzták: húzás – húsz-as -- HÚSZ

(Az angol score = húzás, és jelenti a húszat is!)

(A francia nyelvben húszassával is számolnak: 80 = négy-húsz, quatre-vingts)

30.) A harminc másképp alakult, mint a további tízesek: értelme szerint „hárman (vannak)-tíz”,

hárman-tíz: (összevonva: pl. hárman-tíz-kettő) – hárman-tz-kettő,

harmin-c-kettő, innen: HARMINC (a gyors számolás következményeként)

40-50-60-70-80-90.) Vonások, mint mennyiségjelek után: négy VON, öt VON, hat VON, stb.

Ebből, a dallamosságnak megfelelően: negyven, ötven, hatvan, stb.

Ezután szóban is ez lett a számolás módja.(A török on = tíz, esetleg ebből van.)

100.) Csuk-ódó (csökkenő vonalú)-(össze) csuk - (csukor) – csokor – ebben SOK valami van
(csuk-mgh) – (csuk-mag) – csomag – csom – CSOMÓ (= sok)

Csom – som - (zöm) – szom – SZÁM: számos = sok

Belső raggal: szám-ond = sokasodik, „csomózik”

számond-om = sokasodás (mintha lenne „zömöndem”, „csomondány”)

SZÁ(ndo)M-(os) – SZÁDOM-(os)-(ebből: sát - SÓT!)

SZÁDZOM-(os) – SZÁZOM – SZÁZ (így a „szándom”eredeti jelentése: SOK)

(sőt - csőd)-(besokall = becsődöl) (vö. latin: satis!, ill: centum!)-(szát-os – szatócs = készletező, halmozó)

(v.ö: halmár: kalmár)-(fel-kúpozó, kupacoló: kupec)-(kup-ár: kufár és kofa)-(kauf-mann)!

Az angol és a német hundred, ill. hundert értelme ugyan az lehet:

hár (= hegy): HÁR-at - HÁR-and-at – HÁ(nda)R-at – hunder-et

hundred, és hundert (értelme szerint: halom, halmazat, azaz: sok)

(a magyarban is!) HÁR – HALOM – HALMOZ és: HÁR - HÁR-ATOL – HARÁCSOL

HÁR – HÁR-MADÁL – GARMADÁL (tkp. halom-odál)

Orosz: SZTO, ill. SZOT (a szádom-ból: szod – szot, szto)

Török: JÜZ (a törökben az -R- gyakran -Z-vé alakul: pl. tenger – tengiz – deniz)
(magyar: hár = hegy)-(hür-jür) JER = hely (= hegy!) – JÜZEJ = felszín
(hár – hárat – hurat – jurat) JURT = haza (mint: hor-ság – ország)
vagyis: hár – hür – jür – JÜZ = száz (azaz: halmazat = sok) (itt is)

1000.) Amint a CSAP-ból csapat, az összeVER-ődöttből (vereg-es – vargas – farkas = falkás) – falka,
úgy az ÜT-ből (össze-ütődött): ütöz-ér – ützer – edzer – EZER (ért. sz.: csapat)

(Esetleg az is benne van, hogy ütőképes.) (Ütöndér-ből: dandár ugyanaz.)

Az angol és a német THOUSAND és TAUSEND is innen eredhet:

Ütözend - „TAUZEND”

A latin MILLE más, talán összefügg a miles = harcos, katona fogalommal.

A török BIN is más, további kutatás tárgya. (Binidzsi = lovas)

Az orosz TÚSZJACSA szintén lehet az üt-ből:

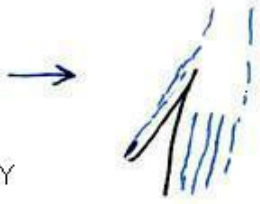

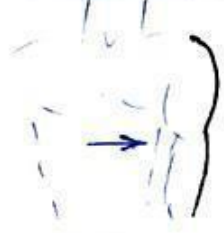

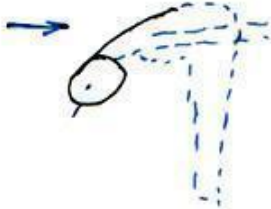
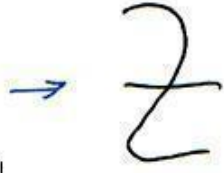

Ütözet - túszet - túsztat - TÚSZJACSA

(Az egész fogalom valamiképpen összefüggésben van a katonai egységgel, nyilván nagyobb csapatról van szó,
EZER-ről, és innen a szám, mint fogalom. Erre utal az egységek megnevezése is: tized, század, ezred.

(Értelme inkább tíz-ütő, száz-ütő, ezer-ütő, semmint a törtből származik. Itt ők ütnek, a törtnél az egészet ütjük
szét.)

(A kimaradt számokat, latin, török, angol, stb. tovább kutatom. Így elsőre nem jött össze. Illetve bárki aki
kedvet érez, tegye hozzá a maga tudását!)

A TESTRÉSZEK, MINT SZÁMOK (mutatva)

<p>UJJAK -- EGY</p> 	<p>KÉZ -- KETTŐ</p>
<p>(KARÓ) - KAR-AM HÁROM</p> 	<p>NYAK -- NÉGY</p>
<p>FEJ ÜT -- ÖT</p> 	<p>HÁT → HAT</p>
<p>"ÜT" A KETTÉSSEL</p> 	<p>NYÚL-T UJJ, NYOLC</p>
<p>KALLÓ - KALLANCS UJJ KILENC</p> 	<p>TISZTÍTÓ UJJ "TISZ-ES" -- TÍZ</p>

A nyolc ábrája: nyúl alak. Elfektetve a végtelen jele: "el-nyúlás"
A kilenc: kilincs alakú

(sajnos rajzolni nem tudok, ilyenre sikerült)

HANGFORRÁSOK ÉS SZÁRMAZÉKAIK

(Az idegen nyelvekkel való összevetés közel sem teljes, csak jelzésszerű.)

I.) „KORRH – KROHH”

Általában külső sérülés helyén behatoló farontó gombák okozzák a fák egyfajta betegségét, amely végül a pusztulásukhoz vezet. A gombafonalak behatolnak a fa belsejébe, a gesztbe, és annak szövetét felbontják.

Az ott keletkezett revesedett anyag szivacszerű, így a kidőlő fa tompa-ropogó hangot hallat. Ugyanez a hang figyelhető meg a már kidült fák szilárdabb külső részeinek lefeszégetésekor is. Leutánzott hangja: 1. KORH, és 2. KROH.

Ragozva: KORH-AD, KROH-AD, de ez utóbbinál a -K- lemorzsolódott, így lett: ROH-AD.

(A kettőt külön tárgyaljuk, és a második után mindjárt vesszük a rokon „ROTTY” hangforrás szavait.)

1. -KORH-

(E hang mai ragozása: korrog → korrogás)

Értelme szerint eredendően öt fogalom lett megnevezve a jelenséggel kapcsolatosan:

1.1 Magának a fabetegségnek, e folyamatnak a megnevezése: KORH.

Ragozott változatai: KORH-AD → korhadt, korhadék, KORH-ASZT, KORH-ATAG.

(latin: caries = korhadás, redvesség → cariosus = korhadt)

(angol: carious = szuvas, caries = csontszú, canker = üszög, ragya, crock = ócska)

1.2 Az ilyen fák gyűjtögetése után: KORH-ÁL.

Mai, pontosabban XIX. századi jelentése: fát vág (lignum caedo) → innen: (ált. vág)→eret vág

(orosz: kolóty = hasít, aprít)

(angol: carve = vág, farag)

1.3 A fa állapota, összehasonlítva más, egészséges fákkal: (korh-os) → KÓROS

1.3.1. Ebből: általában betegségekre mondván: KÓR.

Származékai: KÓRSÁG, KORTÁNY (= gyötrelem), kórosult→KORCSULT → KORCS

„kórosító” hely: (kóros-ma)→ KORCSMA → KOCSMA

(kor-ú—osol)→ KURUZZSOL → KURUZZLÓ

(k)-ORVOSOL → ORVOSLÁS

(korú-os) → ORVOS

(latin: cura = gondoskodás; gyötrelem (ált. az előbbi van előtérben)

(angol: care = gond, cur = korcs(kutya) – (német: Kur = kúra, Kranke, krank = beteg)

(török: csare = orvosság, haszta = beteg →(ugyan olyan alakulás, mint a gazda, lsd ott!)

(A pápuáknál gyakori, főként a nők között a szivacsos agysorvadás. Helyi neve: kuru)

1.3.2. Összevetve a rossz dolgokat jó állagú párjukkal: (általánosan) kóros→ KÁROS → KÁR

kártevással vádol: KÁRH-OZTAT

kár ér valakit: KÁRH-OZAT (éri)

„kár”-ba jut: (el)-KÁRH-OZIK (esetleg: átfedéssel: kór végez vele)

„rohadt”-ozik: KORH-OL (vagyis: szid) (mára megszélidült értelmében)

„rohadék”: KORH-ELY→KORH-EL (korh-oly→korh-ú)→ GOLYHÓ

kárt-kórt kíván: KÁR-OM-OL, KÁROM-KODIK

kár-te'ékeny → KÁR-TÉKONY→(kárteé')→KORDÉ (= kár, haszontalan dolog)

→ KORDÉSKODIK (= haszontalankodik)

szójárásokban: „KORDÉ BESZÉD!”

„NEM KORDÉBA MONDOM EZT!”

„KORDÉRA MENT KERESETE”

„KARDA-LÉSZÁBA MENT” (= kárba ment)

(ez utóbbi apám id. Virág Kálmán szavajárása volt)

(latin: careo = híjával van vminek, nélkülöz vmit; nincsen, calamitas = kár)
(orosz: koríty, ukoríty = korhol)
(angol: carp, crab = ócsárol, carouse = mulat (korhely?), cur = faragatlan fickó (korhely?)
curse, cuss = átok (káromlás), harm = kár) ←(v.ö: arm; ill. három!)-(mint nyelvi alakulás)

1.3.3. A beteg fa általában öreg: (korh-os)→ KOROS → KOR (= idő)

Ragozva: (valamilyen)-KORÚ (az idő: mennyi?, ez: milyen? (!), azaz visszautal az eredetre)
KORA-(reggel pl.), -KOR (rag)
KORÁBBAN → KORÁN, KORÁBBI → KORAI

(orosz: ráno = korán → ránnüj = korai)←(k)-rán!

1.4. A korhadó fákat a különféle gombafajok más-más színűre festik. Két szín lett innen elnevezve:
FEKETE és VÖRÖS

1.4.1. Fekete: (kor-oly→kor-ony→kor-on→kor-om)

KOR-OM → kormos, kormoz

KOR-FONYÁL (ételt odaéget) ←(korú-ony-ál)

KARAKATNA- KÁRÓKATONA (pelecanus carbo), KORMÁR-KORMORÁN u.az.

KURUKURÓ (harkály) (e madarak ált. feketék, régi nevük lehetett kuró. Más színű harkályokat megismerve változhatott fekete-kuróra, azaz: kuru kuró-ra.
Vagy: erősítő kettőzés, mint hepe-hupás, kör-körös, csiri-csári, stb.)

KARÁCSONY ← (korú-os-ony) (az év leghosszabb éje. Kb: „sötét-eny”)

(k)-RÁRÓ 1.) lóra mondva (= fekete)

2.) halászsas, azaz a rétisas*

R vesztés: KOZMÁS (étel) ←(koroz-ma)

oda-KOZMÁLT

K → CS: CSERMOLY (halászsas, vagyis a rétisas)*

*latin: aqua = víz, aquila = sas

(latin: carbo = (fa)szén, cornix = varjú, corvus = holló, carcer = börtön (sötét ?)

(orosz: gracs = vetési varjú, kárüj = sötétbarna, koricsnévüj = barna, rozsdetszvo = karácsony, (k-)!

(k→cs) csjornüj = fekete, csjort = ördög, csertíty = rajzol („feketéz”, „szenez”)

(török: kara = fekete → karanlik = sötét, karabiber = bors, kirli = piszkos, kör = vak)

(angol: carbon = szén, char = elszenesedik, crow = varjú)

1.4.2. Vörös (gyakran bíbor, azaz piroslila, és rőt)

KERECSEN (sólyom, a háta és a szárnya rőt) (v.ö. karácson-karácsony!)

KAROLY, KARVALY (u.az) ← (kor-oly, ill. korú-oly, a melle rőt)

KERRA (a vörös kánya másik neve)

KURHÉJA (barna rétihéja, a melle rőt, lat. falco aeruginosus, azaz „rezes”)

KORGÁLY (kereplősáska, a kiterjesztett szárnya bíborvörös)

KIRÁLY—KERÁLY—KERÁL (mint a KER-oly(an), ti. KER=Nap(kellett, hogy legyen)

(Ért. sz. lehet: 1. keringő, 2. vörös, 3. korong) (egymás átfedései is!)

(Valószínűleg a vörös színre utaló változat az eredeti, illetve fedi le a fogalmat, mint a karoly-karvaly, vagy a korall(„veres kláris”), valamint lásd a bíbor-palástot, mint királyi viseletet)

(belső-ragos változata ugyanaz)↓

KE(nde)R-PÍR (= bíbor, kármin, lat. coccum, azaz a pirkadás bíbor színe) Innen:

KENDE, vagy KÜNDÜ ugyanaz, mint a király

KENDERIKE (kis énekesmadár, a hím nászruhája a mellén és a fején bíborszínű)

KENDER (a vad sédkender piros virágú, néhol tömeges, lat. eupatorium cannabinum)

KENDERKÖKÖRC SIN (avagy: nagy vajvirág, orobanche maior, piros-lila virágú)

(A kender átfedéssel jelenthet körítő-kötözőt is. Erre utal a kenderfűz neve, másként rekettyefűz (lat. siler). A kender és a kenderike latin nevei is hasonlóak; cannabis = kender, és fringilla, vagy acanthis cannabina=kenderike, ti. canna = vörös. Máshol is, pl. Kána-án = vörösök földje, stb.)

KENDERKEFŰ (piros virágú a pelyhes kenderkefű, és nem kenderféle, nem is hasonló)
R hang kihagyása után: (Karnyú→ka'nyú→kánya) (v.ö.: „vén bolond Karnyóné...”)-(Csokonai)

KÁNYA (nyilván a vöröskánya után, azaz szó szerint: vörös)

KÁNYAFA, vagy KÁNYABANGITA (korallpiros a bogyója)

KÁNYAZSOMBOR (termésének hüvelye piros)

KÁNYAFŰ (ezek virága sárga, tövük, gyökerük vörös. Kutatandó.)

KÁNYAZSÁZSA (gyomnövény, nem ismerem, kutatandó)

Végül: KANYARÓ (betegség, vörös kiütésekkel)

K → G: GUZSFENYŐ (vörösfenyő)(kurus→ku'us→guzs) (Isd. később a guzs-guzsalyt, stb.)
(cserepes kérgű, a cserepek leválási felülete kárminvörös, a geszt: rőt)

K → CS: CSARAB (piros virágú)-(ill. szárán cserépszerűen fedik egymást a levelek)

CSERÉP (vörösre ég ki)

CSIRKÁZNI (= pirkadni)

CSERESZNEG (kemence szája, ajtaja)

CSERESZNYE (piros színű gyümölcs)

CSER-PÖLE (mogyoróspele, a bundája rőt)

CSER-KŐ (bazalt, van vörös is, vagy: izzó kő??)

CSER-SZIGORÁLL (más néven lonc, a bogyója piros)

↓CSER-TÖLGY (a kérge bordázata között vörös csíkokkal, quercus cerris=vörös kéreg)

CSEREZ(ni), CSERZÉS, CSER (ált. kéreg!) → CSIRÍZ (bőrctersző pép)→ált. ragacs

→ CSÁVA (-lé, azaz cserzőlé) (csár-ú→csárú-a→csár-va→csá'va)

(Isd. még: csóva, cséve, ill. káva, kéve. Hasonló alakulás.)

CSERE-GALAGONYA (piros a bogyója)

CSERE-BÜKKÖNY (piroslila virágú)

CSORMOLYA (piros virágú a mezei csormolya)

CSORTARAJ (= keselyű) (csupasz, vörös fejbőrű)

CSIRICSÁRI, CSIRICSÁRÉ (= rikító, azaz sok benne a piros)→ CSICSÁS

→ CSECSÉS → CSECSE → csecsebecse, → CICOMA → cicomáz, cicomáskodik

K → C: CIRBEL, CIRBELYA, CIRBOLYA (fenyő, piros a toboza)

CERKÓ (= vörösfenyő)

COBOLY (rőt bundájú)

(latin: cerasus = cseresznye, cancer = rák, caro = hús → corpus = test, cor = szív, cruor = vér crudus = véres, gr. corallium = korall, „veres kláris”)

(orosz: kalína = kányafa, kirpics = téglá, korol = király, kor = kanyaró, krásznúj = vörös →

krásznéty = kipirosodik, kipirul → krászity = festi magát → krászívűj = szép

krov = vér → krovávűj = véres, kurity = ég (pír!)→ goréty = ég → grety = melegít

k→cs→s: szerdce = szív, cserepica = cserép → csérep = koponya, cserepáha = teknősbéka cserésnyja = cseresznye)

(török: kan = vér → kanamak = vérezni, karadzsa = őz (rőt!), karadzsiger = máj, karavida = rák,

kerevidesz = rák, karidesz = garnélarák, kirmizi = piros, kir = ősz (rőt levelek!)

kiraz = cseresznye, kiremit = cserép

r→z: kizil = vörös → kizamik = kanyaró, kizartma = sült, kizgin = mérges (kipirult)

kizijor = haragszik, kizmak = haragudni

k→g: günes = Nap → gün = nap(24 óra) → gündüz = nappal → günej = dél

(angol: cancer = rák, cerise = cseresznyepiros, cherry = cseresznye, cornel = som (?), crab = teng.

rák,

crock = cserépedény, currant = ribizli, garish = rikító, ginger = vörös (is, ill. gyömbér),

girdle, griddle = sütőlap, heart = szív, hearth = kandalló, king = király, scarlet = vörös,

shrimp = garnélarák, sorrel = rőt, shard = cserép(darab)-(?)

1.5. Korhadtt növény → ilyen növényi szár → (korh – oly) → (korh – ú) →

→ KÓRÓ

(két fogalomkör származik belőle: 1.) „sovány, mint a kóró” → (kórós – ú) → KARCSÚ
2.) bármely csupasz, ág nélküli bot: → KARÓ

1.5.1 KARCSÚ

1.5.1.1 általában a nyakánál karcsú:

KÁRTYUS (= kanna) (karcsús → kártyus)

KORSÓ, KORSZOVÁT (karsú-at) (ez öv jelentésű is, lásd. kör)

K → G: GÁRINCA (karcsú lány) (kar-csú → karicsú → kari'csa → gari'csa → gárinca)

R kiesés: KANCSÓ (karancsó → ka'ancsó → kancsó) → (kantó) →

→ KANTA → KANNA → KÁN (u.az)

(gr. canna = nád, azaz: karcsú növény)

KÓCSAG (karcsú-ag → karcs'ag → kócsag)

KÖCSÖG → KÖCSÖK (u.a.)

1.5.1.2. más sovány dolog:

R kiesés: KECSES (ka'csús → kácsás → kecses), ebből:

a.) KECSEGE (kecs-eg-ű → kecseg-e)

KESZEG (kecs-eg → keseg → keszeg)

KECSKE (kecs-eg-e → kecske)

(kecseg-eny) →

→ KESKENY → (kes'eny) → KICSINY → KICSI → KIS → (kis-ű-es) → (kes-v-es) → KEVÉS

KÉS (kis szerszám)

KESHEDT (= sovány, „keskedt”)

(innen: összeszorított, keskenyített száj):

szójárás: „de el vagy keskenyedve!” → (= keseredve, szomorodva) →

→ (el)-KESEREDIK, KESEREG, KESERGÉS, (el)-KESERÍT-(ő), megKESERÜLÖD!,

megKESEREDETT (ember), KESERŰSÉG, KESERVES

Ételre mondva: KESERŰ → KESERE, KESERNYÉS

b.) KECS (= báj) → KECSEGTET, KECSEGET (= bájologva reményt kelt) → (ált. is)

KECSÉLY (= ajándék)

K → G: GÜGYÖGTET (= kecsegtet) → GÜGYÜ (házasságközvetítő) (csomag is, lásd a 100. old.)

(latin: carduus = kóró, gr. calamus = nád (karcsú), gr. canna = nád, gr. cantharus = korsó, kancsó
gratus → gratia = báj ← (kecs)←(karcsú)!

(orosz: krúzska = korsó, kozá = kecske, górkij = keserű)

(török: kuru = száraz (kóró-szerű), kecsi = kecske, kecsijolu = gyalogút (azaz: keskeny út)-(jol = út),
keszkin = éles→

kesmek = vágni → kesme = megszakítás, kestirme = rövidítés, kiszta = rövid, kiszim = rész,

kiszmen = részben, kiszitli = korlátozott, kücsük = kicsi, geccit = hegyszoros

(angol: can = kanna, cane = nád, cruse = agyagkorsó, grace = báj ←(latin?), scrag = sovány

1.5.2. KARÓ

1.5.2.1. (ka)-rú-at→(k)-rú-t→ RÚD → rudas, rudazat, stb

karó lábú→ karó-lábi → KARALÁBI → KARALÁBÉ

(karú-at)→(karúat-ozik→kart-ozik)→ KARDOZIK → KARD

alákarózott nagyobb építmény: (kar-ony→karony-ag→karnag) →(K→CS) →CSARNOK

hajítókaró→(karóly) → (K→G)→ (gărăly) → GERELY

(karancs-ú)→ KANCSÚ (= rúd)→lábak közé kancsút vet→ GÁNCSOT vet → GÁNCS (~ol, stb)

KANCSIK (= ökörfarok)

(latin: arma = fegyver, szerszám ←(k)-ar-ma!, caulis = szár → torzs, culmus = szár, szalmaszál, columna = oszlop, colo = földet művel (azaz: „karóz-ik”) → cultura, (olyan, mint az ág → eke, ager = (szántó)föld → agricola = szántóvető)
 cornu = szarv, crus = lábszár, sípcsont, (k)-radix = gyökér → radius = rúd, vessző
 gladius = kard, curis = lándzsa (szabin szó), gralla = faláb,
 hasta = nyél (lándzsa), rúd → (hangalakulásra ugyan az, mint a gazda, stb, lásd ott!)
 (orosz: kol = karó → kolonna = oszlop, kolrabi = karalábé, koláty = ás (karóz! V.ö. lat: colo!)
 kóreny = gyökér
 (török: alabas = karalábé, kilics = kard → kilcsik = szálla(hal), kule = torony
 dzsirit = gerely, szirit = rúd
 (angol: horn = szarv, root = gyökér, shore = gyámfa, dúc, garner = csűr,(csarn-ok), arms = fegyver

1.5.2.2. karó, rúd, ami valamely dolog tartozéka: KAR

Általában: KORMÁNY (elsőnek nyilván hajón), KORHÁNY (ekeszarv),
 KA(ntá)R (kari irányító, kormányzó)-(belső raggal)
 KURUGLYA (lapát, karos ásóeszköz) (török: kürek)

EMBERI KAR (tkp. a kéz karója, szójárásban: „keze szára”)
 „eljár a keze”, hadonászva pöröl, (kar-at-os-kodik) → KARDOSKODIK, „KARDOS menyecske”
 (karat-on-ozik) → (ka’at-onászik) → HADONÁSZIK, (ka’at-ag-ozik) → HADAKOZIK → HAD
 (karat-on-ú)- (= karos-kodó, azaz: verekedő) → (ka’at-on-a) → KATONA

R→L: (kar-am-ol) → KALAMOL, (karam-ú-ol → karampol) → KALIMPÁL →
 (török: KOL = kar, orosz: KOL = karó)

K → CS: CSALIMPÁL → CSALAPÁL → CSÁPOL → CSÁP (pl. rovarcsáp, csápos kút, stb)

(latin: armus = kar, (k-aram, mint: korm-ány!), gr. gubernu = kormányoz (mint: kör → kavar!))
 (orosz: ruká = kar → rúcska = nyél, kezecske, fül, fogó ← (k)-rocska!), kreszlo = karosszék
 (török: kol = kar → kolszuz = ujjatlan (-szuz: fosztóképző), koltuk = karosszék, kulak = fül, nyél,
 kulp = fül, fogó, korkuluk = korlát, kürek = lapát
 (angol: arm = kar (mint a latin), crank = fogantyú, hand = kéz (kar-and → ka’and → hand)
 handle = fogantyú, grip = markolat (mint a geréb, lásd ott), helm = kormányrúd

EMBERI KARRAL ÁTFOG → ált. ÁTKAROLÁS

Ált. átkarolás: (karú-ú→karú-a→karv-a) → KÁVA (perem)

Egy felkarolásnyi: KÉVE → CSÓVA (pl. „egy csóva szalma”) (más értelmű is, lásd alább)
 (kar-ony) → KARAM = KARIMA

KARÁM →(Kerény!) → (K→CS) → CSERÉNY (u. az)

(k-rám-ú) → RÁMA (keret) → RAMASZ (=deszka)

(KAR-AT)→(karatolás)→ KERET → KERETELÉS →(székely) KERTELÉS = KERT (~i, ~ész, stb)
 (kar-at→ (Karád!) →gar-at) →GARÁD (= kerítés→ = kert, gát)
 (garád-oly)→ GURDÁLY, GURDÉLY, GURDON (= búvóhely → kunyhó)
 (e kertszéli bozótosban nő)→ GORDONA-SÁS (mezei csorbóka)

(kertszéli garád-bozóton átgázolni)→ GAROLNI (innen: ált. átmenni vmin)

(kar-at→gar-at→garat-ol→ga’atol) →GÁTOL → GÁT, (gáteresz = gátoldal)

(körbegátolt víztartó hely: garád(os)→(Karád!)→(ka’ád(as) → KÁD (~as, ~ár, stb)

↓ (gátolás, meggátlása vminek, akadály)→GÁTOR, GÁDOR (= rács, ajtó, bejárat, stb)

(deszkázat, alap → kamra, magtár) → GADNÁR, GADNÁRFA (= ászokfa hordó alá)

(garád-a → gár-da) → GÁRGYA (kerítés→kert) → GÁRGYÁS (= kerített)

(ker-et→ger-et)→(T→P→B)→ GERÉB →1.) akadály (= garád, kerítés), 2.) part (=széle vminek)
 3.) ajtón retesz (=gátolás, akadály), 4.) gerébfal = kőlabazat (gát), 5.) gerébel=körbeszánt (keretel)
 6.) GAZDA (gereb-es→ger-éb, azaz: kertet, vagyis tkp. földet művel)-(magánhangzó-nyújtás!)
 (geréb→gere→gera) → GARA (= bíró)- („gazda”)

(KAR-ÍT) → KERÍT → kerítés, keríteni, stb.

(KAR-OLY)→ (kar-ély) → KARÉ → karéba fog → KÖRBE fog → KÖR
(mint a garád: gar-a) → GIRA (= terület széle, határa)-(terminus, finis)

(KAR-OL)→ (kar-ol-at)→ KERÜLET → KÖRLET, ill. KORLÁT

(KAR-OZ –AT) → KÖRZET, ill. KARZAT (épületben)

→ (kert: kerz-et→garz-at)→(kertje van, kertet művel) → (karz-at-ú) → (ga'z-t-ú) → (gaz-dú) →
→GAZDA* → KOSTA (bíró), (ga'zat-ál-kodik)→GAZDÁLKODIK,(ga'zatú-ság)→GAZDASÁG

(kertszéli bozót)→(gar-az-os)→GAZOS→GAZ, GEZDERNYE, GEZEMICE →(más kuszaság is)
(e bozóton átmegy) → KASUL (= keresztül), át-GÁZOL → GÁZLÓ (vizeknél)

(földet művel, jól él) → (ga'zatú-ag) → GAZDAG

(latin: gr. hortus = kert, castor = hód (gátazó!), costa = borda, oldal, széle vminek → castrum = vár
(azaz: „kerített” hely), 1. hospes = (házi)gazda, 2. hospes = idegen (a kerítésen túli) ←(T→P)
hostis = idegen, ellenség, cavo = üreg → cavus = üreges (kávás?), cadus = nagy cserépkorsó,
ora = part, szél, szegély → orarius = parti, cratis = rőzsenyaláb (felkarolt, kéve!)-(karat-os)

(orosz: kurtína = ágyás(kert) ográda = kerítés → granica = határ, górod = város (kerített!), kraj = vég
okrúg = kerület, körzet ←(o-krúg!), okrúzsosztj = kerület, okrájna = szél, határszél → Ukrajna
kresztyánszkij = paraszt ← (ker-ez-et), hozjain = gazda → hozjáisztvo = gazdaság ←(d→gy→j)

(török: csercseve = keret, káva, kare = négyzet (keret?))

(angol: coast = part, szél, corral = karám, court = udvar (kerített hely), cove = üreg (Isd. a latint),
crate = ládakeret, hurdle = gát; karám, curb = szegély, káva, akadály ←(mint: geréb),
garden = kert, garth = kolostorkert, gate = kapu, zsilip (gát), ground = tér, föld (ker-end),
host = (házi)gazda → hostel = szálló, hostage = tús (határon túli, ért.sz.), hostile = ellenséges,
kerb = járdaszegély ← (geréb) → scrab = cserjés, bozótos =shrubby, shrub = cserje, bozót
shore = tengerpart, tópart, kennel = kutyaól (ker-en → ke'ennel)

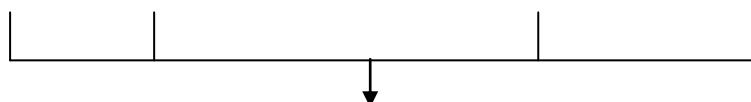
*(E nyelvi alakulás a kor-kör-ker, stb. további fejlődése. Több fogalomkörben megtalálható, ráadásul
más nyelvekben is. Mint láttuk előrébb, a törökben a „kór”-ból lett a -haszta-, a latinban a karó fogalma
vette fel a -hasta- (= lándzsa) kifejezést. Itt a művelt föld körbekerítése lehetett először „ker-ezet”, majd
innen: aki azt gondozza: gazda. Ebből: kosta (bíró), maga a kerítés pedig: gezd-ernye→(gaz→átgázolni)
A latinban: costa (perem, part), hospes (házigazda), aki pedig a kerítésen kívül van, az ellenség: hostis.
A kör alakból: gizda, körbe visz = kóst-ernyál, mennyibe ker-ül? = mit kóst-ál?, körbe nézi: guszt-álja.
Innen a latin gusto = ízlel, stb.)-(A dolog lényege: -zat, -zet ragozású szavakról van szó!)

átkarolja = KÖRBE VESZI, KÖRBE VAN RAJTA:

(KÖR-EG) → KÉREG → KÉR (u.az) → CSER (u.az)
→ kérges (tenyér, szív, stb. = ált. durva)
(KÖR-OLY) → (korú-oly) → (korv-ály) → KOVÁLY (= héj → tető is)
→ KOVASZT, KUVASZT (= kérget lehánt), KUVAD (= lehámlik)
(KÖR-Ű) → (korú-ú) → (korú-a) → (korva) → KORPA (= héj)
→ (korv-a) → (korv-asz) → KOVÁSZ (t.i. korpából készül)
(KORÚ-OS) → (korv-ás) → (ko'v-ás) → KOPÁCS (pl. a dió zöld héja)
(K → CS) → (cser-ú-ag) → (cserv-ág) → CSERPÁK (= kupa ← héj)

(latin: quercus = tölgy (kérges!), cortex = héj, kéreg, crusta = kéreg)
(orosz: korá = kéreg, kórka, kózsa = héj, kéreg, krity = bevon (azaz: körít))
(török: kürk = szörme; bunda → kürklü = prémes, kürkcsü = szűcs
(angol: curry = cserez → currier = tímár, garnish = köret, hair = haj („kéreg”)->hairy = szőrös)

KERET - KERÍT - KERÜLET, KÖRLET - KÖRZET - KARÉ-ba fog

KÖR

1.) KÖR ALAKÚ 2.) KÖRBE MOZOG, MOZGAT

1.) KÖR alakú

- (KÖR-OLY) → KARAJ, KARÉJ
- (KÖR-ÖNY) → (kor-on) → (koron-ú) → KORONA, (koron-ag) → KORONG, (koronty) → KONTY
(körbe veszik) → KARÓNYA (= kíséret) (lásd a 99. oldalon is!)
- (KÖR-Ű) → (kör-e) → (K→H) → HERE (méh is, t.i. tompa a potroha)
(a méh után) → HERÉSKEDIK (= lustálkodik)
(körű malom) → (R→LY) → KÖLYŰMALOM, KÜLŰMALOM (= szárazmalom)
(t.i. kör alakú a járóhely az állatoknak, amelyek hajtják)
- (körű-ény) → (k)-ÖRVÉNY → örvénylik
- (körű-ű) → (korú-ú) → (korú-a) → KURVA (t.i. előregörbedt testtartású) → KÚR (~ni, ~ás)
- (körű-ér) → (körv-ér) → KÖVÉR (~ség, ~edik)
(K→H) → (herv-ér) → HÉVÉR (kötöző szalag)
- (körű-et) → (körű-et-ér) → (K→H) → (hervet-er) → HEVEDER (mint a hévér)
- (körű-ös) → (k)-ÖRVÖS → ÖRV (~ezni)-(orbis!) → ÖVES → ÖV (~ez~et) → ÖB (csőméret)
(kørszerű) → ÖBÖL → ÖBLÖS (= ált. nagy, pl. edényre mondva)
(korú-as) → (korv-acs) → KORBÁCS (karikába tekert ostor)
(korú-as) → (korv-as) → (ko'vasz) → KUVASZ (göndör szőrű)
- K→CS: (cser-ű) → CSŰR (kerek építmény)
- (cserű-el) → (cserv-el) → CSÉVÉL → CSÉVE → CSÉV (u.az) →
→ CSÉVÉS → CSÖVES → CSŐ → CSŐR (cső orr)
- (cserű-er) → (cserv-er) → CSEBER → CSÖBÖR
(cserű-er) → (cse'ver) → CSAVAR → CSÓR (u.az)-(mint eszköz)
- (KÖR-EG) → KEREK, (kö'eg) → KÖG (= kör, gyűrű)
(köreg-ű) → (koriga) → KARIKA → karikás-ostor, le-KARIKÁZ (= levág) →
→ (kör-et-ít) → KURTÍT → KURTA (= rövid)-(lásd a korhál-nál is!)
- K→H. (korog) → HOROG → HORG- (~os, ~ász~at, ~ad, ~as, ~ol~ás, ~ony)
HORGANY (fém, vaslemezre futtatva kb. negyed körcikks alakúra kristá-
lyosodik ki, vagy, jelentése: kéreg, t.i. általában: bevonat)
HUROK → HÚR (tkp. a hurok anyaga után), és: → HURKA (hurok alakú)
- K→CS: CSÜRÖK (= kúp, azaz: kerekded alakú)
(csüreg-ű) → (cserg-ű) → CSERGE (= bőr, vagyis ami körbe veszi az állatot)
(cser-g-ely) → CSEGELY (= kúp)
(cser-g-ely-a) → CSIGOLYA → CSIGA (eszköz és állat)-(kör alakúak)

(KÖR-ÖS) → KŐRIS (fa, a legrövidebb hengeres törzsű) → kőrisbogár
(körös-ű)→(koros-ű)→(k)-ORSÓ → ORSÓZÓ (mozgás)
(koros-ű-at) → KORSZOVÁT (itt öv jelentésű)
(kor-os) → (éhen)-KÓRÁSZ (t.i. görnyedt)
(kor-os) → KÁRÁSZ (kövér, gömbölyded hal)
(koros-ár)→(ko'osár)→ KOSÁR → KAS → KASKA (lat: corbis, v.ö: orbis!)
(kor-s-ár-ű) → KOSZORÚ („körbe-koszorúba” állni pl.)-(lat: coronal)
(körös-eg) → (kü's-eg) → KÜCSÖG (homlokszj lovakon)
K→CS: (csér-es-ű)→(csérs-e)→ CSÉSZE (kerek edényke, v.ö: BÖG-re)

(KÖR-ET) → KÖRET (valami köré rakott dolgok sora)

(köret-ű)→ KÜRTŐ → (alakú): KÜRT
(körtű-ély) → KÖRTVÉLY → KÖRTE (u.az)
(köret-elni) → kort-olni → KORCOLNI → KORC (gatyaderék övszerű része)

(latin: cardo = sarok (forgó), carica = füge, circus = kör→ circum-, etc., circa = (körös)-körül, cirrus = hajfűrt, corbis = kosár

corona, corolla = koszorú, korona, emberek köre, cortina = üst, medence, kör (hallgatóké),
crassus = kövér, carassius = kárász, crater = edény, medence, kráter, crispus = göndör,
orca = hordó, grando = jégeső, orbis = kör(-forgás), rota = kerék, gr. gyrus = kör)

(orosz: grad = jégeső, grebeny = taraj, gerinc, grúsa = körte, karp = ponty, krúglj = gömbölyű,
koljé = nyaklanc, kolc = gyűrű, karika, korejka = karaj, korzina = kosár, koróna = korona,
korúto = teknő, váju, krivój = görbe, krug = kör, → krúglj = kerek, kruzsók = kis kör,
csáska = csésze, sar = gömb, golyó, hrebty = gerinc)

(török: armut = körte, cselenk = koszorú, girdap = örvény, göz = szem (mint teke → tekint!),
→ görmek = látni, görüs = nézet, gözlemek = megfigyelni, gözükjör = látszik, körfez = öböl,
karin = has (kerek!), karpuz = görögdinnye, güverdysin = galamb (kövér!), jüzük = gyűrű,
juvarlak = kerek ← (gy ← g ←k!), halka = karika, serefe = körekegy (minareten)

(angol: circle = kör, crow = begy (göb alakú), corn = gabona szem, creek = kis öböl, crook = kampó,
crisp = göndör, crochet = horgolás, crotchet = horog, kampó, crown = korona, curly = göndör,
curve = görbe, garland = virágfüzér, gear = fogaskerék, grain = szem (por, gabona), grape = szőlő,
grapnel = horgony, group = csoport (kör!), harbour = kikötő (öböl!), harness = hám, harlot = kurva,
roll = tekerés, henger, → roller = henger, rolling = guruló, round = kerek, rotund = kerek,
scroll = tekerés, kacsaringó, scrow = csavar → screwy = csavaros, scourge = korbács)

kiemelve: galamb → latin: columbus, columba
orosz: gólub
török: güverdysin

gerezd→(ge'ezd-eny)→ gesztenye → latin: castanea
orosz: kastán
török: kesztáne
angol: chest-nut

(v.ö: gazda!, mint nyelvi alakulás)

Belsőragos változatok:

KÖR → KÖ(ntö)R → köntőfalaz, KU(nko)R-odik → KUKORA (=görbe)→kukorodik, kukorít
KUKOLLA (= tető, azaz: héj-hajlás) → (ház is), (kunk-) → KÓKAD → kókad, kóka
(kerítő-kötöző)→KE(nde)R ←vörös! (lásd: 1.4.2.)
KO(ndo)R (= göndör)

Állatcsapatok külön kiemelve: ezek körbe tereltek, pl. kutyák által.

K→CS: (csor-at-ű)→(csor-ta) → CSORDA → CSORDÁS
(csür-eg-ű)→(csür-ge)→CSÜRHE

(latin: grex = nyáj)
(török: szürü = nyáj)
(angol: herd, horde = csorda)

(külön kiemelve) K→G

KÖR → GÖR

- (GÖR-ÖLY) → (gör-öly-e)→(gör-l-e) → GERLE → GERLICE → GILICE (u. az!)
(gor-oly-a)→(go'ly-a) → GÓLYA
(a hasonló nagyságú madarakhoz képest ezek vastagabbak, „kövérebbek”.
Pl. a gerlék röptükben így ismerhetők fel, ill. a gólyák alakja messziről
felismerhető a kecsesebb gémekhez képest, azaz a gólya vastag, és pl. a
kócsag karcsú. Lásd még: „gólya, gólya, gilice!”)
- (GÖR-ÖNY) → GÖRÉNY (futás közben a háta felgörbül) → (a hermelin-nek ugyanúgy)
GERNYE (= sovány, azaz emiatt görbült testtartású)-(girhes ugyanaz)
GERINC (az itt lévő csontok görbülnek, míg a többi nem)-(tkp. „gerbinc”)
GÖRÖNCSE → GERENCSE → GÖLÖNCSE, GELENCSE (= fazekas)
(tkp. korongozó → „koroncsár”)
GÖRNYED (= kört hajlik) → GORNYAD → KORNYAD (~ozik) →
→ GUNNYAD, GUNNYASZT (=gubbaszt)
- R→L: → GALAJ (levelei a száron örvökben állnak)-(galium!)
(garaj-os)→(ga'aj-os) → GAJ-os (= göröngy-ös)
(gal-am-ú)→ GAJMÓ (= kampó) → GAMÓ (u.az)
- (GÖR-Ú) → GYŰRŰ ←(felgyűrt alakú!)
→ GYŰRŰS, GYŰRŰZIK
(görű-ű) → (görű-e)→(görve) → GÖRBE → GIRBEGURBA
G → H: → (görbed) → HERVAD
R kiesés: (görbedt) → GEBEDT → GEBE, GABANCS (u. az)
(görbed) → GUBBAD → GUBBASZT
- (görű-ély) → GÖRVÉLY (~kór) → GÖRVÉLYFŰ
- (GÖR-EG) → GÖRGÉC (= csörlő)
GÖRGÉS (= kúr-ás, állatoknál, azaz. rágörbedés)
GÖRGICSE (géb, halfajta, göb szemű)
G→H: → GÖRHES → GIRHES → GEHER (= sovány)
G→B: → GÖRÖB (= kilincs), GEREBEN (= gyapjufésű, kampós vasakból áll)
→ GEREBENGOMBA → GERBEN (u.az)-(kalapja alján apró tüskék, „gerebenek”)
- (GÖR-ÖS) → GEREZD (ez tkp. körcikk) → GIRIZD (u.az) →(gerezdenye)→GESZTENYE
GEREZNA (állatbőr, értelme szerint: ami a testet körbe veszi)
R kiesés: GIZDA (sovány, hajlott tartású)-(hasonló alakulás, mint a gazda)
- (gör-ös-ös) → GÖRCSE → GÖCSÖRT-ös (fában kör alakú)
→ GÖRCSHAL (rája, kör alakú, másként: lepényhal)
GÖRZSED (= ráncolódik, t.i. a görbülés-gyűrődés hatására) → GÖZSÖRÖDIK →
→ GUZZSAD (= hajlik) → (le)-KUSSHAD → KUSS-(hadj!) → GÚZS (-ba kötött)
- (guruzs-aly) → GUZSALY (= rokka, forgó eszköz)
(guruzs-ú) → GUZSA (= golyva, kóros nyaki duzzanat)-(lásd a gúzs-fenyőt!)-(= vörös!)-(1.4.2.)
- (GÖR-ET) → (gör-et-es) → GURDACS (= csörlő), GÖTHÖS (= köhögős, ettől hajlott)
(gör-et-öl) → GÜRCÖL (= hajladozva fáradozik)
(gör-et-ű) → (gir-ic-a) → GICA (= göndör)

Belső raggal: GO(mbo)R

MB: → GOMB, GOMBA, GOMBÓC, GOMBOLYAG → GOMBOLYODIK →

B: → GABALYODIK → GABANC → GUBANC

GUBÓ → BEGUBÓZIK, GUBACS, GUBICS, (szeme ki-) GÚVAD (göbbed),

GUBA (a „szeme” után elnevezve, ti. ált. két göb van rávarrva) → (gub-at) → KABÁT

GOB-HAL (= géb), GÓBOLY (= feketegéb), GOBÓCA (= jégeső)

B → D → GY: GODOLA (= egres), GODORCS (= sügér, ez is göb szemű), GOGYOLA (= golyva)

M: GOMÓ → GUMÓ (u.az), GOMOLY (felhő pl.) → GOMOLYOG, GOMOLYA (túró)
(gom-lyó) → KOMLÓ, KOMÓCSIN (bugás fűféle)

G → H: (gombolyag) → HUPOLYAG (= púp, búb) → HÁTA-HUPÁS → HÁTAHOPORJÁS →
→ HEPEHUPÁS

G → K: (le-gömbörödik) → (le)-KUPORODIK → KUCORODIK → KUCORGÓ → KUCKÓ →
KUCIK (ez utóbbi három: zug)

↓ (kuporodott állagú) → KUPAC → KÚP → (alakúak) → KUPAK, KUPALAG (púp),

KUPORÚ (= ráncos)

→ KUPOLY → KUPOLA, KÖPÖLY (~özés)-(üvegbúra)

KÖPÖNYEG → KÖPENY („malaclopó”, ti. nagy)

(vagyont fel-halmoz, össze-kupacol) → KUPORÍT (= gyűjt), KUPORGAT,

(„kúp-ozó” → kúpos → kúpes) → KUPEC

(„kúp-ár”) → KUFÁR → KOFA → (Kaufmann)!

(kupec, kufár, kofa: mint a halmozóból → KALMÁR (halmár), „csomó”-zó (csomóba rakó)-ból:
csom → som → (zöm) → szám → SZÁ(ndo)M-os → szád-os → SZATÓCS)!

Végül ide jön még: (gobóca) → KABÓCA (göb szemű)

GÖ(mbö)R

MB: → GÖMB → GÖMBÖLYŰ, GÖMBÖC

(gömbörödik → gibberedik) → GIBBESZKEDIK (= összehúzódik)

(gömbörödik) → GÉMBEREDIK → GIBBED → GIBER (= merev)

(gémberedve lesi a halakat) → GÉM (madár) → GÉM (szerkezet, pl. gémes-kút, stb.)

(„gém-lel”, figyel, mint a gém) → KÉMLEL, KÉMEL → KÉM → (~kedik)

G → GY: GYÖMBÉR, GYIMBOR (= fagyöngy)-(gumós, ill. bogyós)

G → K: KOMPONA (= csésze, v.ö: BÖG-re)-(tkp. „gömbönye”)

B: → GÖB, GÖBHAL = GÉB (gobius!), GÖBECS (= jégeső), GÉBICS (-ek, kampós csőr!)

GÖBE (= hízó disznó), GÖBÖLY (= hízó marha)

G → K: KÖPÖLY (= tők)

B → D: GÖDÖLYE → GÖDE → GEDA → GIDA (lat: haedulus!) továbbá: GEDELYE,

GEDÓ, GEDUS (u:az)-(azaz: még nem sovány, még nem kecske(-ny)!

GÖDÉNY (madár, gömbszerű csőrzacskóval)

M: → GÖMŐ – GÜMŐ → (gümő-letes → gümölt-es → gyümölt-es) → GYÜMÖLCS(-es)

(anyadisznó) → GÖME → GÖNYE → GÖLYE

GÖ(ndö)R

D → GY: (göngy) → GÖNGYÖL → (~eg), GÖGY (= emlő), GÜGYÜ (= csomag)-(göngyölt!)

(pl. papírgöngyöleg → gö'gyű-ölt → göny-ű-ölt → gönyv-ölt) → KÖNYV (-ölt)

GONGYOLA (= gombolyag), GUGYELA (= labda),

GAGY (= lakoma, v.ö: tág → dag(ad) → „deg”-esz) → GAGYOS (= bőséges)

G → GY: GYÖNGY (kis gö'öngy), GYINGYA (= zátony, azaz víz alatti „púp”, göb)

D: → GÖDÖRÍT (= göndörít), GODOLA (= egres, pöszméte)

ND→NT→NC: GÖNCÖLNI (= összecsavarni), GÖNC (= kupac)-(v.ö: halomi→holmi)
GÖNCÖL-szekér (körbeforduló csillagkép → kör-öncöl)
GÖNC-csillag (= a sarkcsillag, t.i. e körül forog a Göncölszekér)
(GÖRÖNCÖL (= dörzsöl, azaz: a keze körbe jár)-(tkp. a szemléletesség miatt írtam ide)

KÖR → HÖR → HER

HE(nde)R → „rá se HEDERÍT” (= oda se fordul), HEDEREG (= forog)

HE(mpe)R → HEMPEREG → (hemperget), HEMP-HEMPELY (=henger, ill. csomó, bog)

HE(nte)R → HENTEREG → HENCSEREG → HENCSER (= ágy)
(„hánykolódik”, hányja-veti magát → henteg) → HENCEG
HENC-LÓ (= erős, kemény ló)-(vagyis: amelyik hányja-veti magát)

HE(nge)R → HENGEREG → HENGERBUCK-HENGERBÓC-HENGERBUCSKA (= bukfenc)
→ ~edni, ~gés, ~ít, ~ded

HÖ(mpö)R: HÖMPÖRÖG → HÖMPÖLYÖG → HÖMBÖLYÖG
HÖMP-HÖMPÖLY (= henger; bog, csomó; görgősor hajók kihúzására)

(latin: gobius = géb (halfajta), hamus = horog, kampó → hamatus = horgos, cupa = hordó, kád,
cubo = fekszik (kupor-og), haedus = fiatal kecske, haedilia = gödölye)
curvo = hajlít → curvus = görbe, gorges = örvény, forगतag, scortum = rima, kurva
(orosz: knyíga = könyv, kupéc = kupec → pa-kupáty = vásárol, kúpol = kupola, kúcsa = halom
góre = bánat → gorevaty = búsul (görbe tartású), gruszty = bánat → grusztíty = szomorkodik)
(török: gondzsa = bimbó, gönül = szív, habbe = szem (göb), jemis = gyümölcs ← (j←gy←gümő)
gebe = állapotos („göb”-ös)

(angol: camber = hajlás, görbület, cape = hegyfok (göb→kúp), cob = kukoricacső, darabos szén,
→ cobweb = pók-háló (göb!), cope = kúp → cope stone = zárókő, fedőkő → cover = fed; fedő, →
→ cowl = kámzsa, csuklya, cow = tehén (göbös → tőgyes), cow = megfélemlít (←gubb-adj! Le),
→ coward = gyáva, cower = leguggol, lekucorodik (gubbad→guvvad), cup = csésze (kupa-göb),
cupola = kupola, cupping = köpölyözés, gadfly = bögöly (mint: göb → göd-ölye, ged-a),
gadget = bigyó, gamp = (rég) esernyő (gomba?), gang = csoport (emberek köre, kara),
gibbous = púpos („göbös”), ham = sonka (gumó), hammer = kalapács („gumós” ütleg),
hanger = kampó, horog → hang = akaszt, head = fej (göb→ged), hub = kerékagy (göb-gubó),
humble = alázatos (gömb-öl-ödő = hajlongó), humble-bee = poszméh (gömbölyű potrohú),
hump = púp → humped = púpos („gömb”-ös), hunch = púp, dudor, hunger = éhség (gömbörödés),
hunkers = guggolás (gömbörödés→ „kunkor-(od)-ás”) → hunks = zsugori, kink = hurok, csomó, bog,
hunt = vadászat, hunter = vadász ← (KÖ(ntö)R ← köröz-keres), ginger = gyömbér (gumós növ.)

horog: latin : haereo = (rá)kapaszkodik, hozzáragad → haesito = akadozik

gr. harpago = horog, kampó, csáklya → rabol, harpé = sarló, görbe kard

orosz: grebeny = fésű (gereben), krjucsók = horog

török: csengel (kunkor → csungol → csängäl → csengel)?? → Csengele (Kiskunság)

angol: crochet = horgolás, crotchet = horog, kampó

Kiemelve: KÖR → KÖZ

Ha kerített helyen belül vagyunk, akkor e „kározat – kerezet” -ben tartózkodva a „ker-ez” körbe vesz bennünket.

Ragozva: körz-ott (lásd az itt-ott szavakból alakult ragokat, pl. mögött, előtt, Pécssett, stb.) →
→ KÖZÖTT. Mi vagyunk a „között-es” → (T → P) → KÖZEP-es (szó szerint: közép-es)!
→ KÖZÉP (rag elhagyása magánhangzó-nyújtással). Innen: KÖZ →
(= ált. két, vagy több dologhoz bizonyos, -általában egyenlő- távolságra, a vonalukban.)
ragozva: KÖZBE, KÖZBEN, KÖZBÜL(só), KÖZÉ, KÖZIBE, stb.
KÖZBE VET → KÖZBEVETŐLEG, (közbe-vetetlen) → KÖZVETLEN →
(nem közvetlen) → KÖZVETETT → KÖZVETVE (egyenes ágon ellenkezőjét jelentené!)
(közé cselekvés) → KÖZRE-HATÁS, KÖZRE-MŰKÖDÉS
(között-es) → (keszt-es) → GESZTES → GESZT (fa középső része)

Több ember között lévő dolog, ami mindenkié:

KÖZÖS → KÖZÖSSÉG → KÖZSÉG, KÖZÖSKÖDIK, KÖZÖSEN, KÖZÖSÜL
innen: KÖZ- (emberek → nép, sokaság, stb.)
a közösség tagja: KÖZ-ember, KÖZ-nép, KÖZ-katona, KÖZÖNSÉG
→ (általában) KÖZÉRZET, KÖZÁLLAPOTOK, KÖZVILÁGÍTÁS, stb.
a KÖZ számára hírt ad : KÖZÖL → KÖZLÉS, KÖZZÉ TESZ, stb.
a sokaságból: (köz-bül, vagy köz-túl) → KÖZÜL → (~ünk, ~etek, ~ük)

(két, vagy több dolog között állok, nem érdekel) → KÖZÖNYÖS → (ált.) → KÖZÖNY
→ KÖZÖMBÖS

(nem követhető mozgás, FORGALOM!: köröz-öl-ű-ködés) → KÖZLEKEDÉS → közlekedik

Kiesik a KÖZ-ből a -Z-:

(közvetlen utána jön) → (közvetkező) → KÖVETKEZŐ → KÖVETKEZIK → (következtet, stb)
→ (közvet (len-ez) ő) → KÖVETŐ → KÖVET (-ni)
→ (közvet (len-ez) ő) → el-KÖVETŐ, „mit követtél el!”, stb.

(Néhány elkülönítés)

A KÖZEL, a kéz-ből: kéz-mell(ett) → (kéz-nél) → közel → közelít, közeleg, közelebb, stb.
(A „között-köz” a kéz-ből is levezethető lenne, (v.ö. köz → át-kötő út) ← (köt ← kete → kéz),
ill. átfedés is lehetne. Ami ez ellen szól, pl. a közlekedik (←körözöl-ű-ködik), ill. az idegen
kifejezések is a körre utalnak.)-(Amelyek, mint látszik ugyanabból az ősi nyelvből erednek.)

A „küldött” értelmű KÖVET eredete: küld → „kűd” → kűd-ű-et → kűdvet → követ

A KÖVETEL (~ődzik) :

(küldd vissza → küldősön adom → külfősön → kűltsön → kölcsön)
Ebből: (azt hajtogatja: küdd, küdd.....) → („kűd”-özik) → kűdű-etel → KÖVETEL-özik

Végül: bocsánatot kér → kört hajlik → körű-et → körvet → (meg)-KÖVET

latin: centrum = közép → centralis, etc. Azaz: CE(nte)R-um (belső ragozású)

orosz: szeredína = közép → szrédnűj = közép- (v.ö. ker-cser-szer → szerdce = szív, azaz: vörös)
KÓSZVENNÜJ = közvetett

(pa-szréd-szt-vennűj = közvetett → nye-paszrédszt-vennűj = közvetlen)

török: orta = közép → ortak = közös ← (k)-orta

angol: center, centre = középpont, központ, central = közép-

KÖRBE MOZOG, MOZGAT
(Mivel sok származéka van, érdekesebb fogalomkörönként csoportosítani.)

Körbe jár: (körödzik) → KÉRŐDZIK, (vízfodrozó) → (köröz) → KÜSZ (szélhajtó küsz: apró halféle) (erdő)-KERÜLŐ, ki-KERÜL valamit, el-KERÜL (pl. helyet), KERÜLŐ út, KÖRÜLMÉNYESKEDIK, KÖRÖZ → KÖRZŐ, CSERKEL, CSERKÉSZIK → (becserkészt), CSERKÖDIK, CSERKÉSZ (személy)

(török: csevire (jolu) = kerülő (út))

(körű → korú-ol-og) → (korú-ál-og) → (korv-ál-og) → KÓVÁLYOG, (köröz-ik) → KÓRÁSZIK (KO(ndo)R-og) → KÓDOROG → KÓBOROG → KÓBOROL → KÓBOR, (hajlik) → KÓDOZ (koplal) (köröz-öl → korozol) → KÓRICÁL → (kó'-szál) → KÓSZÁL → „KÓSA hír”, (köreg-el) → (körgyel-eg) → (k)-ŐGYELEG, (kö'et-eng-el) → KATYANGOL (= csatangol) → „kutya” (köröz-et-el) → (kö'z-ter-n-el) → KÓSTERNYÁL (= körbe visz)-(circumfero) (ált. étel, de más körül is)-(köröz-et-el) → (kö's-'t-el) → KÓSTOL, (kóstolja, vegye!) → KÓTYA-vetye (~él) (köröz → figyel, nézeget) → GUSZTÁLGAT, MEGGUSZTÁL (gusztus, ~os, ~talan: latinból) (járkál körülötte, körz-érel) → meg-KÍSÉREL (pl. elvenni valamit) → KÍSÉRLET → (~ezik)

(bele-„köröl”)

bajba, falura, vízbe, stb.-be → KERÜL. Továbbá: előkerül, kikerül belőle, „hová került?”, stb.

Nem követhető mozgás, forgalom!!

(köröz-öl-ű-ködés) → (kö'özel-ű-kedés) → KÖZLEKEDÉS (rag, mint: tol-ú → tol-a-kodás)

(orosz: kurszírovaty = közlekedik)

Kerül, ezért útja tovább tart:

(kör-zik → kö'szik) → KÉSIK → KÉSNI, KÉSÉS, KÉSŐ, KÉSLEKEDIK, KÉSLELTET, KÉSEDELEM

(latin: sera, serus = későn, késő, sero = későn, serum = kései idő)

(török: gedziskme = késés, gedzyikmek = késni, → gec = későn → gecmek = elmúlni → átmenni, gecsmis = múlt → gecsen = múlt-, gedzse = éj (azaz: késői idő)

Beszédben:

„KERTEL”, „nagy feneket KERÍT a dolognak”, KERÜLGETI a lényeket, KÖRBE-járja a lényeket

(valami körű-e) → (k)-ÖRVE alatt

(valami körű-je) → (k)-(örű-gye) → ÜRÜGYE alatt (u. az) → „jó ürügy!”

↓ (Azaz: kerülgetéssel leplez valamit, vagyis közben mást gondol, tesz.)

(az ilyen ember örv-ül) → ORVUL jár el

(orvul jön, nem szemtől szembe) → OR-GYILKOS

(orvul kereskedik) → ORGAZDA, (orvul elvesz) → ELOROZ, (orvul vadászik) → OR-VADÁSZ

Körül veszik: (köröny-e) → KARÓNYA (= kíséret)

(köröz-ölet) → (körz-ér-et) → (kö's-éret) → KÍSÉRET → KÍSÉR → (mögötte megy!)

(mögötted jár) → KÍSÉRTET → KÍSÉRTÉS

?(házból kikísérni = kikosarazni)? (t.i. a kosár lenne a figyelmeztetés)-(kosár-kísér)

Körbe túrkál: (kör-et-el) → (ko't-ol) → (ku't-ol) → KUTYUL → KOTYVASZT → KOTYVASZ →

→ KATYVASZ (= sár) → KÁTYÚ, KÁTYOL (u.az), GÜGYÜL (= kutyul)

(kutylult máz) → (kutylimáz) → KULIMÁZ → kulimász

(kerű-er) → (kerv-er)

→ KEVER → KAVAR

KEVERGÉS → KAVARGÁS

KEVERÉK → KAVARÉK → HABARÉK ← (hab)! → be-habarni (ételt)

(belekeveredik) ← KEVEREDIK → KAVARODIK

KEVERGET → KAVARGAT

(török: karisik = vegyes (keverék!), karisiklik = zavar, zúr, karisim = keverék, karma = vegyes

Felhajt valamit-valakit, utána jár:

KÖRÖZ → körözés, köröztet, köröztvény (ma ált. rendőrökkel kapcsolatosan)

KERES → (KER-(es)-ÍT) → (elő)-KERÍT → KERÍTŐ (-nő) → KE(ndő)-SZER (u.az.)-(lenocinium)

(keresni)→K→CS→S→SZ → SZEREZ-ni → SZERZŐ, SZERZEMÉNY (talált dolog, ill. szerző műve)

Forog:

KERING (~ő), KERENG (~ő), KERGET (= körbe űz), (meg)-KERGÜL → KERGE (birka),

(köröz-öl-ő)→(körz-ölyű) → KESELYŰ (ennek gallérja után)→ KESELY → KESE (= fakó, ill. tarka)

(körölő) → (ker-lyó) → (her-lyó) → HERNYÓ (t.i. forogva keres utat)

(kerly-ó) → HERJÓ (fogoly←forgoly, lat. perdix = pörgő!)-(t.i. a kakas forogva „udvarol”. A rokon fácán:

(for-os-ony)→(forszány)→fácán, a fürj és a (siket)-fajd ugyanúgy.), KERDE (= forgatag)

(latin: crispo, corusco = forgat, curso = fut (mint: ker-get!))

(orosz: kruzsity = kering, forgat, krutity = csavar, sodor, cserv = féreg (her-nyó), horovód = körtánc,

hlópoty = serénykedés, kruzsitszja = kering, sz-krúzsivaty = sodor)

(török: gezdirmek = körülvézteni, hareket = mozgás (forgalom!), karindzsa = hangya („felbolydul”)!)

(angol: cruise = cirkál, current = áramlat; forgalomban levő, folyó-, → currency = forgalom (pénzé),

grub = hernyó, hurry = sürgés-forgás, hurricane = forgószél, quirk = fordulat, cikornya)

Malomkövet forgat:

(köröl) → (k)-ÖRÖL → ÖRLEMÉNY, (köröz-et-ék) → KÖSEDÉK (= örlemény)

(angol: grind = őrl → ground = őrlt, grist = őrlendő gabona)

A sors, a világ „kereke” körbe jár (egyfajta felfogás szerint)

(k)-ÖRÖKÖSEN → ÖRÖKKÉ (-valóság) → ÖRÖK (végtelen) →(végleg ad)→ ÖRÖKBE

(a kör tagja, láncszem) → ÖRÖKÍT → ÖRÖKÖS (személy) → ÖRÖK-, ~lés, ~lő~dik, ~ség, stb.

(latin: heres = örökös (személy), (angol: heir = örökös (személy))

Az áru kézből kézbe → körbe jár:

(aki ezt teszi)-(köröz-kodik) → KERESKEDIK (= cserés-kedik) → kereskedő, kereskedés, kereskedelem

hány forintba KERÜL? (= cserél), (mennyit→ ke'z-et-el)→(ko'z-t-ál) → KÓSTÁL (= mennyit cserél?)

KERESMÉNY (= fizetés, fizetség) → (latin: quaero = keres, quesitum = keresmény)-(u.az)!

(a törökben: kira = bér (kereset), orosz: pláta = fedezet→(fedzet-és)→fizetés,

a német és az angol kiérdemli: Verdienst, ill. earn (-ing).(a francia nyeri: gagner)

Ebből általánosan:

(köröl) → K→CS→ CSERÉL → CSEREBERE →1.) CSIRIBÍ-CSIRIBÚ (bűvész szava)

2.) CSIRIBIRI (= hülye)-(v.ö: körzés ujjal halántéknál!)

CSÁRDA (= üzlet, bolt)-(vagy: lóváltó hely, ivóval)-(azaz: cser-(él)-de)

(más alakot cserél) → (cser-et-el)→(cser-ep-el)→(S→SZ)→ SZEREP (-el)→ ~lő, stb.

(latin: hostio = viszonz → (körö-zet-el)-(lásd: hasta, hospes, hostis, - gazda!)

(orosz: cseredoványje= csere → csérez = át (azaz: átadás), csérpaty = vesz; merít ← (szerez)

(török: csarsi = bazár, kira = bér → kiralamak = bérelni, kiradzsi = bérlő

gelir = kerül (valamennyibe) → „kacsa gelir?” = mibe kerül?)

(angol: change = csere → changer = (pénz)-váltó, cost = kerül valamibe, kóstál)

Kört hajlik, görbül: (mint: lehajlik→ „hajdul” → koldul)

(köröl) → KÉR → kérmelkodik (= hízeleg), → kérlel → kérlelhetetlen, kérő (vőlegény), kéreget

kérelem, kérelmez, kérés

(szót kér) → KÉRDEZ → KÉRDÉS → ~es, kérdezősködik,

(gőggel kérdez) → KÉR-KEDIK → KÉRKEDI (személy) → kérkediség

(latin: quaestio = kérdés ← (v.ö. quaero = keres)→ quaeso = keres, KÉR, rogo = kér ← (k)-rog)

(török: gerek = kell („kérős”) → gereksziz = szüségtelen, szormak = kérdezni,

szoru = kérdés ←(sz-cs-k), ridzsa = kér ← (k)-rid)

(angol: question = kérdés, query = kérdés)

KÖRÖZ → (K→CS) → CSŰR: 1.) csűr → cse(nte)r → CSETER → SODOR
2.) csűr → csűr-ög → SÜRÖG

1.) CSETER → SODOR

(csűr-et)→(cser-et-ű)→(cser-et-a) → SZERDA (fordító nap a hét közepén, ha a szombat az utolsó)

(orosz: szeredína = közép → szredá = szerda; közeg, környezet, szrednűj = középső)

(csűr) → CSÁ(mbo)R-OG → CSAVAROG → CSAVARGÓ (v.ö: tekergő u.az)

(csűr-int)-(= csavarint) → (csűrint-ér)-(= csavaró)→CSÜ(ntö)R-et-eg →(csütört-eg)→ CSÜTÖRTÖK
(ugyanaz, mint a szerda, de ez akkor, ha a vasárnap az utolsó)

(orosz: csetvérg, szlovák: stvrtek. Negyediknek fordítjuk, az is, csakhogy! A négyes szám a nyak-ról van megnevezve. És: ha ma az oroszban a nyak = séja is, eredetileg CSETERŐ, azaz fej-csavaró volt, (kellett lennie) vagy átvétel. (Egyébként: csűr-ely→csűr-lye→csű'je → SÉJA) (lásd a számok c. részt is)

(török: szerda = CSAR-SAMBA, csütörtök = PER-SEMBE (PER-dül = fordul)-(fordító nap ott is)

CSÜ(ntö)R → (csű'töz-ik) → CSÖTÖZIK (= csavarog), (csű'teg-öl)→ CSATANGOL (u.az)

CSÜ(ntö)R → CSE(nte)R → CSENDERES (= eredetileg szántóföld vége, ahol az eke visszafordul)
(ma az itt lévő bozót neve)

(szójárásban: pl. „a nagy nyárfánál senderedik” = ott a vége a földnek)

(csener-es)→(csenerű-es)→ CSENEVÉSZ (t.i. görbe tartású), (csűr-eng-ér) → CINGÁR (sovány, csenevész)

(csener-get)→(csanar-gat) → SANYARGAT → SANYAROG, SANYARU (pl. sors)

→ SANYVAD → SENYVED → SZENVED → SZENVEDÉLY → SZENV → ~telen, rokon~, stb.

(csenter-edik) → SENDEREDIK (= fordul, csavarodik) → (el)-SZENDEREDIK (ültében előre görbül,
feje lehajlik, úgy szunyókál. Innen: el-elalszik)

SZENDER-ek (lepkefélék, hosszú pödrőnyelvük van), (sze'der)→ SZEDER (kacs-karingós indájú)

CSE(nte)R → CSETER (= ált. csavar)

(cseter→csötör) → GYÖTÖR → gyötrődik, gyötrelem (= csavargatva kínoz, a sanyargat ugyan az)
(csötör-eg-eny) → CSOTROGÁNY

(gyötört → cseter-nye) → (csoto'nya) → (csot'nya) → SATNYA

(gyötört sors, állapot → csutar állapot) → CUDAR (sors, állapot)

(csetert testtartású, mint a konyult→gonosz, komisz) → CUDAR (ember) → CUDARKODIK

cseter → csotor → SODOR → SODRONY, SODRÓFA

a víz sodrása után: SODRÓDÁS, SODRÓDIK

Ebből: (el)-sodródik → (el)-SZÓRÓDIK, sodródás → SZÓRÓDÁS → ált: SZÓR

„beleesett a szórásba” → („szórancsos”) → SZERENCSES → SZERENCSE

„szórás” → SZARÁS → SZAR (v.ö. vadaknál: hulladék)

szétszórt eszű, viselkedésű → SZÓRTSÁG, SZÓRAKOZOTTSÁG („szedd össze magad!”)

→ SZÓRAKOZIK ←(pénzt szór)!

szórtság → SZERTE-ség → SZÉT-ség → (széttelenség) → SZÉJJEL-ség

SODOR → SODRAT (általánosan: egyvonalú, összetekert fonalak például)

SODROL → SOROL →

SOR

 → (latin: series)

Valaki élete „fonala” → élete SORA → („hogyan megy sorod?”) → SORS ←(lat. sors = sorsjegy!)

soroz → SZOROSZ → szorzás, szorzat → -SZOR, -SZER, -SZÖR ragok

munkadarab eldolgolatlan szélén sorakozik → SORJA → sorjás, sorjáz (tisztít), ott sorjázik (sorakozik)

„sorjás”, cakkos levelű → mezei CSORBÓKA

a törési felületen is ott a „sorja” → CSORBA → CSORBÍT, (~atlan)

(sorú-os)→(sorv-os) → SÁVOS → SÁV → SÁVOLY (szövetféle), CSÓVA (pl. tűzé)

(sor-at-ély) → (sávós mellű madárka) → SORDÉLY

felsodorja a földet, sort húz → (soroz-ol-ú) → (soroz-lya) → CSOROSZLYA (ekén)-(ang: share = ekevas)

soroló → (sorong-ó) → SOROMPÓ

beállítják a sorba: BE-SOROZZÁK → SOROZÁS (katonáknál)

SOR → SZER

(Közvetlenül a kör-cser—ből is van szer-rel kezdődő szavunk: szerez, szerző, szerzemény, lásd előrébb!)

- 1.) (sorú-ozat → szerű-ezet) → SZERVEZET → SZERV, SZERVES
- 2.) (sorakozat → szerekezet) → SZERKEZET, (szerekezt) → SZERKESZT
(sodrol→sodrúol→s'drúol)→STRUO (lat: szerkeszt)→struct-, stb., strues = rakás; tömeg)
- 3.) egybe sorol → SZEREL →(fel)-SZERELÉS (eszközök, holmi) → SZER (általában) →fűszer, stb.
- 4.) szer-es táská → SZEREDÁS (tarisznyaféle)
- 5.) csomag, poggyász → SZERDÁS (lat: sarcina)!
- 6.) a szerhez tartozik, szer azon-os→(szer-'zon) → SZERSZÁM
- 7.) (felhúzandó→ZÖM (-ítendő) SZER-kezet) → SZÁMSZER ÍJ
- 8.) „zömített” számsor → SZÁMSZER (= logaritmikus)
- 9.) épített szerkezet → SZER →(oldala nyitott: fél-szer)→ FÉSZER (orosz: cserdák = padlás) ← (csűr!)
→ SZERHAJ → SZERHA (= házfedél)
- 10.) házsor (= utca) → SZER →(ma már pusztá)-Szer, Hosszúszer, Rövidszer
(ez utóbbi kettő Kassától délre, Apátival összenöve. Más néven a három: Széplak is.)-(a XIX sz.-ban)
(lehet még: sodr-at → angol: street, sodr-as → német: strasse)
- 11.) sorba rak → (sor-ít)→(szer-ít)→ (szűr-ít) → (szű') → SZŐ (azaz: sorba rakja a fonalakat)
→ („szűr”-ött) → SZŰR (szövött! kabátféle)
→ SZŐNYEG, SZÖVET, (szövény)→ SÖVÉNY, SZOVÁTA (szövőszék), SZÓTTES, SZÖVEG, stb
szövéskor keletkezik: (sző-ös)→ SZÖSZ → (ált. világos, len pl.)→ SZÖSZKE, SZÖSZI
- 12.) sorba rakja a fonalat: varr → (szűr-es)→(szűr-'s)→(szű'-s) → SZŰCS (ma. bőrt szabó-varró)
(latin: suo = varr, angol: sew („szou”) = varr, megvarr)
- 13.) (sor-ít) → SŰRÍT → SŰRŰ → (összesűrít →lesűrít) → SZŰR →SZŰRŐ, (szűrés)→SZÜRET
(a szűredék zavaros színe: szűreg-ű) → SZŰRKE →szürkület (=alkony), szürküll (= sötétedik)
- 14.) rend-sor → RENDSZER →rendszer, rendszertelen
- 15.) sortól, sorrendtől eltérő → SZERTELEN → szertelenkedik
- 16.) rítus előírt sorrendjének megtartása → SZERTARTÁS → SZERTARTÓ = SZERMESTER
- 17.) jól, szépen, sorban → SZÉPSZERÉN ←(szerényen)!, SZÉPSZERÉVEL, JÓSZERÉVEL
- 18.) sort kerít rá → SZERÉT TESZI, SZERÉT EJTI
- 19.) se sora, se száma → SE SZERI, SE SZÁMA
- 20.) sor (itt szorzat) fölött → SZERFÖLÖTT (ért.sz. sok, ill nagyon)
- 21.) (mint: „jó sora van...”)->(könnyű soron...) → KÖNNYŰ SZERREL, OLCSÓ SZERREL jutott hozzá
- 22.) egy sorú = egyenes → SZERINTES (= egyező)→SZERINTEZNI (= idomítani, mértéket venni)
(egyezés = azonosság) → SZER (itt: alkalmas, képes)!!→(pl. „nem vagyok én arra szer”)
- 23.) egy sorú → EGYSZERŰ
- 24.) szokása során (= szokásával egyezően) → SZOKÁSA SZERINT
- 25.) besorol, oda-sorzódik → SZERZŐDIK → SZERZŐDÉS (ált. és irat is)
- 26.) a rendbe sorolt → SZERZETES (sorzatos)
- 27.) (sorú-oz) →(szerű-ez) →(be)-SZERVEZ → SZERVEZÉS

2.) CSÚR → SÜRÖG (= forog)

CSÚRÖL (= fonalat felteker), (sodrott) → (csűr-ony-a)→(csűrnya)→ CÉRNA
(csűr-ít) → SERÍT (= teker)-(másik jelentése: lop)→(mutatjuk is, egy kézcsavarintással)→ CSÓR (-ni)
csűr → (csarú-ol) → (csarvar) → CSAVAR (-gat)

(török: csevirmek = fordulni, csavarni → csevre = környék, szarmak = csavarni, szerüven = kaland,
csalma = lopás, calmak = lopni, hirsiziz = tolvaj → hirsizlik = lopás)
(orosz: kraszty = lop, ellop)

kevergés → („csavargás”) → ZAVARGÁS → ZAVAROS
(ker!-get→csarvar →csa'var) → ZAVAR (el), (csar-gat) → ZARGAT
csűr → (kevergés) → ZÚR → ZÚRZAVAR

(csűrű-el) → (csórú-ál) → CSÓVÁL (= forgat)
(csűr-eg) → (csar-og) → SAROK (emberé)-(tkp. forgó) → ált. szöglet
→ SARKANTYÚ → SARKALL (öszönöz), (ezen fordul a dolog) → SARKALLATOS kérdés

(csűrű-edt) → (csorvadt) → CSOFFADT (mint görbedt→hervadt, azaz hajlott. Itt is: sovány)
(csór-ú) → CSÓRÓ → CSÓRI (hajlott) → (latin: serius = komoly)-(hajlott)
(angol: sorry = szomorú → sorrow = szomorúság)

(csorú-adt talaj = sovány talaj) → CSORVA (= homok)
(csorvad) → SORVAD → sorvadozik
(csorú-ány) → (cso'vány) → SOVÁNY →(tej „soványa”)→ SAVÓ → SAVANYÚ →SAV→SÓ←(„ss, ss”)
(sovány talaj, homok) → SÍVÓ (homok) → SIVATAG, SIVÁR

(görbült)→(vén)-CSOROSZJA (ált. öregasszonyra mondva)-(angol: crone = vén banya, szipirtyó)-(görny)!
(görbült)→ (csór-am-ú) → SURMÓ (= kamasz), (sur-at) → (sur-ác) → SRÁC (= kamasz)
(szintén görbült)-(csűr-vény)→(sü'vény) → ZSIVÁNY →(~kodik)-(angol: scurvy = aljas)
(mint: konyult → kón-os → gonosz)

(csűr-ög) → SÜRÖG (= forgolódik ált. dolga közben) → SÜRÖG-FOROG, SÜRÖLKÖDIK (=hízeleg)
→ (sürög-perdül) → SERTEPERTÉL → serteperti

sürög→SEREG (= forog) →SERGET → SERGŐ (-hinta), (sergős tánc) → CSÁRDÁS (csűr-etős)
→ SZERKŐ (sürgő-forgó kis madár), SZÉRKE (aranyosó edénye, forgatják)

(csűr-ény) → SERÉNY → serénykedik, serénység
→ SZERÉNY (hajlott-csűrt) → ~ség, ~kedik, SZÉPSZERÉN ← (szépen, sorban!)
(sürög-ős) → SÜRGŐS → SÜRGET (v.ö: gur(ul)ósan→gyorsan), (sürgelmez)→ SZORGALMAZ (sürget)
(sürgő-forgó)-(sürgelmes) → SZORGALMAS → szorgalom, szorgos, szorgoskodik
(valaki körül forgolódik, sürög-öl) → SZOLGÁL→ szolgálat, szolgáló → SZOLGA
→ (kiszolgáló út) → SZOLGALMI ÚT

CSÚR → SÜRÖG → SÜ(ndö)RÖG

SÜNDÖRKÖDIK (= hízeleg)

(ide-oda sündörög, kevereg, testtartása görbült (= csűrt), nyaka behúzva) → SANDA, SANDAL →
→ SANDALOG (= sandán néz)→ „oda sandít”, „sanda szemek”, „sanda tekintet”, stb.

(hasonló nézésű, más indulattal) → (sanda) → SZENDE (~ség) →(szendéskedik) → SZENTESKEDIK
→ (szende viselkedésű, életű) → SZENT (életű)
SZENDÉK (= szeméremtest), SZENKUCI (= ibolya)
(ha van ideje, odafordul) → időt SZENTEL rá → (= időt fordít! rá)!!!

(görbe tartású, arca-fordult ← fintorog) → el van SZONTYOL-odva → el-SZOMPOLYODIK (u.az)
→ SZOMOGY (= komolyság) → SZOMOGYOS (= komoly) ← (konyult tartású)
(„legöbült” arcú) → (szontyolodott) → SZETYE-POTYA (síró kisgyerekre mondva)
(fintorgással) → SZOMOGY (= fanyar, ízetlen), és: SZOMPOR (= bűdöskő)-(kénkő)
(hajlott tartású, szája legöbült) → (csór-ú) → SZO(mpo)R-ú → SZOMORÚ

(rossz testtartású) → SUNDA (= csúnya) → (sunny) → CSÚNYA, (a csúf más!), (sündörgő állat) → SÜN
(sunn) → CSÜNN (-ni) (= lankadni) → (csünn-ög) → CSÜNG → CSÜGG → csügged
→ (pl. disznóból kiemelve: lóg, csüng) → („csügg-er”) → ZSÍGER → CSÍGER bor (= kizsigerelt szőlőből)

(görbedés, hervadás) → SANNY (= sorvadás, rothadás)

(meghajolva, takargatva) → SUNDA-BUNDA (= alattomban), (sunny-tevés) → (sinny) → CSÍNY tévés
SUNNYA (= alattomos), → SUNYI (u.az) → (sunnyant) → SUMMANT → SUMÁKOL
(lapít, sündörög) → SUNYÍT, SUNNYOG → (sullyog) → SO(mpo)LYOG → SOMFORDÁL ← (forog)

(az ilyen, bújkáló mozgása közben piszkos lesz) → (sunnyos) → SZENNYES
vesd össze: (mász-at-os → maszatos)
(kúsz-os → koszos)
(suttyan → sutty-ag-os → szutykos)

SZENYŰ (= szennyes), SENNYEDÉK (= ótvar, kiütés), SÖNNYEDÉK (-es) (= rüh-es)
(szeny-ét) → SZEMÉT → szemetes, (szeny-es) → (sen-es) → SZÉN → szenes (t.i. égett, kormos fadarab)
(szennyes → színnyes) → SZÍNES → SZÍN → (színű-árvány) → (szinv-árvány) → SZIVÁRVÁNY
SO(mpo)LY-os → (sompogyos) → SOMOGY-OS = SZÍN-ES → SOMOGY = SZÍN

(a víz a tetejére feldobja a szennyet, felhabzással) → (fel-szenny) → FELSZÍN

(valami, bármi teteje, külső része =) → SZÍNE → „színe-fonákja”, „színe-visszája”
(emberi tulajdonság) → FELSZÍNESSÉG
(más dolog nem szennyet, hanem értékes anyagot dobhat a tetejére) → TEJ-SZÍN →
→ (valami) SZÍNE-JAVA, SZÍN-ARANY, SZÍN-TISZTA, stb.

(hely, ahol valami „feldobódik”, történik) → HELY-SZÍN, SZÍN-HELY, SZÍN-TÉR
→ „a hely színén”, „helyszínelés” (nyomozóknál)

(e helyen eljátszott, megismételt esemény) → „színlelés” → (aki ezt teszi) → (színlel)
→ (szín-lel-ész) → SZÍNÉSZ → színészkedik
(alakoskodva) → SZÍNLEG, SZÍNFOGÁS (= ürügy), „barátságot színlel”
(e célra épített) → SZÍNHÁZ, SZÍNPAD
(általában) → SZÍNI- (előadás pl.) ÉS: színdarab, színjáték, stb.

A víz teteje: (szín-et) → VÍZSZINT → vízszintes → (általában is) → SZINT (alsó, felső, stb.)
elért szint → SZÍNVONAL → színvonalas, színvonalatlan
mér → SZINTEZ

Egy szinten vannak:

KOCSI-SZÍN (t.i. ennek padlója egy szintben van az úttal, a behajtás miatt) → (ált.) → SZÍN
(azonosak) → (egy szinten vannak dolgok) → SZINTÉN, régen: SZINTE (u.az)-(tkp. szint-a!)
→ SZINTÚGY, SZINTOLYAN, VALÓSZÍNŰLEG, egy SZÍNT vallanak, stb.
(majdnem szintén) → SZINTE (~ olyan pl.)-(valószínűen kérdésből ered)
(légy egy szintű a valóval) → (ögy-szintű) → (ölyszinte) → (ö'szint-e) → ŐSZINTE

(görög: szín-, szim- ugyanúgy → szín-kron, szim-metria, stb, stb. Lat. simulo, stb.)

Kiemelve: (mint azonosság kifejező!) CSIN, CSÍN (egy szinten: SZÍN-be→(„sín”-be)→ CSÍN-be)
 „CSÍNBE” kerül (egy „szintbe” kerül, az ellenség közé kerül)
 (labdarúgásban is)→ „CSÍNBE” kapta a labdát” (= az ellenfelekkel egy szinten, köztük van)
 → „CSÍNBE” hozták (az ellenfél játékosai körülveszik)-(tkp. ugyan az)
 (mesterségbeli fogás)→ CSÍN → (a dolog) CSÍNJA-bínya (= műfogása)-(vele azonosuló)
 (a maga szintjén bánni valamivel)→ CSÍNJÁN bánni vele
 (szépség)→ CSÍN → CSINOS (Csínom Palkó...)-(is!)-(tkp. egy elvárásnak megfelelő)-(szintes!)
 (mint az egyező→egylő→illő→(ilyes)→HELYES (= szép, csinos) ← (helyénvaló!)
 (nem egyezik, illeszkedik)-(nincs „színbe”)→ CSIN-TALAN (v.ö. „ütetlen”→ idétlen)
 (mivel azonosulsz?)-(mit „színelsz”?)→ mit CSINÁLSZ? → (készít is! Tervet „színre” hoz)
 (színelte dolog)→ CSINÁLT dolog (hamis, ál), „CSINÁLMÁNY” (u.az!)

Egyenletes, mint a víz teteje:

(„színbe” van)→(szín-ú)→(sin-a) → SIMA → SIMÍT, SIMÁRD (= finom)
 SIMOGAT → SIMÁNDI (= szemtelen), oda-SIMUL, stb.

(szín-ú) →(szín) → SÍN (ez ugye: sima)
 → (sín-og-ozik) → SINKÓZIK (ált. jégen csúszkál) → SIKONKÁZIK (u.az) →
 → („elcsúsztat”) → el-SINKÓFÁL (sikkaszt) → SINKÓFA (= ravasz)
 → (szín-og-ozik) → SZÁNKÓZIK → SZÁNKÓ, SZÁN
 CANKÓZIK (= csúszkál) → CANKÓS (= részeges)-(t.i. úgy megy, mintha csúszkálna)
 CANKÓ (madár, az iszapban keresgéli élelmét, ott csúszkálgat)
 → SIKÁNKOZIK (= csúszkál) → SIKLIK, SIKLÓ, SÍKOS → ELSIKKAD → SIKKASZT
 (síkos anyag) → SIKÉR (búzában), SIKHÉG (faháncs), SONKOLY (lépesmész, ill. olajütés zúzaléka)

(sima) →(sinog-ú)→(sin-g-a) → SINKA (= kopasz), CANGA (= nyírt birka, azaz: kopasz)
 → SÍK → SÍKSÁG (sima terület)

----- X -----

2.) KROH → ROH

(korhadat állapot) → ROH (a rohadás színe lehet fekete) → ROH (= fekete ló)-(v.ö: ráró!)
 (roh-os) → RÜHÖS, RÜHES → RÜH (-atka)
 (korhad, korhaszt) → ROHAD → rohadat, ROHASZT, ROHODA (= csúnya)

(Bár a KROH → ROH több szót nem ad, de mivel a „rotty” hangforrás hasonló állapotot ír le, így egybe vehetjük a kettőt. Kiváltképp, hogy az utóbbi egyik alapszava (rohad) felvette a ritka -had, -hed ragozást, ami az előbbiből ered. (Néhány más szó is: vénhed, keshed, stb. E H-k tkp. a -G- ragra utalnak. Kevés van.)

II.) „ROTTY”

(E hang általában nedves dolgokból jön, főleg a romlott, túlérett gyümölcsökből, de másból is, például nedves talajból, stb. Ezt is összevonjuk rokon hangforrásokkal. Ezek a „trotty” és a „lotty”. Más anyag is ad ki ilyen hangot, ezeket is ide vesszük.)

- 1.) (főzéskor) → ROTYOG (a fővő étel), MEGROTTYAN (éppen felfő)
(sietve főz) → RATYMATOL (ekkor tkp. kotyvaszt) → oda-RITTYENT (gyorsan odarakja az ételt)
(főzőedény) → (rotty-ag-ú)→(roty-ga) → ROCSKA → ált. vizesedény
- 1.) (romlott állapot) → (rotty) → RA(mba)TY → RAMATY (ért.szerint: rossz, ill. trutumós állagú)
(szétmegy) → (rampaty) → RAPITTYÁRA, RIPITTYÁRA, RIPITYOMRA
(rotty-ad) → ROTHAD → rothadt, rothadó, rothatag, ROTHASZT
(„rottyos”) → RÚT → rútság, rútul, stb., RETYEMOTYA (= mocsok; rongyos ruha; léha ember)
- 3.1.(rottyos hely) → RÁTÓ (= tó)-(lapályon lévő víz, széle mocsaras) → RÁTÓT (= a víznél levő hely)
(rot-ú)→(rot-a) → RADA (= rothadás→mocsár) → Rád, Rada, Ráda, Radács, Radna, Radnót, Radvány
- 3.2.(roty-ú)→(roty-a) → RAGYA („rottyos” kiütés) → RAGYÁS (rozsdás is!) → RAGYIVA (= fénylő) →
→RAGYOG (t.i. a ragya fényes, ált. zsírfényű) → RAGYA-BURA, RAGYA-BARI ←(ragya-verte)
(ragya) → RIGYA → RÜGY (t.i. ez is kiütés!) → RAGYOGVÁNY (= rügy), RIGYÁZIK (= rügyezik)
(kiáll, mint a ragya, vagy a rügy) → RÜCSÖK → rücskös, RICSETES (= csomósra sikerült étel)
(ragyás-ra'da) → RANDA → RONDA (= csúf), RAGYÁLLIK (= rothad)
- 3.2.1.(roty-a) →(itt mocsok értelmű) → RÜCSÖK → RÜCSK → (rücskő) → RUSKÓ (= salak, hamu),
RUZSONY (= piszok) → RUZSNYÁLKODIK (= bepiszkolja magát) → RUZSNYA → RUSNYA (u.az)
RÖSGYE (= piszok), ROZSDA (itt: salak)
- 3.3.(rottyos) → (rotya→rocsa) → RÁSA (= törlőrongy), RÖCSKÖL (= összenyom)→ RASTAG (összezúz)
(rottyag-ad) → ROSKAD → roskadt, roskatag → REST (~ség), ROST (nem merev, összeesik)→
rostos→
→ (rostból van) → ROSTA → ROSTÁL, (rosta vasból) → ROSTÉLY, ROSKADÁLY (= kőbánya)
4. (vizes rothadás) → (rotú-os) → (rädväs) → REDVES → redvesedés, redvásodás (piszkos is!)→ „retkes”
(redves) → REVES → REVÉS → REVE (pl. vason)→ RIVACS, RIVVANCS (= apró jégeső)
- 4.1.(nedvességtől összement) → REVÜLT (az ilyen anyag szétfoszlik) → szét-RIFOL (= széttép)
revült → (revitt) → RÖVID → (röv-nyi) → RÓFNYSI → RÓF (könyök mérték)→ (rövidárus) → RÓFÖS
(összement a szövet, bőr, stb.) → meg-RÓKÖNYÖDÖTT → (ember: összehúzza magát ijedtében)
(összehúzza magát, sunyi tartású) → (rev-es) → RAVASZ (~di) → (szín is!), RAFONYA (= nyegle)
(rev-es)→RAPOS (= ragyás) → RAPONC (= mezei saláta), RIP (= rongy),
(rapácsás)→ RIPACSOS→ RIPACS→(= ragya; faragatlan)→ ripó, ripók, ripő, rüpők, stb. (u.az)
- 4.2.(nedves hely)→(red-ú)→RÉT→(Réde, Rédics), (rev-eg-es)→(re'ges)→RÉKAS (mocsár→Zagyvarékas)
ROGOSZ (= szittyó, káka), RÉKMÁNY (= piszkos)
(nedves lapály)→(red-nya)→(rod-nya)→(ro'nya) → RÓNA (~ság) → ált. síkság
(rednyás→ rényes) → RÉN szarvas (?vízi, mocsári?)
folyók: Ronyva, Rima, helynevek: Rám, Ramocsaháza, Remenye, Rém, Romhány, Rönök, Rum, stb.
(nedves hely = víz) → (rev-es) → RÉV → „révbe ér” → (ált. célba ér)
(lsd.latin: rivus, fr: riviére, sp: rio, ang: river, szláv: reka, rjeka, perzsa: rud)
És: Rába, Rábca, Ravi (India), Rhein (Rajna), Rhone, Répce, Reka, Rijeka, stb., stb.
5. (rottyant állapot) → ROGGYANT → ROGY (-ni) →(roggant) → ROKKANT → megrokkant
RAGYVA (hajótörés, ill.mint „rotty” anyag = szemét), (rogyásig zabál) → RADINA (= csömör)
- 5.1.(roggyant anyag) →(roggy) → RONGY → rongyos →(szét „rongyol”) → RONCSOL → RONCS
(a rongy nevei) →RINGY-RONGY, (rigya)→RINYA, RIMA→RIHE (riherongy)→RIHA→RUHA!
(rihanc) → (riganc) → RIBANC (= rongy) → innen általánosan a szajhákra is használt kifejezések
- 5.2.(riny-eg-ű) → RENYHE → renyhesség, renyhült, RENYHŐ (= öreg, régi)
- 5.3.(rogyatos) → ROJTOS → ROJT

6. (rottyantó hely) → RETYÓ, RETYI (= budi) → RITTYÓZTAT (= bemocskol; megfertőz) → RITTYÁLÓDIK (= csúfolódik, gúnyolódik), (más) → RITTYÓ (= ondó) → RIGYETÉS (szarvasnász, bőgés) → RÜHETÉS (= nemi gerjedelem), („mocskos”)-(ratty-os) → RACI (= fattyú, korcs)

(latin: renes = vesék, restis = kötél (rost), rigo = áztat, öntöz, ripa = vízpart, rivus = patak, ros = harmat, nedvesség, rudus = ép. törmelék; rongy, (rus = mező; szántó → falu) → rusticus (orosz: ravnyína = síkság → (egyenlőség kifejezései: pl. ravnüj = egyenlő) reká = folyó → récska = kis folyó, rucsáj = patak) (török: recsel = lekvár, rutubetli = nedves) (angol: rag = rongy → ragged = rongyos, rain = eső, rash = kiütés, ragya, reed = nád, sás, rest = nyugalom, pihenés, river = folyó, rot = rothad, rothaszt → rotten = rothadt, rush = káka, szittyó)

7. A rothadás színe: vöröses (tkp. gombásodás a gyümölcsökön, egyebeken)

7.1. (rottyos) → (rót) → RÓT → (rőtít)-(rát) → be-RÁNT → RÁNTÁS, tojásRÁNTOTTA, RÁNTOTT hús → RÁTÓ (= serpenyő, tepszi, azaz: sütőedény)

7.2. (roskadt) → (rós) → ROZS (vöröses), RÓZSA – RUZSA, RŐZSE (tüzelőanyag), ROZSDA (vörös), ROZSOMÁK (vörös bundájú), ROSTYA (rántott leves, ált. köménymaggal) ROZONGAT (= pirongat) RIS (= piros) → RISKÁ (= pirosas), RÓS → RÓSKA (ugyanaz) RÉZ → rezes RESZTEL (= pirít, pl. „reszelt máj”), RÖSTÖL (= forral, főz) RESTELL, RÖSTELL → (~kedik) (= pirong, szégyell)

7.3. (revült) → (reves) → (ravasz: rókára mondva, a vörös szőre után, de ez „sunyi” is) → RAVASZ (fegyveren: el-sütő-billentyű, azaz: tüzelő, vagyis: „vörös-ítő”) RIBISZKE – RIBIKE – RIBIZLI (ugyan az, piros gyümölcs) RIBIKE (leánynév népmesében, ugyan az, mint a Piroska, piros arcú, ill. pirulós) „Vörös RÉBÉK” (Arany János), (ha máglya) → RAVATAL (revítő?)

7.4. (rőkönyödött) → (rők) → RIKÍT (~ belőle a piros szín) ← (kirí!) → RÓKA (szó szerint: vörös. Vagy: rós-ka → v.ö. riska → szlovák liska = róka) → RÁK (= vörös, a betegség is → seb! → ROS-SEB!! → radai rosseb ← ragya) RÉKA (= Piroska)

(latin: rosa = rózsa, rubeo = piros, pirul → ruber = piros, rubido = rozsdás, rubus = szeder, rubor = pirosság, szégyenpír, rufus = vörös(hajú), ruta = ruta (piros virágú), rutilus = vöröses) (orosz: rzsávüj = rozsdás, rozs = roz → rzsánój = roz-, róza = rózsa, rumjánüj = piros(pozsgás)) (angol: red = vörös → redder = vörösödik, roast = süt; sült (pirul), robin = vörösbegy, rose = rózsa, roe = őz (rőt vad!), ruby = rubin, ruddy = vörös, rust = rozsdás, rye = roz, russet = rőt)

III.) „TROTTY” - „TOTTY”

Hasonlóan a „rotty” forráshoz, ezek is általában romlott anyagú dolgok hangjai. Származékaik is hasonló állapotot írnak le. (Ide tartozik még a kisgyermek tottyogása is.)

- 1.) (trotty) → TROTTYOS (= összeesett állagú) → TRÁGYA, TRUTYMÓ, (roskatag) → TRAGACS → (mocskosszájú, mint a trágya) → TRÁGÁR → trágárkodik (petyhüdt, olyan, mint a rongy) → TREHÁNY → TERHÁNY → TORHÁNY (u.az) → (eredetileg ilyen testtartású → ilyen jellemű) TORHAD (= rohad), TORONGY (= rongyos; belső részek: bél, máj, stb.)
- 2.) (totty) → TOTTYAN, TOTTYAD → tottyadt → (testű) → TOTYA, TOTTYOS, TÖTTÜS (u.az) (az ilyen mozgású általában kövér) → TOTYAKOS (= nagy hasú) (mozgását nézve) → TÖTYÖG → TÖTYÖRÖG → tötyörgő → TOTOLYÁZIK, TUTYIMUTYI ← (motyogó)

(kisbabára mondva) → TÖTYÖRGŐ, TÖTYÖRKE, TÖTYI → TÜCSI → TÜCSKŐ →
→ „kis tücskő” → kis TACSKÓ → (a kutya a rövid lába okán: totyog u.is)

(tötykölődik, olyan, mint a sürgő-forgó, de nem olyan eredményes) → TÖCSKÖLŐDIK →
→ „TÖKÖLŐDIK” → „TÖKÖL”
→ TÖZGÖLŐDIK → TÖZÖGMOZOG → (= izeg-mozog) →
→ (dolgánál fogva) → TŐZSÉR → TŐZSDE (üzletelő hely)

(latin: taeter = undok, ocsmány → taedet = undort kelt, tabeo = enyészik, rothad → tabidus = sorvadó,
tabum = poshadt víz, fertő, tapeo = langyos → tepidus, tepens = lagymatag, tepedus = enyhe,
langyos,

titubo = inog, ingadozik, tántorog (tötyög, totojázik), turpo = elcsúfít, bemocskol → turpis = csúnya)
(orosz: nincs)

(török: tembel = lusta)?

(angol: toddle = totyog → trotter = lábikó, „pracli”)

(német: Träge = lomha, lusta, renyhe, Trottel = trottyos, „trotli”, trotten = totyog, Draht = huzal (rost)!

IV.) LITTY – LÖTTY – LÖTTY - LOCCS

(víz, sár, stb. hangjai)

1.) (litty-lötty) → LITTYEN - LÖTTYEN, LITTYES – LÖTTYÖS, LITTYLÖTTY (= híg étel)
→ LÖTTY, LÖTYE (ugyan az)
LÖTYKÖL (folyadékot) → LÖTYÖG (pl. víz az edényben) → (más is, pl. ruha) →
→ LEDÉR (öltözék = bő ruha, alá lehet látni. Aki hordja: ledér viselkedésű. Szemérmetlen.)

(ide-oda jár) → „LÖTYÖG” → (lötyör) → LÖDÖRÖG

(löttyedt→fáradt) → LEDZENI (= fáradtan járni)

(„lötyög az agya”) → LÜTYŐ (= hülye)

2.) (lotty) → LÖTTYAN, LÖTTYAD → lottyadt → LATYAK, LOTYÓ (öreg céda), LECSÓ

(lottyhad) → LOHAD (= apad ált.)

(lottyos) → LÁGY → LAGYMATAG → (lotty-mány) → (Lágymányos)-(sáros terület)

→ LÁGYÉK → ÁGYÉK

(lágycsész) → ÁGY → (ágyra szerelt) → ÁGYÚ, (fegyver „ágy”) → fegyver AGY

(lágycsész) → AGY → agyafúrt, agyalágyult, agyonüt, agyonver →

→ „agyon szeretget”, „agyon dolgozza magát”, stb.

(lágycsész) → LÁNY (= mocsár) → LAM (= mocsár) → LAMOS (mocsaras)

(iszapos, mocsaras part) → (lány) → LIMÁNY

(lágycsész) → LÚG → lúgos, lúgozni

(lágycsész) → AGYAG

→ (agy-ak) → AJAK → AJAKOSOK (növényfélék)

(lágycsész) → (lágycsész) → LANYHA → (viselkedés) → LAJHASÁG → LAJHA (= lusta) →

→ LAJHÁR (állat is), LEGYHED (= lankad) → LÉHA (~ság), LÉHENDÉK (= lusta)

(lányhad) → LÁNYA, (lányhad anyag) → LEN (mint: rost)!

(lányhad) → LANKAD → lankadat, lankaszt, stb.

(lányhad) → ENYHE → enyhül, enyhít, stb. (v.ö: rotyt → renyhe)

(enyhe lejtő) → LANKA → lankás (vidék)

(lágycsész) → LANGYOS → LANGY (-meleg)

(lányhán táncol) → „lötyög” → (letty-ít) → (legy-ít) → (lely-ít) → táncot LEJT (a lejtő: le-ítő)!

3.) (loccs) → LOCCSAN → (beszédhang, mint a vízcsobogás) → LOCCSOG-ás → locsi-fecsi

- (loccs-ag) → LOCSOL → locsolkodik, LOCSKOL (= fröcsköl)
 → LACSAK (= latyak), LOCCS-POCCS (u.az)
 → LUCSOK → lucskos → LUSTOS (= mocsaras)
 (loccs-ag-ú) → LASKA (tészta: „rongyos”, vagyis tépett)
 (loccsos) → LONCSOS → (láncsos) → LÁNC → láncolat, (loccs-at-ú) → LUSTA (mint: lajha)
 (locs-a) → LAZA (= lötyögős) → „LAZÍT” → LAZSÁL → LÉZENG, LEBZSEL
 → lazít, lazul, lazaság, stb.

(latin: lama = mocsár, languo = lankadt, latex = folyadék (lötty), lenio = enyhít → lenis = enyhe, lágy, lentus = hajlékony, lajha, lusta, limax = maszatos, limus = iszap, piszok → limosus = iszapos, linea = len, litus = vízpart, loquor = beszél, szól → loquax = fecsegő (locska), lustrum = fertő, mocsár, lutum = sár, lucsok, lánya = céna)

(orosz: lászkovűj = gyöngéd; enyhe, legko (lehko) = könnye(dé)n (lágyan), lezsáty = fekszik (lazsál), leny = lustaság, restség → lenívűj = lusta, lazsítszja = lefekszik, lug = mező, rét → luzsók = kis rét, lúza = pocsolya, tócsa (lacsak-latyak),

(török: liman = kikötő (limány)

(angol: lazy = lusta, loin = lágyék, loose = laza, lötyög → loosen = lazít, linger, loll, loiter = lebzsel, lascivious = lézeng; ledér, lye = lúg, lying = fekvő, sluggish = lomha, slovenly = lompos)

(A többi hasonló L-lel kezdődő kifejezésünk, pl. lóg, lebeg, leng, lomb, stb. azok az el → le → (le-eg) → (lég-líg) → LÓG szavunkból származnak.)

(Tkp átfedések is lehetnek, pl. lóg → lóg-ad → lankad, stb., hasonló fogalmak.)

X

V.) „GR-GR-GR-GR”

Idomtalan tárgyak odacsapódó felületei adják e hangot, ahogy lejtőn forognak, például kő, fatuskó, stb. Származékai átfedései lehetnek a körmozgást kifejező szavaknak, azonban a gurulás, mint látvány, illetve jelenség ősbibb, mint a körnek, e fogalomnak a felismerése. Természetes módon eleink összehozták a kettőt, de el is választhatóak egymástól.

A körtől való különbözősége abban áll, hogy itt maga a szótő, (a „gr-gr...”) mozgást fejez ki, azaz ige, míg a körbe-mozog fogalmai a kör főnévre utalnak vissza.

Vagyis: amíg mozog guriga, ha áll: karika. Vagy: kerék – kerek ugyanúgy → (gurulék→„gr”-ék, ill. kör-eg)

- GÖR- → GÖRFA, GÖRKŐ(= henger), (újabb) → GÖRDESZKA, stb.
 GÖR ⇔ RÖG, vagy: (G)-RÖG (= földcsomó, vérrög, stb) → RÖGTÖN, RÖGVEST ↓
 (rög-et-en, ill. rög-ú-est)-(mint: gurulósan → gur-os-an → gyorsan)
 (gr-eg) → GÖRÖG → görget, görgés, GUROG (u.az), GÖRGŐ, GÖRGÉC (= csörlő), GURIGA → ~ázik
 (gör'g-ül) → GÖRDÜL
 (gör'g-ít) → GÖRDÍT, GURDÍT (u.az)
 (gör-ít) → GURÍT → „begurít” ← (gerjeszt) ← („grrr” morgás!)
 (gör-öny) → GÖRENY (= göröngy)
 (görön-eg) → GÖRÖNGY → göröngyös, GARANGYIKOS (u.az), GYÖNGY ← göngy-öleg! ↓
 (görön-et) → GÖRÖND (= kocsitengely) (alakú)-(lásd a 99. old.)
 (gör-ös) → GARAS (= „gurulós”) ← (kör-ös)! (= kerek)
 (guros-an) → (gyur's-an) → GYORSAN → GYORS
 (gör-ék) → KERÉK → kerekés → (käräkäs) → ? karakas ? (családnévként hallható)
 (gör-ú) → (kerék?) + (bontó) → GARABONCA (akadékos)-(értelme szerint tulajdonképpen „kerékkötő”)
 → GARABONCÁSKODIK (= akadékoskodik) → „garabonciás diák” (furfangos, „kerékkötő” diák)
 (gör-öl) → GURUL → „begurul” ← (gerjed) ← („grrr” morgás!)
 (guruló) → (gurló) → (gu'ló) → GOLÓ → GOLYÓ

Golyó alakúak: GOLYVA, GELYVA (u.az)-(nyaki duzzanattal járó betegség)
 GALACS (jégeső), GALACSIN, GALLES (gubacs),
 GALOS (hidegtől összegémberegett), GULACS (kopasz)-(„golyó”-fejű),
 GALUSKA (golyócska), GÚLA, GÚLYA (u.az)-(félgömb alak) → gúlába rak

Állat: GALAMB (gömbölyded madár)

Növény: GALAJ (bugás virágzatú), GALACS (közönséges galacs: merlucius(L.) nem ismerem)
GÁLNA (tüdőfű), GÁLNAFA (berkenye)-(e kettőnél bogyós termések)

G → H: (goly'ag) → HÓLYAG → (hasonló kinézetű, áttetsző) → HÁLYOG

G → K: KOLTIS (géb: azaz göb-szemű). KOLTY (fejesgéb), KÖLÖDÖR (galuska), KLÖDÖR (u.az)
KOLONTOS (együgyű ← „golyós”), KOLONC (sárból alakult csomó, ált. állatszörön) →
→ (egyéb anyagból is, akár készített kolonc) → KÖLÖNC (bot→cölöp→tuskó is)
KELENCE („méhhajlék”, azaz méhkas, félgömb alakú), KOLOMPÉR (gumós)-(krumpli),
KULÁK (= ököl), KÖLES (nem ismerem, milyen az?)

(A golyó alakúak szavai különösen átfedései a kör-nek, tudniillik mindkét fogalom főnév. Ha a kör R-je L-lé alakul, nem is lehet tökéletesen megkülönböztetni őket egymástól, pl. galamb-golyó, gúla-gulya, stb.)
(Azért megkíséreltem, u.is értelmük szerint lehetséges a szétválasztás.)

(latin: galba = potroh, has, galla = gubacs, glaber = kopasz (golyófejű), glans = makk; golyó,
glarea = kavics, gleba = rög, göröngy → glebula = darabka, globus = golyó → globulus = kerekded,
glomero = gombolyít → glomus = gombolyag, glubo = megkopaszt → rabol, grando = jégeső,
ingluvies = begy; (állat)golyva)

(orosz: galúska = galuska, glavá = (rég): fej→(ma): vezető, „fejes” → glávnüj = fő-,
glaz = szem (v.ö: teke→tekint) → gljadéty = (meg)néz, tekint, gljánüty = pillant → gljány-ka = nini!,
glazók = szemecske, golová = fej, gólod = éhség (összegömbörcödés!), golubéc = töltött káposzta,
gólüj = meztelen, csupasz ←(kopasz!), grad = jégeső, grábity = rabol ←(kopaszt!),
hleб = gabona, kenyér)

(török: (?) gül = rózsza ←(„golyó” alakú), (?) juvarlanmak = gurulni; gömbölyű, (?) kalp = szív,
kel = kopasz, kurus = török váltópénz ← (garas?)

(angol: gall = gubacs, glance = pillant ←(golyó = szem!) → gloat = báméskodik, gland = mirigy,
globe = golyó → globule = gömböcske, goitre = golyva, (?) gold = arany ← (rög!),
groat = garas, hail = jégeső)

Letöltve a www.osnyelv.hu honlapról